



PORADNIK

bibliotekarza



MIESIĘCZNIK

SPIS TREŚCI

JAN MAKARUK. Po VIII Plenum	65
WŁODZIMIERZ GORISZOWSKI. Aktualizacja systemu kształcenia bibliotekarzy. Ważny problem pedagogiki bibliotecznej	67
JAN BURAKOWSKI. Szkolenie i samokształcenie nowo zaangażowanych bibliotekarzy wiejskich w woj. olsztyńskim	71
JANINA KOŚCIÓW. Nowe formy kształcenia kadr	76
ELŻBIETA BIEGAJ, EWA POGORZELSKA. W trosce o doskonalenie kadry bibliotekarskiej w zakresie pracy z dziećmi i młodzieżą	78
IZABELA NAGÓRSKA. Wykorzystanie magnetofonów w pracy z czytelnikiem	80
 SYLWETKI BIBLIOTEKARZY	
Po zgonie prof. Jana Augustyniaka (oprac. Izabela Nagórska)	83
A. B. Ważniejsze rocznice kulturalne w 1971 r. (II)	85
 TEMATYCZNE ZESTAWIENIA KSIĄŻEK	
IZABELLA STACHELSKA. Nowe książki dla dzieci i młodzieży. Przegląd miesięczny	93

INDEKS: 37 342

Redaguje Kolegium. Redaktor Naczelny — ROMANA ŁUKASZEWSKA
Wydawca: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Adres redakcji i administracji: Warszawa, Konopczyńskiego 5/7, tel. 27-08-47
Konto PKO: Warszawa I 1-9-120056. Prenumerata roczna: 48 złotych
Cena zł 4.— Podpisano do druku i druk ukończono w maju 1971 r. Zam. 237. U-99
Nakład 9500 egz. ark. druk. 2, ark. wyd. 3. Papier druk. sat. V kl. 70 g.

PORADNIK BIBLIOTEKARZA

3

257

ROK XXIII

MARZEC

1971

JAN MAKARUK

PO VIII PLENUM

Komitet Centralny...

— zaleca rządowi energiczne kontynuowanie, przy współdziałaniu działaczy gospodarczych i ekspertów oraz w konsultacji z szerokim aktywnym społecznym we wszystkich gałęziach gospodarki narodowej, prac nad dalszą konkretyzacją zadań bieżącego roku oraz całością planu 5-letniego.

(z Uchwał VIII Plenum KC PZPR)

„Ważnym kierunkiem naszego działania będzie nadanie właściwej rangi zaspokojeniu doraźnych i przyszłych potrzeb społeczeństwa w oparciu o maksymalne wykorzystanie rozporządzalnych zasobów, przy jak najszerzej inicjatywie i aktywności robotników, rolników, techników, inżynierów, ludzi nauki i wszystkich pracujących” — powiedział Prezes Rady Ministrów Piotr Jaroszewicz informując Sejm o głównych kierunkach prac rządu.

Wytyczne Komitetu Centralnego PZPR i deklaracje Rządu poparte odpowiednimi decyzjami wywołały wśród społeczeństwa wzrost poczucia współodpowiedzialności i współuczestnictwa w dalszym rozwoju naszego życia społeczno-politycznego i gospodarczego.

Robotnicy różnych przedsiębiorstw i zakładów pracy doceniając podjęte już słuszne decyzje władz partyjnych i rządowych postanowili odpowiedzieć na nie wzmocnionym wysiłkiem w zakresie produkcji. W tym celu analizują swoje plany pracy i szukają możliwości zwiększenia produkcji, usprawniają organizację pracy, wykorzystują jak najlepiej środki produkcji, wzmagają wysiłek, byleby jak najszybciej, jak najlepiej i jak najtaniej produkować dla polepszenia stanu naszej gospodarki. Świadomi swoich możliwości podejmują konkretne zobowiązania.

Podobne zobowiązania podejmują rolnicy.

Związki zawodowe zapowiadają zmiany w stylu i metodach działania, aby przyczynić się w większym niż dotychczas stopniu do polepszenia warunków pracy i bardziej skutecznego zaspokojenia potrzeb społecznych ludzi pracujących.

W tym ogromnym wspólnym wysiłku społecznym zmierzającym do zaspokojenia „doraźnych i przyszłych potrzeb społeczeństwa” charakterystyczny element stanowi działalność bibliotekarzy. Biblioteka nie jest zakładem wytwórczym. Jej działalności nie można oceniać ani w jednostkach produkcji ani w walorach pieniądza, choć pośrednio może i w miarę swoich możliwości przyczynia się do podniesienia produkcji. Dotyczy to przede wszystkim działalności bibliotek fachowych, które „służą potrzebom zakładów pracy w zakresie informacji z odpowiednich dziedzin wiedzy niezbędnych do wykonywania ich zadań oraz w zakresie doskonalenia zawodowego pracowników”. Biblioteki publiczne, o które w omawianym przypadku szczególnie nam chodzi, „służą rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych w społeczeństwie oraz współdziałają w upowszechnianiu wiedzy i rozwoju kultury”. Są placówkami kulturalno-oświatowymi o charakterze wychowawczym, przez rozwijanie czytelnictwa i samokształcenia wpływają na poziom oświaty, wiedzy i kształtowanie się postaw społecznych czytelników. Działalność tego rodzaju, choć niewątpliwa, nie może być w pełni wymierna. Można określić liczbę czytelników, ilość wypożyczonych książek, ale trudno **wymierzyć** skutki oddziaływania książki na czytelnika, stopień jego zainteresowania problemami poruszonymi w książce, czy czasopiśmie, choć z obserwacji wiadomo, że odpowiednio dobrane książki budzą zainteresowanie czytelników określonym problemem, poszerzają i pogłębiają ich wiedzę nabytą drogą kształcenia i życiowego doświadczenia.

Świadomi pozytywnych skutków swojej działalności bibliotekarze muszą szerzej włączyć się w ogólny nurt działalności społecznej zmierzającej do zaspokojenia potrzeb społeczeństwa przez pogłębienie pracy nad rozwojem czytelnictwa i samokształcenia. Trzeba będzie zadbać o polepszanie struktury księgozbiorów drogą celowego zakupu i systematycznie prowadzonej selekcji książek przestarzałych. Dla rozszerzenia zasięgu oddziaływania bibliotek konieczne jest zwiększenie liczby czytelników przy zachowaniu jednocześnie rachunku ekonomicznego, aby przy obsłudze większej liczby użytkowników nie spowodować zwiększenia kosztów utrzymania biblioteki. Jeszcze staranniej trzeba będzie dobierać formy i metody pracy czytelniczej i samokształceniowej, dostosowując je bardziej do potrzeb określonych środowisk, podnosić ich atrakcyjność a tym samym skuteczność.

Bardziej troskliwej niż dotychczas opieki ze strony bibliotekarza wymagają zespoły prowadzące działalność czytelniczą i samokształceniową, stworzenia im w bibliotece najdogodniejszych warunków pracy z książką — przy jednoczesnym pełnym widzeniu potrzeb czytelników indywidualnych.

Nie zaniedbując organizowania imprez czytelniczych we własnym zakresie, bibliotekarze muszą pamiętać, że właściwą rangę bibliotece zapewnia możliwie pełne uczestnictwo w życiu kulturalnym swego środowiska. Trzeba zacieśniać współpracę z organizacjami i instytucjami prowadzącymi działalność kulturalną, a zwłaszcza działalność czytelniczą.

Niedostateczna jest jeszcze opieka biblioteki nad młodzieżą. Nie potrafiliśmy dotychczas uczynić z niej placówki dla młodych atrakcyjnej i niezbędnej. Wzmocnić więc trzeba będzie pracę z młodzieżą, pomóc jej w nauce przez dostarczenie odpowiedniej lektury i odpowiednich pomocy — zwłaszcza młodzieży studiującej zaocznie. Przemyslenia wy-

magają metody pracy kół zainteresowań tak, aby tę młodzież do biblioteki przyciągnąć i w niej zatrzymać.

Pracy więc przed bibliotekarzami dużo i abyśmy mogli powiedzieć, że działalność bibliotek istotnie idzie w kierunku zaspokajania „doraźnych i przyszłych potrzeb społeczeństwa” wymagać to będzie rzetelnej pracy, wzmoczonego wysiłku, rozwagi i wielu przemyśleń — ale jest to szansa uczestniczenia bibliotek w ogólnym nurcie walki o lepsze jutro.

WŁODZIMIERZ GORISZOWSKI

AKTUALIZACJA SYSTEMU KSZTAŁCENIA BIBLIOTEKARZY

Ważny problem pedagogiki bibliotecznej

Zamieszczamy artykuł Wł. Goriszowskiego przedstawiający jeszcze jeden projekt systemu kształcenia bibliotekarzy. Mamy nadzieję, że wywoła on żywy odzew gdyż zdania na ten temat są bardzo podzielone. Projekty systemu kształcenia rodzą się bujnie, a z szerokiej dyskusji nad nimi wynika, że sprawa jest ważna, poszukiwanie zaś najlepszych rozwiązań konieczne.

(Red.)

Na przestrzeni ostatnich kilku dziesiątków lat można zauważyć w bibliotekarstwie wiele przeobrażeń. Dotyczą one przede wszystkim funkcji bibliotek, celów, form i zadań pozwalających te cele realizować oraz metodyki pracy. W mniejszym niestety stopniu dają się te zmiany zauważyć w organizacji bibliotek, w zakresie i zasięgu pełnionych przez nie usług.

Biblioteki z placówek gromadzących i przechowywujących zbiory oraz — w miarę swych możliwości organizacyjnych — udostępniających publikacje (lat trzydzieste) przekształciły się głównie w placówki oświatowo-kulturalne, uzupełniające w zakresie kształcenia czytelników — formy działania zakładów szkolnych.

Nie bez wpływu był tu fakt wciągania coraz większej liczby osób do kształcenia i samokształcenia. Lata siedemdziesiąte charakteryzują się dalszym rozwojem nauki i techniki. Zrozumienie, a następnie świadome uczestniczenie w postępie naukowo-technicznym, wymagają stałego doskonalenia zawodowego, aktualizacji wiedzy, stosowania nowoczesnych metod pracy. Wiąże się z tym racjonalne korzystanie z literatury niebeletrystycznej, jako głównego środka samokształcenia.

Także upowszechnienie oświaty na stopniu ponadpodstawowym, liczne kursy, seminaria metodyczne i studia podyplomowe rozszerzały w społeczeństwie potrzeby częstych kontaktów z książką naukową i popularnonaukową.

W tej sytuacji bibliotekarz stał się drugim po nauczycielu człowiekiem ułatwiającym uczenie się, a więc samodzielne zdobywanie określonego zasobu informacji naukowych.

Jeżeli szkoła wyposaża każdego swego absolwenta w podstawy umiejętności i sprawność w pracy z książką (a nie tylko jej czytania) to z kolei biblioteka te umiejętności i sprawności rozwija, wytwarzając u czytelnika odpowiednie nawyki i przyzwyczajenia.

Realizacja tych zadań możliwa jest wówczas, gdy ogół bibliotek będzie dysponował nie tylko oddaną sprawie, ale jednocześnie wysoko-kwalifikowaną kadrą, przygotowaną do pracy zarówno merytorycznie, jak i metodycznie.

I tutaj dochodzimy do sedna problemu: z jakim przygotowaniem bibliotekarze podążają nowym trudniejszym zadaniom (gdyż np. dostarczenie książki jako źródła relaksu jest dużo łatwiejszym dla bibliotekarza zadaniem niż uczenie w oparciu o lekturę), jak zrealizują społeczne potrzeby?

Koncepcji kształcenia bibliotekarzy nie brak w naszym społeczeństwie. Pewne propozycje zgłoszono na ostatnim VI Zjeździe SBP w Warszawie i na Krajowym Zjeździe Delegatów SBP w Kielcach¹. Dyskutuje się nad niektórymi propozycjami zgłoszonymi przez Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego, w Państwowej Radzie Bibliotecznej przy Ministrze Kultury. Pewne koncepcje ogłosił Instytut Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej. Na łamach prasy zawodowej i pedagogicznej od czasu do czasu porusza się problem kształcenia bibliotekarzy dla potrzeb różnych sieci bibliotek.

Wszystkie te koncepcje wypływają z analizy sytuacji w bibliotekarstwie, z konfrontacji pełnionych przez bibliotekarzy usług i społecznych potrzeb. Mają one również wspólne kryteria wyróżnienia, którymi zazwyczaj są potrzeby bibliotek, szkół i instytucji naukowych.

Przyjmujemy więc jako istotne kryteria wyróżnienia podstawowych kwalifikacji bibliotekarza zakres działania biblioteki.

Współczesna biblioteka (bez względu na jej typ i rodzaj) jak to wynika z jej planu pracy:

- gromadzi zbiory,
- opracowuje przybytki,
- udostępnia je czytelnikom,
- służy poradnictwem osobom odwiedzającym bibliotekę, a nie zawsze będących jej czytelnikami,
- informuje na temat posiadanych zbiorów, publikacji, które warto przeczytać, pisarzy, których warto poznać (w tym celu organizuje się spotkania autorskie, ogłasza konkursy czytelnicze, opracowuje zestawienia bibliograficzne, sporządza kartoteki tematyczno-zagadnieniowe, gromadzi wycinki prasowe itp.),
- koresponduje z czytelnikami i innymi bibliotekami.

Proporcje czasu jakie przeznaczają się na te czynności nie są jednakowe. Na ogół (kierując się potrzebami czytelników), praca techniczna w bibliotece zajmuje około 30% w stosunku do pracy, którą umownie nazwać można pedagogiczną.

Z tego dość pobieżnego wyliczenia wynika, że w bibliotece potrzebni są pracownicy:

- zajęć technicznych,
- prac organizacyjno-administracyjnych,
- udostępniania książek w czytelni,
- służby informacyjno-bibliograficzno-dokumentalnej.

Każda z tych grup pracowników jeżeli ma pracować efektywnie powinna mieć zarówno zbliżone ogólne przygotowanie biblioteczne, jak i ponadto specjalistyczne, z tym by w obrębie conajmniej dwóch grup istniała możliwość wzajemnej wymiany.

¹ Por. artykuły w prasie bibliotekarskiej w 1969 roku.

Przyjmując drugie z kolei kryterium, a mianowicie typ biblioteki realizującej określone cele, wyodrębnia się również pewne grupy bibliotekarzy, którzy bądź to naukowo zajmują się działalnością biblioteki (np. w Instytutach Bibliotekoznawstwa, Instytutach Książki (bądź też pracują z jednorodnymi pod względem wykształcenia i kultury czytelniczej czytelnikami (np. z uczniami, studentami, kadrami pracowników naukowych) lub z bardzo zróżnicowanymi zespołami czytelników (np. biblioteki publiczne).

Również i w tym wypadku przygotowanie tak merytoryczne, jak i metodyczne bibliotekarzy musi być bardzo zróżnicowane.

Jaki więc system kształcenia bibliotekarzy byłby maksymalnie przydatny? System, który pozwoliłby w maksymalny sposób zrealizować następujące cele:

- gromadzenia i ochrony księgozbiorów,
- kształcenia czytelników za pośrednictwem lektury,
- rozwijania u czytelników kultury intelektualnej,
- opartego na lekturze wszechstronnego wychowania czytelników.

Stąd też system ten musi obejmować kształcenie bibliotekarzy zarówno na poziomie średnim, półwyższym, jak i wyższym i to w dotychczasowym ogólnym systemie szkolnym.

Bazą rekrutującą kandydatów na bibliotekarzy powinny być szkoły średnie zarówno ogólnokształcące, jak i technika. Rekrutowanie kandydatów z niepełną szkołą średnią w aktualnych warunkach organizacyjnych bibliotekarstwa nie wydaje się celowe. Byliby to pracownicy nieprzygotowani pod względem intelektualnym do tej pracy, nie rozumiejący zarówno książek, jak i czytelników, napotykający na trudności szczególnie w zakresie informacji i poradnictwa rzeczowego.

Absolwenci średnich szkół, wybierający sobie zawód bibliotekarza bez określonej specjalizacji mieliby możliwości podnoszenia swoich kwalifikacji:

— w 2-letnich państwowych szkołach pomaturalnych o specjalności bibliologicznej, o programie przygotowującym bibliotekarza;

— technika (tzn. z wyeksponowanymi przedmiotami, np.: bibliotekarstwo, nauka o książce, nauka o czytelnictwie, stastyka biblioteczna). Absolwenci tych szkół byliby zatrudnieni w bibliotekach jako pracownicy pomocniczy;

— w 3-letnich szkołach wyższych, np. w WSN-ach o kierunku bibliotekarskim, w uniwersytetach na dotychczasowym kierunku;

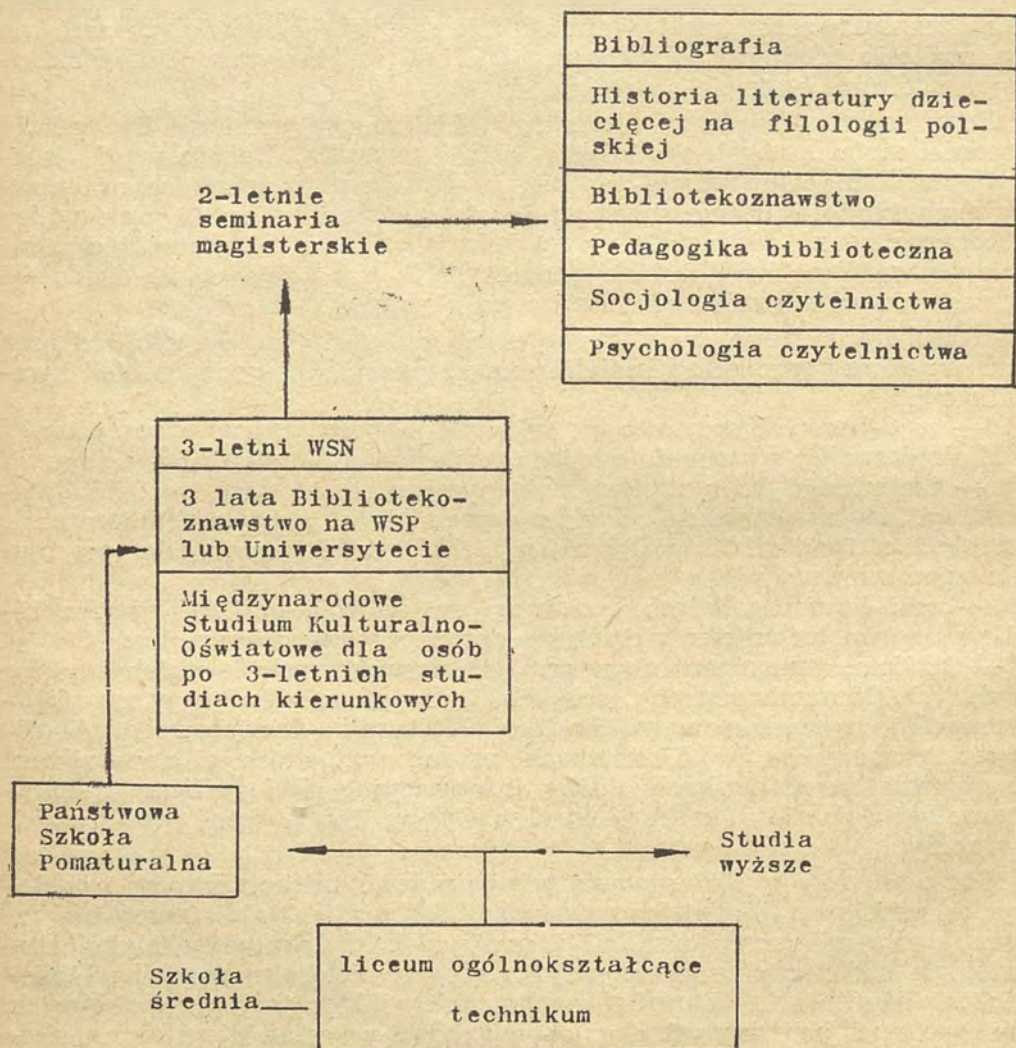
— bibliotekoznawstwo lub w ramach kierunkowych 3-letnich studiów wyższych (humanistycznych, ścisłych, technicznych itp.) poprzez ukończenie Międzywydziałowego Studium Kulturalno-Oświatowego. Absolwenci pracowaliby w bibliotekach przede wszystkim z czytelnikami w czytelni, w placówkach służby informacyjno-bibliograficznej, dokumentalnej lub jako kadra instruktorska w bibliotekach publicznych i szkolnych.

Programy studiów powinny obejmować między innymi podstawowe problemy bibliotekoznawstwa, bibliografię, bibliotekarstwo (ze sprofilowanymi proseminariami i seminariami), dokumentalistykę, metodologię badań czytelnictwa, socjologię czytelnictwa, pedagogikę biblioteczną, psychologię, filozofię wychowania, lektoraty języków obcych, lektorat nauk politycznych oraz obowiązkowo przegląd literatury naukowej i popularnonaukowej w trzech grupach: humanistycznej, technicz-

nej oraz przyrodniczej z podziałem na literaturę dla dojrzałych czytelników oraz dla dzieci i młodzieży.

Przygotowani pod względem rzeczowym i metodycznym oraz częściowo teoretycznym absolwenci jednolitych 3-letnich studiów wyższych mieliby możliwości kontynuowania studiów i napisania pracy magisterskiej uczestnicząc w dowolnie przez siebie wybranym 2-letnim seminarium magisterskim, a to z historii literatury dziecięcej lub bibliotekoznawstwa (w ramach seminariów magisterskich z filologii polskiej), z pedagogiki, psychologii lub socjologii.

Proponowany schemat systemu kształcenia bibliotekarzy nie obejmuje istniejących dwu kierunków specjalistycznych (bibliotekoznawstwo) w Uniwersytetach: Warszawskim i Wrocławskim. Oto schemat graficzny proponowanego systemu kształcenia bibliotekarzy — wychowawców i jednocześnie działaczy oświatowo-politycznych:



Przy takim systemie kształcenia bibliotekarzy, wszystkie typy i rodzaje bibliotek dysponowały fachową kadrą pracowników pozwalającą realizować w sposób optymalny plany pracy danej biblioteki, zgodnie z jej specyfiką a sami bibliotekarze przygotowani do pracy w ciągu 2, 3 lub 5 lat uzyskiwaliby lepsze wyniki swojej działalności, a wiadomym jest, że uzyskiwane w pracy sukcesy wiążą pracowników z zawodem i z zakładem pracy.

Jeżeli weźmie się pod uwagę — stosunkowo do innych grup zawodowych — małą stabilność bibliotekarzy w zawodzie i spowodowane fluktuacją kadr niedomagania bibliotek i zaniżone wyniki — proponowany system kształcenia, jakkolwiek kosztowny w perspektywie najbliższych lat, zgodnie z przyjętymi w ekonomice oświaty wskaźnikami, okaże się bardzo tani a przez to efektywny.

JAN BURAKOWSKI

Olsztyn

SZKOLENIE I SAMOKSZTAŁCENIE NOWO ZAANGAŻOWANYCH BIBLIOTEKARZY WIEJSKICH W WOJ. OLSZTYŃSKIM

W wielu jeszcze wypadkach zmuszeni jesteśmy angażować do pracy w bibliotekach (zwłaszcza na wsi) osoby nie posiadające kwalifikacji bibliotekarskich. Problem skróconego ich przygotowania do podjęcia pracy w bibliotece jest niezmiernie ważny i ciągle aktualny. Istnieją i przyjęte już w sieci bibliotek publicznych określone formy takiego przysposobienia, ale mimo to biblioteki stopnia wojewódzkiego nie ustają w poszukiwaniu rozwiązań, które zapewniłyby bibliotekom normalny tok działania, bez zahamowań spowodowanych zmianą pracownika. Do takich poczynań należą niewątpliwie „Wytyczne w sprawie organizacji samokształcenia nowo angażowanych pracowników bibliotek woj. olsztyńskiego”, o których jeszcze kol. Burakowski w zakończeniu swego artykułu zapewnia, że 2-letni okres realizacji „Wytycznych” wskazuje wyraźnie na pozytywne skutki ich stosowania. Tym niemniej naszym zdaniem jest to forma działania, która nie da się zastosować we wszystkich środowiskach. Ponieważ jednak jest to inicjatywa nowa, pragniemy z nią zapoznać Kolegów z innych województw — jednocześnie zapraszamy do dyskusji nad tym bardzo istotnym problemem.

(Red.)

Do podstawowych trudności w rozwoju czytelnictwa i pracy bibliotek na wsi należy zaliczyć dwa zjawiska: dużą fluktuację pracowników i wynikający stąd znaczny odsetek bibliotekarzy bez formalnych i faktycznych kwalifikacji zawodowych. O ile w bibliotekach miejskich (już od tzw. małomiejских poczynając) wykształcił się w zasadzie mocny zręb kwalifikowanej i ustabilizowanej kadry pracowników, na wsi nie widać dotychczas istotnych symptomów stabilizacji i poprawy w tym zakresie. Stan kadry pracowników tych bibliotek mierzony stopniem kwalifikacji ogólnych i zawodowych — nie odbiega w sposób zasadniczy od poziomu sprzed lat dziesięciu, czy nawet piętnastu. Zjawisko stagnacji tego środowiska ma swoje źródło — przede wszystkim — w małej atrakcyjności zawodu bibliotekarza wiejskiego. Katastrofalnie niskie płace w tych bibliotekach (w 1969 r. — przeciętnie w kraju 1251 zł, tj. tylko ok. $\frac{2}{3}$ — też przecież niewysokiego — uposażenia bibliotekarzy w mia-

stach), nie sprzyja stabilizacji kadry bibliotecznej na wsi, gdzie aktualnie chłonność na kwalifikowanych i sprawnych pracowników umysłowych jest znaczna.

W warunkach częstych zmian kadrowych i przyjmowania do pracy na wsi w 94% (wskaźnik dla woj. olsztyńskiego z 1969 r.) pracowników bez kwalifikacji bibliotekarskich, przygotowanie do pracy nowo zaangażowanych bibliotekarzy jest pierwszoplanowym zadaniem działalności instruktażowej i szkoleniowej bibliotek powiatowych. Zadaniem ważnym lecz jednocześnie trudnym i skomplikowanym. Trzeba bowiem nie tylko przygotować pracownika do pełnienia obowiązków zawodowych lecz zrobić to możliwie szybko i bez odrywania go od pracy aby uniknąć zamykania placówki dla czytelników.

Biblioteki województwa olsztyńskiego — tak stopnia powiatowego, jak i Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna — traktują szkolenie nowo zaangażowanych bibliotekarzy i opiekę instruktażową nad ich pracą za podstawowy obowiązek instruktora biblioteki powiatowej. Wieloletnie i ciągle doskonalone doświadczenia w tym zakresie znalazły najpełniejszy wyraz w dokumencie pt. „Wytyczne w sprawie organizacji samokształcenia nowo zaangażowanych pracowników bibliotek woj. olsztyńskiego”. „Wytyczne” — opracowane w dziale Instrukcyjno-Methodycznym WiMBP, zostały przesłane w listopadzie 1968 r. — jako oficjalne zalecenia Wydziału Kultury PWRN — do wydziałów Oświaty i Kultury Powiatowych Rad Narodowych oraz bibliotek powiatowych. Na „Wytyczne” składają się następujące materiały:

— Wskazówki dotyczące toku i form przygotowania do pracy nowo zaangażowanych pracowników.

— Załącznik 1. — Instrukcja w sprawie organizacji kierowanego samokształcenia nowo zatrudnionych pracowników.

— Załącznik 2. Tematy pomocnicze do opanowania materiału przez kandydata do pracy w czasie praktyki wstępnej i kierowanego samokształcenia.

„Wytyczne” przewidują następujący tok przygotowania do pracy nowo zaangażowanych pracowników:

1. Przyjmować do pracy w bibliotekach, zgodnie z obowiązującymi przepisami, wyłącznie ludzi z wykształceniem co najmniej średnim lub pedagogicznym. Osoby nie posiadające kwalifikacji zawodowych bibliotekarskich podejmują przy angażowaniu zobowiązanie na piśmie, że rozpoczną naukę na najbliższym kursie kwalifikacyjnym korespondencyjnym lub stacjonarnym. Przyjęcie do pracy osoby bez pełnego średniego wykształcenia musi być w każdym wypadku skonsultowane z WiMBP i jest uzależnione od jej zgody lub zgody Wydziału Kultury PWRN.

2. Organizować dla wszystkich nowo zaangażowanych pracowników z wyjątkiem osób, które posiadają staż pracy ponad pół roku w bibliotekarstwie na stanowisku identycznym lub zbliżonym do aktualnie obejmowego — wstępną praktykę zawodową, celem której jest opanowanie wstępnych wiadomości i umiejętności z zakresu pracy na odpowiednim stanowisku. Czas, tematykę i formy organizacyjne praktyk dla nowo zaangażowanych bibliotekarzy gromadzkich i małomiejskich określa pismo Ministerstwa Kultury i Sztuki, Dep. Pracy Kulturalno-Oświatowej i Bibliotek Nr KOB-II-55/I-59 z dnia 4 V 1959 r.

Praktyka taka organizowana jest bezpośrednio po podpisaniu przez daną osobę umowy o pracę. Jeśli kandydat do pracy w bibliotece nie jest aktualnie zatrudniony zawodowo, celowe jest organizowanie praktyki przed podpisaniem umowy o pracę (w ten sposób można uniknąć konieczności zamykania biblioteki na dłuższy czas dla czytelników). Praktyki tej nie można dzielić na części ani skracać.

3. Nowo angażowanym pracownikom przekazywać uporządkowany warsztat pracy.

4. Nowo przyjętych pracowników otoczyć szczególnie staranną opieką instruktazową i szkoleniową. W okresie pierwszych trzech miesięcy biblioteka gromadzka (jej filia) lub małomiejska, w której pracuje nowo zaangażowany bibliotekarz powinna być odwiedzana co najmniej trzy razy w miesiącu przez odpowiedniego instruktora i co najmniej raz w miesiącu przez kierownika biblioteki powiatowej. Opiekę nad nowo przyjętymi pracownikami bibliotek powiatowych sprawuje bezpośrednio kierownik PiMBP (PBP), który jest zobowiązany do systematycznej kontroli postępów w pracy i samokształceniu pracownika.

5. Organizować i nadzorować przebieg samokształcenia nowo zaangażowanych pracowników. W okresie wstępnego stażu (pierwsze trzy miesiące pracy) nowo angażowany pracownik powinien zapoznać się drogą samokształcenia z podstawową literaturą zawodową i opanować praktycznie podstawy organizacji i techniki pracy z książką i czytelnikiem. Samokształcenie w tym zakresie powinno przebiegać pod kierunkiem, nadzorem i opieką instruktora PiMBP (PBP).

Dla zapewnienia właściwego poziomu samokształcenia nowo przyjętych pracowników bibliotek, Wydział Kultury PWRN poleca pracę w tym zakresie zorganizować od dnia 1 stycznia 1969 r. zgodnie z instrukcją stanowiącą załącznik nr 1 do niniejszego pisma. W myśl wspomnianej instrukcji należy również „zorganizować samokształcenie dłużej pracujących bibliotekarzy, jeśli ich praktyka zawodowa wskazuje, że nie dysponują oni podstawową wiedzą i umiejętnościami zawodowymi”.

„Instrukcja w sprawie organizacji samokształcenia nowo zatrudnionych pracowników” zaleca następujący tok pracy samokształceniowej i jej nadzoru oraz sprawdzenia nabytych przez pracownika wiadomości i umiejętności;

„Praktyki wstępne dla niewykwalifikowanych pracowników bibliotek gromadzkich, osiedlowych i małomiejskich... mają charakter elementarnego skróconego przygotowania do pracy w zawodzie” (Wytyczne Ministerstwa Kultury i Sztuki, Dep. Pracy KOiB z dnia 4 VII 1959 r.). W czasie praktyki kandydaci na pracowników zapoznają się z zasadniczymi aktami prawnymi regulującymi działalność oraz opanują podstawy wiedzy i umiejętności zawodowych.

Po zakończeniu praktyki wstępnej nowo zaangażowany pracownik ugruntowuje zdobyte w czasie praktyki wiadomości i umiejętności oraz rozszerza je i pogłębia drogą samokształcenia i samodzielnej praktyki zawodowej. Ten etap doskonalenia pracownika powinien znajdować się pod systematyczną opieką i nadzorem Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej (instruktora). Samokształcenie należy zorganizować w sposób następujący:

1. Pod koniec praktyki wstępnej kierownik praktyki przedstawia kandydatom do zawodu potrzebę i konieczność dalszego szkolenia i samokształcenia zawodowego oraz zapoznaje go z lekturą, którą będzie musiał przestudiować w okresie najbliższych 2 miesięcy. Poucza go w jakiej kolejności należy lekturę opanować oraz jak należy ją konfrontować z własną praktyką zawodową. Zapoznaje go również z formami kontroli postępów samokształcenia ze strony PiMBP (PBP). Jeśli którejs z publikacji zaleconej do lektury nie ma w miejscu zatrudnienia, PiMBP wypożycza je kandydatowi.

2. W okresie pierwszych 2 miesięcy pracy PiMBP organizuje 3-krotnie konsultacje dla nowo zaangażowanego pracownika. Zadaniem konsultacji jest:

- stwierdzenie, czy pracownik opanowuje materiał zgodnie z ustalonym programem i czy właściwie wszystkie rozumie;
- wyjaśnienie zagadnień niejasnych dla pracownika;
- kontrola bieżących czynności pracownika dla wyjaśnienia czy nie popełnia błędów wynikających z nieznamomości zasad pracy, niedbalstwa lub innych przyczyn.

Aby zrealizować wyżej wymienione cele, tok konsultacji powinien być następujący:

a. Obserwacja konkretnych praktycznych czynności bibliotekarza (np. obsługi czytelników i kierowników punktów bibliotecznych, prac technicznych);

b. kontrola warsztatu pracy (szczególnie konkretnych prac wykonywanych przez pracownika, np. inwentaryzacji książek i czasopism, katalogowania, wykorzystania otrzymanych pomocy metodycznych i bibliograficznych, ewidencji usług bibliotecznych itd.);

c. rozmowa z pracownikiem o postępach w lekturze i konkretnych zagadnieniach zawartych w poszczególnych publikacjach.

Jak wynika z powyższego, konsultacje dla bibliotekarzy terenowych powinny być organizowane w ich macierzystych placówkach, w zasadzie w ramach planowanych wyjazdów instruktorów i in. pracowników PiMBP do odpowiednich placówek bibliotecznych.

Konsultacja powinna być udzielona w zasadzie przez 2 pracowników PiMBP, np. w odniesieniu do bibliotekarzy wiejskich osiedlowych i małomiastewskich — przez odpowiedniego instruktora PiMBP (PBP) i jednego z pracowników działu gromadzenia, opracowania, udostępnienia zbiorów (np. specjalisty od inwentaryzacji i katalogowania, pracownika służby informacyjnej).

„Tematy pomocnicze” formułują, jakie wiadomości bibliotekarz powinien opanować i jakie praktyczne umiejętności osiągnąć w okresie praktyki i kierowanego samokształcenia. Materiał do opracowania został tu uszeregowany w następujących działach:

a. środowisko działania biblioteki (sieć osadnicza, ludność, instytucje oraz organizacje oświatowe i kulturalne, służba rolna, instytucje oraz organizacje polityczno-społeczne i gospodarcze);

b. organizacja bibliotek. Planowanie i sprawozdawczość w bibliotece;

c. zagospodarowanie i urządzenie wnętrza biblioteki;

d. gromadzenie, opracowanie, konserwacja i rozmieszczenie zbiorów w bibliotece;

e. udostępnianie zbiorów w wypożyczalni i czytelni oraz ewidencja usług bibliotecznych;

f. popularyzacja biblioteki i jej usług w środowisku oraz prace z czytelnikami;

g. organizacja pracy punktów bibliotecznych i udostępnianie książek w punktach.

Przy każdym dziale podano lekturę przedmiotu lub inne źródło zdobycia potrzebnych wiadomości.

Wstępne przeszkolenie nowo zaangażowanych pracowników jest zamknięte i podsumowane kolokwium. Zadania i formę kolokwium „Wytyczne” określają w sposób następujący:

„Po upływie 2 miesięcy pracy pracownik zobowiązany jest do odbycia kolokwium wykazującego stopień przyswojenia przez niego wiedzy bibliotecznej i przygotowanie do pełnienia obowiązków bibliotekarza. Ocena kolokwium jest ważnym elementem przy podejmowaniu decyzji, co do kontynuowania z danym pracownikiem umowy o pracę po okresie próbnym. Kolokwia organizowane są w macierzystej bibliotece nowo zaangażowanego pracownika. Gremium egzaminacyjne stanowią: kierownik PiMBP (PBP), instruktor PiMBP (PBP), kierownik działu Instrukcyjno-Metodycznego (lub instruktor) WiMBP, przedstawiciel Prezydium odpowiedniej Rady Narodowej.

PiMBP (PBP) zobowiązana jest nadesłać do WiMBP zawiadomienie o planowym kolokwium w terminie co najmniej 10 dni przed jego realizacją.

Kolokwia obowiązani są odbyć wszyscy nowo angażowani pracownicy bibliotek gromadzkich, osiedlowych, miejskich i powiatowo-miejskich oraz filii tych bibliotek. Zakres wiadomości którym biblioteka powinna się wykazać określa zał. nr 2 (Wykaz tematów).”

Blisko dwuletnia praktyka dowiodła, że koncepcje zawarte w „Wytycznych” były słuszne i w pełni zdały próbę życia. Jak stwierdzają zgodnie kierownicy i instruktorzy bibliotek powiatowych, obowiązek realizowania „Wytycznych” przyczynił się w poważnym stopniu do podwyższenia poziomu przyjmowanych do pracy kandydatów i polepszenia opieki instruktażowej. Konsekwentne realizowanie zasad kierowanego samocształcenia przyczynia się do szybkiego opanowania podstaw wiedzy teoretycznej i umiejętności zawodowych przez nowo zatrudnionych pracowników. Wreszcie komisyjne — z udziałem przedstawicieli prezydiów Rad Gromadzkich — przeprowadzenie kolokwium umożliwia rozwiązanie jeszcze w okresie próbnym stosunków pracy z kandydatami, którzy nie kwalifikują się w minimalnym stopniu do pracy w bibliotece.

Nie ma dziedziny życia w naszym państwie, w której biblioteka nie mogłaby pomóc, której realizacji biblioteka nie potrafiłaby przyspieszyć.

A. TYCZYŃSKI

Łatwiej książkę napisać, niż ją rozpowszechnić.

J. I. KRASZEWSKI

NOWE FORMY KSZTAŁCENIA KADR

Reforma szkolna dotycząca Liceów Ogólnokształcących i wprowadzenia w klasach maturalnych zajęć fakultatywnych, stworzyły nową szansę dla bibliotek powszechnych. Niektóre szkoły, w porozumieniu z Wydziałami Kultury Miejskich i Powiatowych Rad Narodowych, w celu zapewnienia zatrudnienia przyszłym absolwentom wprowadziły u siebie zajęcia fakultatywne z zakresu bibliotekarstwa.

Program opracowany przez Ministerstwo przewiduje 130 godzin wykładów połączonych z ćwiczeniami i 30 godzin praktyki. Program zresztą jest ramowy i można go w miarę potrzeby uzupełniać lub korygować. Przewiduje on dość dużo miejsca na technikę biblioteczną, organizację pracy biblioteki, zapoznaje z siecią bibliotek w Polsce, udostępnianiem księgozbioru i pracą z grupami czytelników oraz czytelnikami indywidualnymi, wprowadza w zagadnienia służby informacyjno-bibliograficznej. Zajęcia prowadzone w oparciu o dobry warsztat, inaczej mówiąc w konkretnej bibliotece, w zasadzie powinny przygotować ucznia do pracy w bibliotece gromadzkiej, a w bibliotece wyższego stopnia organizacyjnego dają pracownika zorientowanego w zawodzie, który po pogłębieniu wiedzy może pracować w każdym dziale. W pewnym stopniu specjalizacja ta przygotowuje przyszłych kandydatów do studiów bibliotekarskich stacjonarnych i zaocznych, gdyż kandydat jest wprowadzony w zagadnienia zarządu i nie podejmuje decyzji na ślepo, wiedząc co go czeka i czego może się spodziewać po studiach bibliotekarskich.



PiMBP w Koźlu — wypożyczalnia

Jak każdy eksperyment, ta forma kształcenia wymaga sprawdzenia. Na Opolszczyźnie zajęcia w zakresie przysposobienia bibliotecznego podjęło Liceum Ogólnokształcące im. H. Sienkiewicza w Koźlu. Na decyzję Dyrekcji szkoły nie miały wpływu z pewnością miała Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Koźlu, która jest dumą i chlubą władz powiatowych. Nowoczesna, dobrze zaopatrzona w księgozbiór i sprzęt, będąca zarazem ośrodkiem życia kulturalnego miasta, udostępniła swoją czytelnię dla 20 uczniów, którzy wybrali sobie specjalizację biblioteczką, służąc zarazem pomocą wykładowcy w przygotowaniu materiałów do ćwiczeń i zajęć praktycznych. Wykłady powierzono pracownikowi Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej będącemu równocześnie konsultantem w Powiatowym Ośrodku Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy. Ponieważ zajęcia zlecono personalnie mnie, tj. autorowi tej notatki, mogę już po pierwszym okresie, tj. po 3 miesiącach pracy, podzielić się z kolegami swoimi uwagami, a równocześnie pragnęłabym zachęcić do wypowiedzenia się na ten temat kolegów z innych województw, w których podjęto tego rodzaju eksperyment.

Sprawa jest warta przedyskutowania, gdyż Kuratorium Opolskie bardzo interesuje się przysposobieniem bibliotecznym i w nowym roku szkolnym chciałoby zwiększyć ilość szkół podejmujących tę formę przygotowania do zawodu bibliotekarza. Sądzę, że i w innych miastach będzie podobnie. Rezerwy w zawodzie biblioteczkim dla personelu ze średnim wykształceniem fachowym są przecież duże i stwarza to szansę



PiMBP w Koźlu — sala wykładowa, w której odbywają się zajęcia przysposobienia bibliotecznego

wymiany kadr, które nie podjęły dalszego uzupełnienia wykształcenia w zakresie szkoły średniej. 20 licealistów Kozielskiego Liceum, przeważnie o zainteresowaniach humanistycznych, uczy się z zapałem. Powtórzenie materiału z pierwszego okresu wprawiło w podziw samego nauczyciela. Wyrównany poziom i duże zainteresowanie przedmiotem stwarza doskonałą platformę dla porozumienia z wykładowcą, który w takiej sytuacji musi z siebie dawać maksimum wysiłku.

Uczestnicy zwiedzili już dwie wyżej zorganizowane biblioteki, tj. WiMBP w Opolu i Bibliotekę Wyższej Szkoły Pedagogicznej, a w planie jest wycieczka do Wrocławia i zwiedzanie Biblioteki Ossolineum. Największym mankamentem w tej pracy jest brak podręcznika. Częściowo wykorzystuję skrypty POKKB i literaturę pomocniczą z zakresu bibliotekarstwa, ale uczeń przyzwyczajony jest do zwięzłego podręcznika. Większość tej młodzieży dojeżdża do szkoły z pobliskich wiosek i jestem przekonana, że co najmniej 70% zechce podjąć po skończeniu szkoły pracę w bibliotece. Pozostaje nierozstrzygnięta sprawa uprawnień. Jak ich traktować? Czy mają potem kończyć POKKB? W liceach ogólnokształcących jest dużo młodzieży o zainteresowaniach i uzdolnieniach humanistycznych. Właśnie w bibliotece może ona znaleźć swoje miejsce i swoją szansę życiową. Warto, aby eksperyment podjęły inne szkoły, inne województwa, a władze biblioteczne objęły tego typu zajęcia swoim patronatem i wydały decyzję w sprawie zaszeregowania. Przecież nie można tych ludzi traktować na równi z nowo zaangażowanymi pracownikami bez przygotowania fachowego.

ELŻBIETA BIEGAJ
EWA POGORZELSKA
Toruń

W TROSCE O DOSKONALENIE KADRY BIBLIOTEKARSKIEJ

w zakresie pracy z dziećmi i młodzieżą

Potrzeba stałego podnoszenia wiedzy zawodowej bibliotekarzy wskazuje na konieczność pogłębienia ich wiadomości i umiejętności w różnych dziedzinach działalności bibliotecznej. Ze względu na dużą ilość dzieci i młodzieży korzystających z bibliotek gromadzkich trzeba bliżej zainteresować pracowników tych bibliotek pracą z dziećmi i młodzieżą. Doksztalcanie bibliotekarzy gromadzkich poprzez instruktorów PiMBP i pracowników oddziałów dziecięcych uczestniczących w seminariach wojewódzkich, nie zawsze okazuje się wystarczające i nie zawsze zdaje egzamin. Również możliwość wyjazdów bibliotekarzy gromadzkich na kursy doskonalące w zakresie czytelnictwa dzieci i młodzieży są praktycznie biorąc bardzo ograniczone.

W tej sytuacji wielkie znaczenie ma bezpośrednia wymiana doświadczeń między bibliotekarzami gromadzkimi różnych powiatów. Są bowiem wśród bibliotekarzy gromadzkich ludzie specjalnie zainteresowani tym zagadnieniem, uzdolnieni, mający możliwe warunki lokalowe i ci mają nieraz duży dorobek w zakresie pracy z dziećmi i młodzieżą w biblio-

tekach. Ażeby upowszechnić najlepsze doświadczenia w tej dziedzinie pracy, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Toruniu od trzech lat prowadzi międzypowiatowe seminaria dla kierowników bibliotek gromadzkich sąsiadujących ze sobą powiatów. W tych seminariach biorą udział wybrani bibliotekarze z 3 lub 4 powiatów, po 4 osoby z każdego powiatu oraz instruktorzy PiMBP opiekujący się na terenie tych powiatów czytelnictwem dzieci i młodzieży.

Organizatorzy założyli, że seminaria te będą odbywać się w bibliotekach gromadzkich, w bibliotekach dziecięcych tylko wyjątkowo. Chodzi bowiem o to, aby bibliotekarze mogli zobaczyć pewne formy pracy w warunkach jak najbardziej zbliżonych do warunków własnych, aby mogli w małej grupie ludzi zainteresowanych tym zagadnieniem wymienić doświadczenia, przyjrzeć się z bliska placówce, w której odbywa się seminarium, zaznajomić się z jej dorobkiem, skopiować ciekawsze katalogi itp.

Seminaria te są jednodniowe. Układając program, organizatorzy starają się, aby przede wszystkim wykorzystał najbardziej godny zainteresowania dorobek biblioteki, w której ma się odbyć seminarium.

Program seminarium uwzględnia zwykle:

1. przegląd tematyczny grupy książek beletrystycznych lub popularnonaukowych dla dzieci i młodzieży;
2. wybraną formę pracy przeprowadzoną na żywo w tej placówce, formę będącą wynikiem konkursu lub innej dłuższej akcji, lekcję lub ćwiczenia biblioteczne;
3. dyskusję nad wybraną książką lub problemem nurtującym młodzież i dzieci przewijającym się przez szereg książek.

Na zakończenie seminarium wykorzystuje się zwykle miejscowy zespół, bądź recytatora, którzy urozmaicają naradę prezentując fragmenty prozy czy poezji, związane z głównym tematem seminarium.

Uczestnicy seminarium zobowiązani są do solidnego przygotowania się przed zajęciami. Zaznajamiają się z książkami, przygotowują się do referowania własnych obserwacji i doświadczeń. W ten sposób aktywizuje się wszystkich słuchaczy aby nie byli biernymi, niemymi obserwatorami, jak to się niestety często zdarza na naradach, w których bierze udział duża liczba osób. Tutaj wszyscy włączają się czynnie do realizacji programu, są współtwórcami seminarium wraz z organizatorami. Zobowiązuje się ich także do przeprowadzenia podobnych spotkań w swoim środowisku oraz przekazania zdobytych doświadczeń i poczynionych obserwacji na seminarium bibliotekarzy w powiecie.

Po przeszkoleniu wybranych bibliotekarzy ze wszystkich powiatów województwa bydgoskiego organizatorzy planują kontynuację tego rodzaju spotkań z tą samą grupą bibliotekarzy aktywizując z kolei inne biblioteki.

Dla przykładu podajemy niżej programy dwu takich seminariów.

Seminarium bibliotekarzy powiatów: Świecie, Tuchola i Chelmno 3 VI 1969 r. w Gromadzkiej Bibliotece Publicznej w Pruszczu Pomorskim.

Godz. 11.00 — Otwarcie seminarium.

11.05—12.30 — Podstawowe źródła informacji dla dzieci w bibliotekach gromadzkich — prowadziła instruktorka WBP w Toruniu.

- 12.50—13.50 — Lekcja biblioteczna na temat: Osiągnięcia PRL w zakresie oświaty, bibliotek i czytelnictwa (w oparciu o bibliotekę podręczną i *Płomyk*) — prowadziła miejscowa nauczycielka wraz z kierowniczką biblioteki gromadzkiej.
- 14.00—15.30 — Kształtowanie postaw młodzieży współczesnej na przykładzie wybranych książek K. Siesickiej i I. Jurgielewiczowej — prowadziła instruktorka WBP w Toruniu.

Zalecona lektura:

K. SIESICKA: **Zapałka na zakręcie**, W-wa 1966 LSW.

Jezioro osobliwości, W-wa 1966 LSW.

Beethoven i dzinsy, W-wa 1968 LSW.

Czas Abrahama, W-wa 1967 LSW.

L. JURGIELEWICZOWA: **Wszystko inaczej**, W-wa 1968 NK.

Seminarium bibliotekarzy powiatów: Inowrocław, Radziejów, Toruń, Żnin 19 VI 1970 w Oddziale dla dzieci i młodzieży MBP w Inowrocławiu.

- Godz. 9.30 — Otwarcie seminarium.
- 9.35—11.00 — Przegląd książek biograficznych dla dzieci i młodzieży pod hasłem „Śladami wielkich uczonych i społeczników”. Sporządzenie katalożku zagadnieniowego na podstawie omawianych książek prowadziły instruktorki WBP w Toruniu.
- 11.30—12.30 — Dyskusja nad książką K. Siesickiej pt. **Fotoplastykon** — prowadziła instruktorka WBP w Toruniu.
- 12.40—14.00 — Zajęcia z dziećmi — podsumowanie konkursu pod hasłem „Uczeni w walce o zdrowie ludzkości” oraz podsumowanie rocznej pracy Koła Przyjaciół Biblioteki — prowadziła kierowniczka Oddziału dla dzieci i młodzieży w Inowrocławiu. Na zakończenie recytacja fragmentu „Fotoplastykonu” K. Siesickiej w wykonaniu czytelniczki Ewy Jędras, laureatki ogólnopolskiego konkursu recytatorskiego.
- 14.00—14.30 — Zwiedzanie oddziału dla dzieci i młodzieży w Inowrocławiu i zakończenie seminarium.

Zalecona lektura:

K. SIESICKA: **Fotoplastykon**, W-wa 1970 NK.

IZABELA NAGÓRSKA

MBP im. L. Waryńskiego w Łodzi

WYKORZYSTANIE MAGNETOFONÓW W PRACY Z CZYTELNIKIEM

Magnetofon jest wyrazem nowoczesności i pewnego rodzaju szyldem tej nowoczesności, stąd między innymi dążenie bibliotek do posiadania magnetofonów. W ślad za tym nie zawsze jednak idą zabiegi bibliotekarzy o pełne i urozmaicone ich wykorzystanie w pracy z czytelnikiem. Brak czasu jak i inne okoliczności nie pozwalają Działom Instrukcyjno-Methodycznym na rozbudowę taśmotek, które służyłyby wymiennie bibliotekom niższego stopnia organizacyjnego. Same biblioteki zaś stosunkowo rzadko przystępują do opracowania audycji na własny użytek. Część bibliotekarzy preferuje zdecydowanie formy żywego sło-

wa tłumacząc się niekiedy dość niechętnym stosunkiem abonentów do mechanicznie powielanych form propagandy czytelnictwa (przeglądy, komunikaty) zakłócających spokojną, specyficzną atmosferę biblioteki.

W Łodzi np., nie licząc możliwości Biblioteki Łódzkiego Domu Kultury, na 79 placówek bibliotecznych jest 25 magnetofonów. Proporcjonalnie do tego stanu skromnie przedstawia się ilość nagranych audycji. Kilkakrotne uwzględnienie w programach szkolenia tematyki wykorzystania audiowizualnych środków przekazu w bibliotekach z zastosowaniem odpowiednich pokazów tylko w minimalnym stopniu wpłynęło na zmianę sytuacji.

Przykład łódzki potwierdzają obserwacje z wyjazdów do innych województw oraz brak w fachowej publicystyce szerokiej wymiany doświadczeń w zakresie wypracowanych już form wykorzystania magnetofonu. W stosunku do liczby bibliotekarzy wyszkolonych na kursach specjalistycznych międzywojewódzkich i w Jarocinie, efekty w praktyce bibliotek są ciągle zbyt małe.

Magnetofon w bibliotece służy popularyzacji książki i czytelnictwa, pozwala na urozmaicenie podejmowanych prób oddziaływania pedagogicznego na czytelników i wprowadzania do nich momentów rozrywkowych, służy dokumentacji działalności bibliotek, informacji o nich a także badaniom czytelnictwa.

Wśród materiałów audiowizualnych bibliotek rozróżniamy: a) taśmy z nagraniami audycji radiowych i płyt trudnych do uzyskania w zakupie (np. recytacje Gałczyńskiego), b) taśmy utrwalające ciekawe imprezy biblioteczne, c) nagrania specjalne dokonane przez bibliotekarzy, instruktorów, czytelników-aktywistów. Wybór audycji magnetofonowych „do przegrania” musi być zawsze starannie przemyślany w oparciu o programy umieszczane w czasopiśmie „Radio i Telewizja”.

Z reguły wybiera się te audycje, które zasługują na kilkakrotne powtórzenie ze względu na wybitne walory treściowe i formalne (wykonawcy), wiążą się z upowszechnianiem czytelnictwa lub popularyzacją wiedzy oraz te, które z powodu okolicznościowego charakteru (rocznice kulturalne i polityczne, śmierć znanego pisarza lub uczonego) winny być udostępniane czytelnikom a czas ich nadawania nie mieści się w godzinach pracy bibliotek.

Mogą to być cykle poetyckie jak: „Poezja, która pomaga żyć”, czy „Album poezji miłosnej”, fragmenty prozy powieściowej („Sławne romanse”), portrety literackie, felietony literackie, informacje wydawnicze jak: „Z księgarskiej lady”, „Książki, które na was czekają”, „Lektury... lektury”, czy interesujące audycje w rodzaju opowiadania prof. K. Michałowskiego „Moja przygoda z archeologią”. Wszystkie te wymienione nagrania, jak również zaczerpnięte z programów dla dzieci wyróżniające się pogadanki o tematyce popularnonaukowej, bajki, słuchowiska oparte na utworach literackich — winny być w zasadzie łączone z wystawkami książek, czasopism, ilustracji, fotografii lub też z dyskusją.

Z form pracy z czytelnikiem, przeprowadzanych w bibliotekach utrwalamy tylko te, które ze względu na swój charakter wzorcowy lub użytkowo-informacyjny mogą być wielokrotnie powtarzane dla coraz to innych grup czytelników. Przede wszystkim należy tu uwzględnić:

— metodycznie zorganizowane spotkania ze znanymi pisarzami, zwłaszcza z innych środowisk literackich, których przyjazd stanowi prawdziwą atrakcję dla czytelników,

— spotkania z wybitnymi aktorami cieszącymi się dużą popularnością,

— ciekawie przeprowadzone dyskusje nad książką, mogące stanowić wzór dla rozpoczynającej pracę sekcji dyskusyjnej Koła Przyjaciół Biblioteki, czy zespołów współpracujących z nami instytucji kulturalno-oświatowych (domy kultury, kluby, świetlice związkowe), organizacji ZMS, ZMW, ZHP, kół zainteresowań w szkołach,

— starannie przygotowane wieczory bajek.

Nagrania z innego rodzaju imprez jak: roczne narady czytelników, jubileusze bibliotek, uroczystości nadawania nazwy bibliotece, — stanowią archiwalne materiały dokumentacyjne, ważne dla historii biblioteki lub oceny czytelnictwa. Włączamy je bezpośrednio do taśmotek lub sporządzamy na ich podstawie wierne protokoły.

Nagrania własne, typu pomocniczego, obejmują w pierwszym rzędzie drobne wstawki do sztuk kukielkowych przygotowywanych przez biblioteki dziecięce, do wieczorów bajek „przy kominku” w postaci różnych „głosów” (śpiew ptaków, kumkanie żab, szczekanie psa itd.) i dźwięków (np. dudnienie deszczu). Następnie są to fragmenty wypowiedzi, recytacji poezji, pieśni włączane do programów zgaduj-zgaduli, treściwe wskazówki dla czytelników o wypożyczaniu przy wolnym dostępie do półek, krótkie komunikaty o bibliotece i służbie informacyjnej, zaproszenia do wzięcia udziału w aktualnych imprezach i konkursach, informacje o wystawach, ich tematyce i układzie, wezwania do upowszechniania czytelnictwa w środowisku.

Znaczenie magnetofonów dla propagandy działalności biblioteki wzrasta przy współpracy biblioteki z radiowęzłem na terenie zakładu pracy, domu akademickiego itd. W wypożyczalniach o kilku pomieszczeniach można w okresie dużego ruchu czytelników osiągnąć spore korzyści przy zastosowaniu magnetofonu dla celów informacji, pod warunkiem jednak zachowania umiaru. Wśród młodzieży znajdziemy zawsze chętnych do czynnego uczestnictwa zarówno w pomocniczych nagraniach, jak również przy przygotowaniu specjalnych i bardziej pracochłonnych audycji jakimi są 15—20 minutowe przeglądy bibliograficzne (tematyczne i nowości) oraz półgodzinne montaże słowno-muzyczne.

Duże znaczenie wychowawcze ma tu wspólne z bibliotekarzami dobieranie fragmentów recenzji z „Nowych Książek” i adnotowanych kart Biblioteki Narodowej, utworów poetyckich, fragmentów prozy, wyszukiwanie odpowiednich płyt oraz kilkakrotne próby techniczno-głosowe, podczas których koryguje się sposób podawania tekstów.

Ze względu na atrakcję, jaką przedstawia dla młodocianych czytelników uczestnictwo w nagraniach, a potem odtwarzanie własnych głosów — biblioteki dla dzieci zdołały z pełnym powodzeniem przeprowadzić szereg ciekawych konkursów. Np. konkurs na najlepszy opis wrażeń wakacyjnych, na najtrafniejsze recenzje wytypowanych książek, na przeprowadzenie wywiadów z rodzicami ph. „Moja praca zawodowa”, wreszcie konkurs pięknej recytacji ulubionych wierszy.

Z dużą ochotą przygotowują się też dzieci do nagrań wzorcowych lekcji bibliotecznych nt. organizacji biblioteki, posługiwania się katalogami, korzystania z encyklopedii i słowników.

Jak dotąd nie docenia się jeszcze dostatecznie wykorzystania magnetofonu przy warsztatowych wycinkowych badaniach podejmowanych

przez niektóre biblioteki. Przy zbieraniu materiałów badawczych, odnoszących się do czytelnictwa, działalności kulturalno-oświatowej i służby informacyjnej bibliotek, zapis na taśmie rozmów z czytelnikami, wywiadów, dyskusji w większych grupach na temat np. stosunku do książki ma znaczenie dość istotne. Użycie formy zapisu na taśmie i wspólne jej przesłuchanie pozwala często na uzupełnienie wypowiedzi i ich uściślenie.

Z wymienionych przeze mnie nagrań tylko część — jak już wspomniano — ma charakter archiwalny i bardziej trwałą, inne w miarę utraty aktualności kasuje się. Dobrze zorganizowana wymiana międzybiblioteczna niektórych materiałów audiowizualnych pozwoli na ekonomiczne wykorzystanie wkładu pracy włożonego w ich opracowanie.

SYLWETKI BIBLIOTEKARZY

PO ZGONIE PROF. JANA AUGUSTYNIAKA

17 stycznia 1971 r. zmarł w Łodzi prof. Jan Augustyniak, nestor bibliotekarstwa polskiego i jeden z najbardziej zasłużonych działaczy kulturalno-oświatowych.

Nazwisko Jana Augustyniaka było szeroko znane w środowiskach bibliotecznych całego kraju, chociaż całokształt Jego pracy przede wszystkim związany jest z Łodzią. Urodzony 26 maja 1893 r. we wsi Chwałęcice pow. Tureckiego, jako syn robotnika folwarcznego, od piątego roku życia przebywa w Łodzi, gdzie rodzina jego po przeniesieniu się do miasta podejmuje pracę w fabrykach dzielnicy Widzew. Tam też wychowywał się i do dziewiętnastego roku życia pracował jako robotnik, a następnie urzędnik fabryczny Jan Augustyniak. Planowe

samouctwo, różne kursy i szkoły wieczorowe, wreszcie świadectwo nauczyciela ludowego stanowią wstępne przygotowanie do pracy, która staje się jego ukochanym zawodem i największą życiową pasją.

Zaangażowany w 1917 roku przez Towarzystwo Biblioteki Publicznej na stanowisko bibliotekarza stał się, dzięki odbytej w Bibliotece Publicznej m. st. Warszawy praktyce i swoim zdolnościom, organizatorem i kierownikiem otwartej w tymże roku Biblioteki Publicznej w Łodzi. Po trzech latach powstaje plan trzystopniowej sieci bibliotek powszechnych (obejmującej wypożyczalnie dla dzieci, wypożyczalnie dla dorosłych i nadrzędną, udostępniającą książki na miejscu bibliotekę o charakterze oświatowo-naukowym), którego jest on głównym autorem.



Realizacja tego planu wymagała przejścia Biblioteki Publicznej przez miasto, co nastąpiło w 1922 r. m. in. dzięki przeprowadzonej przez J. Augustyniaka kampanii w prasie i w samorządzie miejskim.

Otwarte w 1922 r. dwie miejskie wypożyczalnie książek dla dzieci, jako pierwsze tego typu placówki biblioteczne w kraju, uczyniły Łódź kolebką bibliotekarstwa publicznego dla dzieci, a sama sieć stała się wzorem dla innych miast.

Jan Augustyniak jako członek — korespondent Warszawskiego Związku Bibliotekarzy Polskich występuje z inicjatywą utworzenia Koła Łódzkiego ZBP, które powstało 19 stycznia 1919 r. jako pierwsze terenowe Koło. Stając na czele zarządu Koła, początkowo jako pierwszy sekretarz a następnie przewodniczący, nie sądził zapewne, iż funkcję tę sprawować będzie z przerwą wojenną do r. 1968. W ramach Związku Bibliotekarzy rozpoczyna też rozwijać działalność dydaktyczną. Organizuje kursy bibliotekarskie i w ten sposób przygotowuje kadrę pracowników bibliotecznych dla placówek sieci miejskiej w Łodzi.

Jednocześnie daje się poznać jako wykładowca i prelegent na licznych kursach oświatowych (m. in. dla wojska, dla nauczycieli) w organizacjach i akcjach społecznych takich, jak Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego, czy Patronat nad więźniami. Do działalności społecznej zaprawiał się zresztą od wczesnej młodości w Towarzystwie Krzewienia Oświaty i w „Naprzodzie”.

Przed upływem pierwszego dziesięciolecia pracy bibliotekarskiej Jana Augustyniaka, pod jego kierownictwem coraz bardziej krystalizuje się charakter Biblioteki Publicznej, jako ksiąźnicy naukowej miasta i doskonalą się jej struktura. On zaś swój stale uzupełniany dorobek publicystyczny wieńczy redakcją pięknej „Księgi Pamiątkowej MBP w Łodzi 1917—1927”. Obok stałego wysiłku jaki wkładał w rozwój ukochanej Biblioteki (tak dalece zrosłej z Jego nazwiskiem, iż „w Polsce bibliotekarskiej” nazywa się ją potocznie „biblioteką Augustyniaka”), przedmiotem Jego inicjatyw organizacyjnych były zawsze wypożyczalnie miejskie, których do 1939 r. powstaje — 9, z tego 3 dla dorosłych, 6 dla dzieci). Troskę o wypracowanie najważniejszych pod względem pedagogicznym form pracy z czytelnikiem dziecięcym przejęła w pierwszych latach „dwudziestych” żona Augustyniaka — Irena. Pracują nad nimi jej następcy pod bezpośrednim kierunkiem prof. Augustyniaka. Interesuje się On różnymi imprezami bibliotecznymi (głośne czytania, pogadanki, wieczory baśni, wystawy eksponatów przygotowanych w oparciu o lektury), pracą z aktywnym, jak samorzady czytelników, koła przyjaciół bibliotek i pracą z czytelnikiem dorosłym. Czasy były niełatwe dla upowszechniania wartościowego piśmiennictwa. O czym pisze J. Augustyniak w swojej pracy „Jak zakładać, organizować i prowadzić biblioteki publiczne w miastach prowincjonalnych” wydanej w r. 1927 przez *Życie Włocławka i okolicy*.

Na lata 1928—1935 przypadają usilne zabiegi J. Augustyniaka o zdobycie funduszy społecznych na budowę specjalnego gmachu bibliotecznego. Ta szczęśliwie sfinalizowana akcja pozwoliła na ogłoszenie konkursu na projekt biblioteki i przyśpieszenie do stawiania murów już w 1938 r. Wybuch wojny zastał budynek w stanie surowym i pod dachem. Wykończono go i wyposażono dopiero dzięki pomocy finansowej władz Polski Ludowej w 1949 r.

Gdy po latach okupacji, spędzonych — po wysiedlenia z Łodzi — głównie w Krakowie, gdzie pracował jako inkasent PZUW i instruktor „Społem”, powraca Jan Augustyniak do Łodzi, gdzie trzeba będzie odbudowę życia bibliotecznego zaczynać od nowa. Wypożyczalnie już nie istniały, zbiory Miejskiej Biblioteki Publicznej zniszczone w ok. 30%, zdeorganizowane, brak wykwalifikowanych pracowników dla powstających bibliotek przy wyższych uczelniach i dla terenu województwa. W tych okolicznościach, ale w nowych warunkach społecznych i w gronie wypróbowanych dawnych współpracowników, podejmuje On z zapałem i energią pracę nad reaktywizacją sieci bibliotek publicznych i Stowarzyszenia Biblio-

tekarzy Polskich w Łodzi. Przez pierwsze 7 lat po wyzwoleniu następuje intensyfikacja pracy dydaktycznej w działalności Dyrektora: na organizowanych przez siebie kursach SBP, na kursach Kuratorium dla bibliotekarzy gminnych, różnych kursach centralnych, wreszcie na Wydziale Bibliotekarstwa Uniwersytetu Łódzkiego, gdzie był przez dwa lata starszym asystentem.

Jednocześnie, tak jak przed wojną, uczestniczy w pracach Zarządu Głównego SBP, w konferencjach, zjazdach i kontynuuje naukę własną. Mając ukończone w r. 1928 Wyższą Szkołę Nauk Społecznych i Ekonomicznych w Łodzi, a w 1936 Wolną Wszechnicę Polską uzyskuje w 1952 r. na Uniwersytecie Łódzkim dyplom magistra prawa. Profesorem nadzwyczajnym zostaje mianowany dyr. Augustyniak w 1956 r. Utalentowany i sugestywny prelegent, wdrażał słuchaczom własne głębokie przeświadczenie, iż biblioteka przy właściwej pracy bibliotekarza stać się może placówką aktywizującą środowisko, kształtującą postawy ludzkie, przysposabiającą czytelników do pracy dla dobra społeczeństwa i kraju.

Od bibliotekarza bibliotek publicznych wymagał stałego czynnego dokształcania się i właściwej postawy społecznej. Na kursach i seminariach zawodowych zawsze i nieodmiennie stawiał przed słuchaczami ideał służby społecznej, otwierając jednocześnie dla bibliotekarstwa szerokie perspektywy pracy twórczej, pedagogicznej, naukowo-badawczej.

Dyrektorem Miejskiej Biblioteki Publicznej im. L. Waryńskiego był do października 1963 r. Odszedł na emeryturę, gdy sieć Łódzka liczyła 51 placówek i ponad 530 000 vol.

Profesora Augustyniaka odznaczono m. in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem 10-lecia Polski Ludowej, Odznaką Zasłużonego Działacza Kultury, Honorową Odznaką SBP, Honorową Odznaką m. Łodzi. Jego dorobek publicystyczny i naukowy osiągnął liczbę ponad 100 pozycji. Do ostatnich lat życia brał, jako członek honorowy SBP, udział w zebraniach Zarządu i konferencjach Okręgu Łódź-miasto, w zjazdach ogólnopolskich. Prowadził również Punkt Konsultacyjny Państwowego Ośrodka Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy, na którym wykładał aż do ostatnich dni swego życia.

Krótkie to wspomnienie nie wyczerpuje bogatego, twórczego dorobku w służbie książki, społeczeństwa, kraju prof. Jana Augustyniaka, ale pragnie utrwalić w pamięci młodych bibliotekarzy tę tak zasłużoną dla naszego zawodu postać.

Oprac. Izabella Nagórska

A. B.

WAŻNIEJSZE ROCZNICE KULTURALNE W 1971 R. (II)

W numerze 11—12/1970 *Poradnika* zwróciliśmy uwagę na kilka ważniejszych rocznic kulturalnych przypadających w pierwszym półroczu 1971 r. Obecnie przypominamy o rocznicach, które w drugim półroczu mogą stanowić okazję do zorganizowania okolicznościowych wystawek, pogadanek lub odczytów, zależnie od możliwości biblioteki. Rocznicze przypadające w okresie letnim, kiedy frekwencja w bibliotekach jest mniejsza, można przypomnieć wczesną jesienią, traktując daty jedynie orientacyjnie.

2 lipca — 10 rocznica śmierci (1961) Ernesta Hemingwaya, pisarza amerykańskiego, laureata nagrody Nobla (1954).

Życie Hemingwaya było niemal tak burzliwe jak losy jego bohaterów, którym często nadawał cechy autobiograficzne. Podczas I wojny światowej — ochotnik w amerykańskich kolumnach sanitarnych, został ciężko ranny na froncie włoskim; później jako dziennikarz, m. in. we Francji, nawiązał przyjaźń z wieloma wybitnymi intelektualistami; w l. 1936—39 — głęboko zaangażowany po stronie republikanów w sprawę wojny domowej w Hiszpanii, przebywał tam jako korespondent wojenny albo działał na rzecz Republiki poza jej granicami. Z czasu II wojny światowej warte odnotowania są co najmniej trzy fakty: w 1942—44 na własnym jachcie rybackim patrolował wybrzeże Kuby, aby wykrywać niemieckie łodzie podwodne; był korespondentem wojennym; w 1944 r. na czele partyzanckiego oddziału wkroczył do Paryża, wyprzedzając regularną armię amerykańską. Jako żołnierz i jako pisarz był wszędzie gdzie wrzały wojny i rewolucje, gdzie toczyły się spory ideowe i artystyczne. Jako człowiek prywatny — kochał przyrodę, polowania, rybołówstwo, corrida, boks. Wystarczająca to ilość elementów do powstania legendy, którą pisarz chętnie się zresztą otaczał, zasłaniając się przed zbyt ciekawymi oczami. Bronisław Zieliński, tłumacz większości utworów Hemingwaya na język polski, pisał jeszcze za jego życia: „Rozliczne przygody pisarza dowodzą niezwyklej odwagi osobistej czy wręcz braku wrażliwości — a ci, co dobrze znają Hemingwaya wiedzą, że tylko żelazna wola pozwoliła mu przełamać w sobie naturalne odruchy strachu (...) Dodajmy, że Hemingway nie lubi podróżować w piątek, że wzdryga się na widok czarnego kota i często „odpukuje” w drzewo, a obraz owego straszliwego brutala literatury amerykańskiej zarysuje się nieco pełniej. Wreszcie ten Hemingway — „biologista”, prymitywny zmysłowiec, jest w głębi duszy romantykiem (...) Proza Hemingwaya mimo złudnych pozorów nie jest lekturą łatwą. Należy ją czytać bardzo uważnie i wnikliwie, bo każde słowo ma u tego pisarza istotną, starannie odmierzoną wagę. Skrajna prostota formy, beznamiętność relacji, skąpość komentarza odautorskiego kryją w sobie iadunek emocjonalny i myślowy. Pozornie nic nie narzucając czytelnikowi, autor obarcza go w rzeczywistości zadaniem wyłuskania głębokiej treści z prostych, codziennych słów.”

Książki Hemingwaya, których triumfalny pochód zapoczątkowało u nas w 1952 r. wydanie symbolicznej opowieści o heroizmie człowieka „Stary człowiek i morze”, są wciąż literackim poszukiwanym bestsellerem. Przy okazji rocznicowego wieczoru warto więc zwrócić uwagę na sprawę rozgraniczenia prawdy i legendy otaczającej jego osobę. Wszystkie ważniejsze powieści i nowele zostały przetłumaczone, są wydawane i wznawiane. Jako źródło informacji o pisarzu można wykorzystać prace: Jerzy Krzyżanowski „Ernest Hemingway” (W-wa 1963, WP, seria „Male Profile”); Bronisław Wiśniowski „William Faulkner, Ernest Hemingway, John Steinbeck” (W-wa 1961, „Czytelnik”) oraz Leszek Elektorowicz „Hemingway w oczach krytyki światowej. Wybór. (Kalendarium życia i twórczości E. Hemingwaya).” Tłum. z ang. i franc. Słowo wstępne: H. Krzeczkowski (W-wa 1963, PIW).

3 lipca — 20 rocznica śmierci (1951) Tadeusza Borowskiego, poety, prozaika, publicyści.

Debiutował zbiorem wierszy „Gdziekolwiek ziemia”, wydanym konspiracyjnie w 1942 r. Aresztowany w następnym roku, więziony był w Oświęcimiu i Dachau. Do kraju wrócił w 1946 r. Z przeżyć obozowych wywodzą się zbiory opowiadań „Pożegnanie z Marią” i „Kamienny świat” oraz napisana wspólnie z K. Olszewskim i J. Siedleckim książka „Byliśmy w Oświęcimiu”. W ostatnich latach życia Borowski zajmował się krytyką literacką i artystyczną oraz publicystyką. W 1951 r. popełnił samobójstwo. Obozowe książki Borowskiego, odsłaniające z absolutną szczerością

przeżycia i reakcje psychiczne człowieka, który każdego dnia i godziny maksymalnym wysiłkiem okupuje prawo istnienia, są wstrząsającym dokumentem działania hitlerowskiego systemu wyniszczania i zagłady stosowanego w okresie wojny i okupacji.

Poszczególne utwory były po śmierci pisarza wznawiane parokrotnie, w wydaniach zbiorowych ukazały się: „Utwory zebrane”, pod red. J. Andrzejewskiego (T. 1 — Wiersze; 2 — Proza 1945—47; 3 — Krytyka literacka i artystyczna; 4 — Publicystyka; 5 — Proza 1948—1951) W-wa 1954, PIW; „Wybór opowiadań” (wyd. 3, W-wa 1968, PIW); „Wybór poezji” (W-wa 1960, „Czytelnik”). Informacje o pisarzu zawierają wstępy do wydań zbiorowych oraz nota bio-bibliograficzna w „Słowniku Współczesnych Pisarzy Polskich” T. 1, 1963, W-wa PWN; s. 220—224.

4 lipca — 30 rocznica śmierci (1941) Tadeusza Żeleńskiego (Boya), krytyka literackiego i teatralnego, popularyzatora literatury francuskiej.

W każdej z wymienionych stref działania Boy wykonał olbrzymią pionierską pracę. W ciągu 30 lat przełożył i opatrył wstępami ponad 100 tomów klasycznej literatury francuskiej (ukazywały się w serii „Biblioteka Boya”); recenzje teatralne które pisał od 1919 do 1939 r. (zbiory „Flirt z Melpomeną”, „Wrażenia teatralne”), są kroniką życia teatralnego i obyczajowego lat międzywojennych; śmiałe akcje publicystyczne (m. in. w sprawie świadomego macierzyństwa, wprowadzenia ślubów cywilnych), prowokujące zażarte dyskusje połączone z gwałtownymi atakami na Boya, pchnęły w widoczny sposób naprzód kwestię unowocześnienia kultury obyczajowej; wystąpienia na polu krytyki literackiej prowadziły do zerwania z fałszywym pietyzmem wobec twórców i stosowania osobnej miary do oceny dzieł i osobnej do oceny ludzi. Niemal wszystko co działo się istotnego w kulturze lat międzywojennych, działo się z udziałem Boya, a w każdym razie było przedmiotem jego uwagi i zainteresowania.

W latach 1956—69 ukazały się „Pisma” Boya (t. 1—26, W-wa, PIW), pod redakcją prof. Henryka Markiewicza. Poszczególne tomy opatrzone są wstępami informacyjno-analitycznymi i przypisami. Ważniejsze prace o Boyu: Andrzej Stawar „Tadeusz Żeleński (Boy)” (W-wa 1958, PIW); Roman Zimand „Trzy studia o Boyu” (W-wa 1961, PIW) oraz bibliografia: Barbara Winklowska „Tadeusz Żeleński (Boy). Twórczość i życie” (W-wa 1967, PIW; prace IBL PAN).

10 lipca — 100 rocznica urodzin (1871) Marcela Prousta, pisarza francuskiego.

Proust znany jest najszerzym kręgom czytelników jako autor jednego dzieła, które wprowadziło go do panteonu literatury światowej — cyklu powieściowego „W poszukiwaniu straconego czasu” (powojenne wyd. pol. t. 1—7, W-wa 1956—60, PIW). Zasadniczym założeniem artysty przy pisaniu tej powieści było wykazanie, iż istnieje pojęcie „czasu indywidualnego”, tj. możliwość tak głębokiego wmyślenia się w przeszłość, iż zostaje ona zatrzymana „jak żywa”, z całą ostrością widzenia i odczuwania faktów dokonanych. Jako materiał do książki posłużyły pisarzowi osobiste doświadczenia i obserwacje, które poczynił jako długoletni bywalec paryskich salonów. W 35 roku życia, ciężko chory na astmę, odsunął się od ludzi i pracował w zupełnym odosobnieniu, co pogłębiło w nim wrodzoną skłonność do autoanalizy. Z dokładnością „architekta wznoszącego katedrę” (używał chętnie tego porównania) zrekonstruował w wielotomowym cyklu panoramę życia paryskiej burżuazji na przełomie XIX i XX wieku. Powieść pisana jest w pierwszej osobie, ma formę pamiętnika i zawiera sporo elementów osobistych, autobiografią jednak nie jest.

Noty o pisarzu w WEP (t. IX) i w „Małym słowniku pisarzy świata” (W-wa 1968, WP).

17 lipca — 70 rocznica urodzin (1901) Bruno Jasińskiego, poety, prozaika, dramaturga.

Należał do inicjatorów polskiego futuryzmu, był jednym z przywódców awangardy literackiej, która początkowo wyrażała bunt przeciw mieszczaństwu, wkrótce jednak przerodziła się w wyraźny rewolucjonizm społeczny. Dał temu wyraz w zbiorze wierszy „Ziemia na lewo”, w poematach „Pieśń o głodzie” i „Słowo o Jakubie Szeli” — rehabilitującym postać przywódcy chłopskiej rewolty. W 1925 r. wyjechał do Paryża, rozstając się z krajem na zawsze. Od 1929 r. mieszkał w ZSRR, gdzie m. in. redagował czasopisma „Literatura Międzynarodowa” i „Kultura Mas”. W 1936 r. aresztowany pod fałszywymi zarzutami i skazany na 15 lat obozu, zmarł w obozowym szpitalu. W 1956 r. został pośmiertnie rehabilitowany. Najbardziej znana (przekłady na wiele języków) i do dziś czytana jest powieść Jasińskiego „Palę Paryż” (wyd. powojenne: W-wa 1957, „Czytelnik”, „Biblioteka XX-lecia”) — sugestywna wizja zagłady Paryża, na który autor wydał wyrok, jako na stolicę imperium kolonialnego. Odpowiedzią na wydanie tej powieści była decyzja władz o wysiedleniu Jasińskiego z Francji i jego wyjazd do ZSRR. Na ziemi rosyjskiej powstały nowele, sztuki teatralne i powieść „Człowiek zmienia skórę”, wydana najpierw po rosyjsku, potem po polsku, której tematem są konflikty towarzyszące procesowi budownictwa socjalistycznego w Tadżykistanie (wyd. powojenne: W-wa 1961, „Czytelnik”, tłum. J. Brzęczkowski).

Powieść „Palę Paryż”, która tak mocno zaważyła na osobistych losach pisarza, jest przede wszystkim powieścią fantastyczną, a w okresie kiedy powstawała — odpowiadała na wyraźne zamówienie społeczne. Jednakże zaangażowanie autora i jego wizjonerski talent sprawiły, że mimo upływu czasu i zmienionych warunków społecznych zachowała ona barwy życia i przemawia do kolejnych pokoleń czytelników, które odnajdują w niej niezmienną prawdę — marzenie człowieka o lepszym jutrze.

„Utwory poetyckie” Jasińskiego, w wyborze i ze wstępem Anatola Sterna, wydał „Czytelnik” (W-wa 1962). Sztuka „Bał manekinów” wystawiona była w 1957 r., a „Słowo o Jakubie Szeli” — w 1962, w reżyserii Kazimierza Dejmka.

Monografię pisarza pt. „Bruno Jasiński” napisał jego rówieśnik i towarzysz młodości, również futurysta Anatol Stern (W-wa 1962, „Czytelnik”). Bardziej specjalistyczny charakter ma książka Edwarda Balcerzana „Styl i poetyka twórczości dwujęzycznej Brunona Jasińskiego. Z zagadnień teorii przekładu” (Wrocław 1968, Ossolineum).

7 sierpnia — 50 rocznica śmierci (1921) Aleksandra Błoka, poety rosyjskiego.

O Błoku napisał poeta i tłumacz wielu jego wierszy na język polski, Seweryn Pollak: „Był taki, jakim stworzyła go jego epoka, ani przedtem, ani później nie mógł powstać taki poeta. Wziął w siebie wszystko, co miała najlepszej inteligencja rosyjska pierwszych lat dwudziestego wieku, z całą jej wiarą i z całą rozpaczą”. We wczesnej poezji Błoka dominowały nastroje mistyczno-religijne. Zwrot spowodowała rewolucja 1905 r. — jednym z głównych motywów stało się wtedy u Błoka miasto z jego cywilizacyjnymi i społecznymi konfliktami. W ostatnim wreszcie okresie dominujące stały się motywy narodowe i ludowe. Rewolucję październikową poeta przyjął jako wstrząs, który przeobrazi na lepsze życie Rosji i jej ludu (poematy „Dwunastu” i „Scytowie”). Błok był skłócony wewnątrz, ciąglemu poszukiwaniu dróg towarzyszyły rozterki duchowe, które znajdowały odbicie w treści i w formie jego bardzo osobistych wierszy. Przeszedł długą drogę od mistycyzmu do form bardziej realistycznych, wyłamując się z konwencji symbolicznej. Poezja ta — pisze S. Pollak — kłóci się czasem z naszymi dziesiętymi upodobaniami, a jednak Błok „zawsze urzeka — i tym co jest w nim wielkiego, nieprzemijającego,

i tym co go zbliża i ucieleśnia jako wyraziiciela minionej epoki, z której przecież myślny wyrosł”.

„Poezje wybrane” Błoka ukazały się nakładem PIW (wyd. 2, 1967 — ze wstępem S. Pollaka) i nakładem LSW (1969 — ze wstępem Wł. Słobodnika). Noty biograficzne w WEP t. II i w „Małym słowniku pisarzy świata” (PW 1968).

15 sierpnia — 200 rocznica urodzin (1771) Waltera Scotta, szkocko-angielskiego poety i powieściopisarza.

„Wawerley”, „Naręczona z Lammermooru”, „Ivanhoe”, „Rob Roy”, to tytuły powieści, które od tak dawna zadomowiły się w naszej literaturze młodzieżowej, że nikt już nie myśli, iż przed laty ich autor stworzył wzór powieści historycznej, powtarzanej przez kilka pokoleń. Akcję i sylwetki bohaterów ukazywał na szeroko zarysowanym tle politycznym, społecznym i obyczajowym, wprowadzał elementy legend i wierzeń ludowych, obrazy szkockiego pejzażu, humor, liryzm i patos. Swymi poematami („Pani jeziora”, „Pan dwóchset wysp”) dał początek powieści poetyckiej, rozpowszechnionej później w literaturze romantycznej przez Byrona. Powieści Waltera Scotta były po wojnie wydawane głównie przez Instytut Wydawniczy „Nasza Księgarnia”. Rejestrują je roczniki „Literatury Pięknej” (wyd. SBP).

17 sierpnia — 15 rocznica śmierci (1956) Bertolda Brechta, niemieckiego pisarza, teoretyka teatru, inscenizatora, reżysera.

Brecht (1898—1956) w całej swojej twórczości przeciwstawiał się moralności burżuazyjnej, propagował tzw. „teatr epicki”, którego zadaniem było takie zaskakujące ujmowanie faktów i taka gra aktorów, które zmusiłyby widza do otrząśnięcia się z wrażenia fikcji scenicznej i do zwrócenia uwagi na prawdziwe źródła konfliktów tkwiące w niesprawiedliwym układzie stosunków społecznych. Karierę inscenizatorską i reżyserską rozpoczął w 1924 r. w Deutsches Theater w Berlinie. Od 1933 r. przebywał na emigracji w ZSRR i w USA. W 1948 r. wrócił do Berlina Demokratycznego, gdzie razem z żoną Heleną Weigel prowadził słynny Berliner Ensemble. Dramaty „Strach i nędza III Rzeszy”; „Matka Courage i jej dzieci”; „Dobry człowiek z Seczuanu”; „Kariera Artura Ui”; „Kaukaskie kredowe koło” i in.) oraz powieści („Powieść za 3 grosze”; „Interesy pana Juliusza Cezara”) weszły do literatury światowej.

Większość twórczości dramatycznej wydał PIW w 3-tomowym zbiorze „Dramaty” (1962 r.), ze wstępem R. Szydlowskiego i posłowiem A. Wirtha; w 1970 r. w tym samym wydawnictwie ukazał się tom „Dramatów”, w którym znalazły się: „Człowiek jak człowiek”, „Święta Joanna Szlachtuzów” i „Matka”. Nakładem Zarządu Oświaty i Kultury Głównego Zarządu Politycznego WP wyszedł: „Wybór utworów na wieczór literacki” (W-wa 1962, redakcja: J. Bednarowicz, S. Werner, „Powieść za trzy grosze” wznawiał kilkakrotnie PIW (wyd. 3, 1960) w tłum. M. Tarnawskiego.

Ważniejsze źródła informacyjne: „Bertold Brecht”. Praca tłum. z niem. przez A. Sowińskiego i R. Karsta (W-wa 1955, Państw. Instytut Sztuki). — A. Rogalski „Bertold Brecht” (Poznań 1956, Inst. Zachodni). — R. Szydlowski „Dramaturgia Bertolda Brechta” (W-wa 1965, WAiF). — A. Wirth „Struktura sztuk Brechta” (Wrocław 1966, Ossolineum).

25 sierpnia — 80 rocznica urodzin (1891) Gustawa Morcinka, pisarza związanego ze Śląskiem.

Nicią przewodnią twórczości Morcinka (powieści — „Wyrąbany chodnik”, „Wyorane kamienie”, „Pokład Joanny”, „Górnicy zakon”; nowele — „Serce za tamą”, „Nowele wybrane”; książek dla młodzieży — „Ludzie są dobrzy”, „W za-

dymionym słońcu”, „Narodziny serca” i in.) są — jak sam to sprecyzował — „górnik, kopalnia, węgiel i młodzież”. Drugi nurt stanowią refleksyjne utwory nawiązujące do przeżyć w niemieckich obozach koncentracyjnych („Listy spod Morwy”, „Dziewczyna z Pól Elizejskich”). Brał na warsztat literackie sprawy, które znał z doświadczenia, przeżyć i obserwacji, często wywodzące się z własnego życia. W życiorysie napisanym w 1954 r. dla Związku Literatów Polskich Morcinek tak streścił własne losy: „Mój ojciec był górnikiem i zginął w katastrofie w kopalni w 1894 r., matka pochodziła z rodziny chłopskiej. Skończyłem pięcioklasową szkołę powszechną w Karwinie w 1907 r. Następnie pracowałem po kolei jako robotnik (...), potem jako chłopak w cegielni (...), a w końcu jako górnik na szybie „Głębokim” w Karwinie. Po trzech latach pracy w kopalni górnicy wysłali mnie do seminarium nauczycielskiego w Białej przy Bielsku w r. 1910; utrzymywany byłem w szkole w większej części przez nich”. — W 1918/1919 brał udział w przewrocie na Śląsku Cieszyńskim, potem w akcji plebiscytowej. Po trzecim powstaniu śląskim przeszedł do szkolnictwa jako nauczyciel w szkole powszechnej w Skoczowie. W 1939 r. aresztowany przez gestapo, więziony był w Sachsenhausen i Dachau. W 1946 r. wrócił do Polski; w l. 1952—56 był posłem na Sejm. Do końca życia mieszkał w Skoczowie; pochowany jest w Cieszynie. — Morcinek był pierwszym pisarzem, wywodzącym się z ludu śląskiego, który specyficzne motywy regionu, jego walkę o wolność i przynależność do Polski, trud i niebezpieczeństwo pracy górniczej utrwalił w dziele literackim wysokiej rangi artystycznej. Prozę jego cechuje autentyzm, humanizm, wnikliwa obserwacja i zmysł humoru. — W 1961 r., w związku z jubileuszem 70-lecia urodzin pisarza, nakładem wydawnictwa „Śląsk” ukazała się praca zbiorowa pt. „Gustaw Morcinek. W 70-lecie urodzin”. Zawiera ona wypowiedź samego jubilata, wypowiedzi pisarzy i krytyków oraz wyczerpującą bibliografię prac Morcinka zestawioną przez L. Brożka. Omówienie twórczości w poświęconym Morcinkowi rozdziale książki L. Hierowskiego „Cztery szkice” (Kraków 1957, WL). Obszerna nota w „Roczniku Literackim”: 1965 (PIW), s. 494—496.

27 sierpnia — 100 rocznica urodzin (1871) Teodora Dreisera, głośnego pisarza amerykańskiego.

Dreiser rozpoczął swoją karierę od pracy dziennikarskiej w kilku dużych miastach USA, ok. 1900 r. poświęcił się całkowicie pisarstwu. W historii literatury zapisał się przede wszystkim jako twórca „Tragedii amerykańskiej” — powieści wymierzonej przeciwko amoralnej postawie społeczeństwa i wynikającym z tego tragicznym konsekwencjom. Charakterystyczny dla twórczości Dreisera jest wybitny zmysł obserwacyjny i przenikliwe widzenie amerykańskiej rzeczywistości jako terenu bezwzględnej walki o byt oraz protest przeciwko obłudnej moralności i robieniu kariery za wszelką cenę. Głośniejsze powieści Dreisera wznowiono po wojnie, należą do nich: „Siostra Carrie” (Wyd. Poznańskie 1961), „Jennie Gergardt” („Czytelnik” 1956), „Tragedia amerykańska” („Czytelnik” 1955). Szkic o twórczości Dreisera w: Roman Dyboski „Wielcy pisarze amerykańscy”, PAX 1958.

24 września — 150 rocznica urodzin (1821) Cypriana Kamila Norwida.

Do twórczości Norwida powrócimy osobno przed datą rocznicową. Teraz przypomnimy tylko, że Norwid uważany za jednego z największych polskich twórców, za odnowiciela naszej poezji, na zrozumienie i docenienie czekał długo. Proces jego odkrywania wciąż trwa. Spuściznę Norwida próbował w latach międzywojennych dwukrotnie wydać Zenon Przemyski—„Miriam” (1911, 1937—38), żadna jednak z tych zbiorowych edycji nie została ukończona. Naszym czasem przypadło utworzenie drogi do norwidowskiej twórczości przez jej szerokie udostępnienie,

w czym ogromne zasługi ma niestrudzony badacz i wydawca poety — Juliusz W. Gomulicki. Z zamierzonego pełnego wydania dzieł Norwida — w opracowaniu J. W. Gomulickiego ukazały się dwa pierwsze tomy (PIW 1966), natomiast w 1968 r. otrzymaliśmy (w tym samym wyborze i opracowaniu, staraniem tegoż wydawnictwa, pięciotomowe „Pisma wybrane”. Ponadto osobno w PIW-owskim wydaniu, ze wstępami J. W. Gomulickiego wyszły: „Vade-mecum” (1962), „Trylogia włoska” (1963), „Legends” (1964), „Białe kwiaty” (1965), „Miniatury dramatyczne” (1968). — „Poezje wybrane” wydało też LSW (1969) w wyborze i ze wstępem J. Z. Jakubowskiego. Poza wstępami do wydań istnieje już u nas osobna literatura o Norwidzie. Można wykorzystać następujące książki: W. Borowy „O Norwidzie. Rozprawy i notatki” (PIW 1960); „Nowe studia o Norwidzie”. Praca zbiorowa pod red. J. W. Gomulickiego i J. Z. Jakubowskiego (PWN 1961); K. Wyka „Norwid w Krakowie” (WL 1965); Z. Dokurno „Kompozycja utworów lirycznych C. K. Norwida” (Tow. Nauk. w Toruniu 1965) oraz powieść L. Kaltenbergha „Dno czary” (LSW 1965).

Jeszcze w bieżącym roku ukazą się, nakładem PIW, „Pisma wszystkie”: t. 1 i 2 — Wiersze, t. 3 — Poematy, t. 4 i 5 — Dramaty, t. 6 i 7 — Proza, t. 8, 9 i 10 — Listy, t. 11 — Aneksy. Będzie to najpełniejsze z dotychczasowych wydań dzieł C. K. Norwida, poprzedzone wstępem i opatrzone komentarzem J. W. Gomulickiego.

Obchód rocznicy Norwida zaleca Światowa Rada Pokoju.

11 listopada (30 października starego stylu) — **150 rocznica urodzin (1821) Fiodora Dostojewskiego**, pisarza rosyjskiego, wybitnego przedstawiciela prozy realistycznej.

Dostojewski uznanie krytyki zdobył stosunkowo późno; jego powieść „Biedni ludzie”, odsłaniająca irracjonalne pobudki działania człowieka, spotkała się nawet z surową krytyką. W 1849 r. został aresztowany za udział w tajnym kółku zwolenników socjalizmu utopijnego i skazany na karę śmierci. Tuż przed egzekucją zamieniono ją na cztery lata katorgi i służbę w jednostce wojskowej w stopniu szeregowca. Doświadczenia więzienne opisał we „Wspomnieniach” z martwego domu”. W 1866 r. wydał „Zbrodnię i karę” — powieść o konflikcie między jednostką a społeczeństwem. W latach 1867—71 przebywał na Zachodzie, tam powstały powieści „Idiota” i „Biesy”, które przyniosły mu sławę. Cała twórczość Dostojewskiego obraca się wokół problemu niesprawiedliwości i zła społecznego oraz tragedii indywidualnych losów człowieka, który po oderwaniu się od Boga najczęściej znajduje wyjście — w samobójstwie albo zbrodni. Ratunek przed tym wewnętrznym zamętem upatrywał pisarz w ewangelicznej prostocie i zgodzie na cierpienie. Godny uwagi jest styl Dostojewskiego — nerwowy, dynamiczny, bezpośrednio charakteryzujący bohaterów, często wprowadzający tonacje liryczne albo groteskowe. Jego filozofia i stylistyka znajdują wymowny wyraz w powieści „Bracia Karamazow”, ukazującej plastycznie wewnętrzne rozdarcie bohaterów. Twórczość Dostojewskiego wywarła ogromny wpływ na wielu pisarzy i na rozwój powieści światowej. — W okresie międzywojennym wydano u nas „Dzieła” Dostojewskiego (1928—29), pod redakcją M. Wańkowicza, poprzedzone studium A. Struga. Po wojnie wznowiono poszczególne powieści, a w latach 1955—64 PIW wydał niemal wszystkie jego utwory beletrystyczne z serii „Z pism F. Dostojewskiego”, pod redakcją P. Hertza.

Ważniejsze prace o Dostojewskim: Ryszard Przybylski „Dostojewski i przekłete problemy. Od „Biednych ludzi” do „Zbrodni i kary” (PIW 1964); Stanisław Mackiewicz „Dostojewski” (PIW 1957); Telesfor Późniak „Dostojewski w kręgu symbolistów rosyjskich” („Ossolineum” 1969).

Obchody rocznicy Dostojewskiego zaleca Światowa Rada Pokoju.

28 listopada — 100-lecie urodzin Andrzeja Struga (prawdziwe nazwisko Tadeusz Galecki), wybitnego prozaika, powieściopisarza, działacza społeczno-politycznego i niepodległościowego.

Tadeusz Galecki (ur. 28 XI 1871), działacz oświatowy i niepodległościowy, uczestnik wydarzeń rewolucyjnych 1905 r., w 1914 r. żołnierz Legionów — nie wahający się w późniejszym okresie występować zdecydowanie przeciwko nadużywaniu władzy przez tzw. obóz legionowy, swoją postawą ideową i charakterem twórczości zajmuje w naszej literaturze bliskie miejsce obok Stefana Żeromskiego. Wiele książek poświęcił sprawie walki o niepodległość przed I wojną światową („Ludzie podziemni”, „W twardej służbie”, „Dzieje jednego pocisku”, „Portret”) oraz problematyce politycznej i obyczajowej („Wielki dzień”, „Pieniądz”). Poszczególne utwory były wydawane wielokrotnie; najpełniejszy zbiór jego dzieł stanowi 15-tomowe wydanie „Czytelnika”, które ukazało się w latach 1957—58; obejmuje ono całą twórczość powieściową i nowelistyczną, poza wydaną osobno powieścią „Żółty krzyż” („Czytelnik 1956) i powieścią „Miliardy”. Dużo materiału faktograficznego o pisarzu można znaleźć w książce Marka Ruszczyca „Andrzej Strug” („Książka i Wiedza” 1962) oraz w pracach zbiorowych: „Księga wspomnień 1919—39” („Czytelnik” 1960) i „Wspomnienia o Andrzeju Strugu” (PIW 1965).

12 grudnia — 150 rocznica urodzin (1821) Gustawa Flauberta, francuskiego pisarza realisty.

Twórczość Flauberta łączy w oryginalny sposób cechy charakterystyczne dla romantyzmu, realizmu i naturalizmu drugiej połowy XIX w. Ukazując bez osłonek obraz społeczności francuskiej w stolicy i na prowincji, dawał równocześnie wnikliwą, nie pozbawioną liryzmu analizę psychologiczną uczuć i namiętności bohaterów. Szczytowym osiągnięciem w tej dziedzinie jest znana powieść „Pani Bovary” (polskie wyd. powojenne — PIW 1955, 1957), która po jej opublikowaniu we Francji (1856) spowodowała oskarżenie Flauberta o niemoralności i była swego rodzaju wstrząsem obyczajowym. Od postaci głównej bohaterki wywodzi się ogólnie już przyjęty termin „bowaryzm” — jako synonim ucieczki od rzeczywistości w świat iluzji. Wszystkie ważniejsze powieści Flauberta ukazały się u nas nakładem PIW, są to: „Salambo” (1954), „Bouvard i Pécuchet” (1955), „Szkoła uczuć” (1956), „Trzy powieści” (1967 — w serii „Biblioteka Szkolna”, opatrzona wstępem i kalendarzykiem życia i twórczości Flauberta). W 1957 r. — również staraniem PIW — wydano „Listy” Flauberta, które okazały się dziełem nie mniej wybitnym od jego powieści. Wstępy do wydanych utworów wprowadzają w życie i dzieło pisarza.

17 grudnia — 50 rocznica śmierci (1921) Gabrieli Zapolskiej (właściwe nazwisko Maria G. Korwin-Piotrowska, primo voto Śnieżko-Błocka, secundo voto Janowska), dramato- i powieściopisarki, nowelistki i aktorki.

Cała twórczość Zapolskiej była wielką polemiką obyczajową, prowadzoną przeciwko pruderii, zacofaniu, małomieszczaństwu, zakłamaney moralności. „Zasługą jej powieści — pisał w 1906 r. Stanisław Brzozowski — było poruszanie zagadnień drażliwych, omijanych skwapliwie i systematycznie przez konwencjonalną i *par force* cnotliwą większość powieściopisarzy polskich”. W technice pisarskiej Zapolska praktykowała metodę zapisu zaobserwowanych faktów tak, aby stanowiły „wycinki z życia”. Takimi „wycinkami” demaskującymi różne oznaki kryzysu obyczajowości u schyłku wieku są znane komedie „Żabusia”, „Ich czworo”, „Panna Maliczewska”, z „Moralnością pani Dulskiej” na czele; powieści „Sezonowa miłość” i „Córka Tuśki”, zbiory nowel „Akwarele”, „Menażeria ludzka” i in. Analizę twórczości Zapolskiej zawiera każda historia literatury, co ważniejsze — twórczość jej żyje na wszystkich scenach naszych teatrów i rozchodzi się w dużych nakła-

dach książkowych. Najpełniejszym wydaniem są „Dzieła wybrane” (t. 1—16, 1957—58, Wyd. Literackie), w opracowaniu J. Skórnickiego i T. Weissa; „Dramaty” (t. 1—2, Wrocław 1960—61) w opracowaniu Z. i A. Raszewskich wydało „Ossolineum”, wcześniej (1958) w tym samym wydawnictwie ukazała się „Publicystyka” opracowana przez J. Czachowską i E. Korzeniewską. Poza wstępami do wydan, szczegółowym źródłem informacyjnym jest praca Jadwigi Czachowskiej „Gabriela Zapolska. Monografia bio- bibliograficzna” (Kraków 1966, WL. Prace IBL PAN).



IZABELLA STACHELSKA

NOWE KSIĄŻKI DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

Przegląd miesięczny

W „tekturowym” cyklu dla najmłodszych ukazała się książka TUDORA ARGHEZI (tłumaczenie z rumuńskiego Heleny Bechlerowej) pt. **Zwierzęta małe i duże** (W-wa 1970 NK, zł 10.—) zawierająca 10 łatwych, przyjemnych wierszyków z dużymi kolorowymi ilustracjami Gawryśia. Poziom I, dział N.

Książka CZESŁAWA JANCZARSKIEGO **O czym szumiały czereśnie** (W-wa 1970 NK, zł 20.—) zawiera 5 baśni (publikowanych dawniej w innych zbiorach autora, lub pojedynczo) napisanych wierszem o treści opartej na tradycyjnych wątkach (Kopciuszek, Śnieżka, woda żywa, szklana góra i smok), ale nieco przetworzonej. Baśnie łatwe, wiersz płynny, ilustracje J. Krzemińskiej stylizowane, czcionka duża, dobra, okładka twarda — w sumie dobra książeczka, poziom I, dział N.

Wydany według pomysłu i z ilustracjami Zbigniewa Rychlickiego **Mój kalendarz 1971** (W-wa 1970 NK, zł 50.—) to rodzaj ściennego kalendarza dla małych dzieci; 12 kartek do przekładania, wmontowanych w grzbiet, z zawieszką. Każda kartka przeznaczona jest na 1 miesiąc, zawiera kalendarium i obrazek związany z danym miesiącem, a na od-

wrocie — wierszyk (wiersze 11 różnych autorów, w tym dwa Ficowskiego). Rzecz pomysłowa, ale łatwa do zniszczenia, a bardzo droga. Jeśli zostanie zakupiona do biblioteki — należy powiesić na ścianie, a rysowanie pogody poszczególnych dni w odpowiednich krataczkach powierzyć odpowiednio uzdolnionemu dziecku. Przy końcu roku można włączyć do księgozbioru, jako zbiorek 12 wierszyków o miesiącach. Poziom I, dział N.

Zabawy w prawdę MARII KOWALEWSKIEJ (W-wa 1970 „Ruch” zł 14.—) to łatwe opowiadanie pisane prozą o trzech pomysłowych zabawach (w żeglarczy, w kosmonautów i w odkrywców bieguna północnego) chłopców w mieszkaniu. Tekst drukowany dużą czcionką, ilustracje Strumiłły (umyślna brzydota), okładka miękka. Poziom I, dział N.

Książka IGORA SIKIRYCKIEGO **Bajki na dobranoc** (Łódź 1970 Wyd. Łódź, zł 30.—) to zbiór 10 pisanych wierszem, często żartobliwych baśni, bajek i historyjek, z barwnymi, trochę mało czytelnymi ilustracjami R. Prokulewicz. Wszystkie te bajki były już poprzednio wydawane w osobnych małych książeczkach i zaliczane wówczas do I poziomu, więc i tę książkę chyba tak ustawimy,

choć można również przyjąć poziom II, dział B.

Książka pt. **Przygody pancernych i psa Szarika oraz innych dzielnych żołnierzy rysunkami opowiadane. Tom 2 spośród trzech, które całość stanowią** (W-wa 1970 Wyd. Harc. Horyzonty, zł 25.—) to druga część komiksu opracowanego przez SZYMONA KOPYLIŃSKIEGO na podstawie książki i serialu telewizyjnego JANUSZA PRZYMANOWSKIEGO. Książka przeznaczona jest dla dzieci młodszych, które znają serial. Jest to warunek konieczny, bo treść przekazana jest fragmentarycznie i ma za wiele luk, by mogła być zrozumiała dla kogoś, kto nie zna tej historii z telewizji. Dzieci młodsze, znające serial chętnie odświeżą go sobie z pamięci dzięki tej książce, natomiast dla dzieci starszych atrakcyjniejsza będzie po prostu książka Przymanowskiego. Prócz treści głównej książka zawiera dodatki w postaci mapki i plansz dla dzieci z Klubów Pancernych. Okładka miękka. Poziom II, dział O.

Książkę JURIIA OLESZY **Trzech grubasów** (Kraków 1970 Wyd. Lit., zł 35.—), przełożył z rosyjskiego Ryszard Nowakowski. Jest to historyjka fantastyczno-baśniowa o krainie rządzonej przez 3 grubasów-tyranów i o gnębionej ludności, która pod wodzą linokoscza Tibula i rusznikarza Prospera zbuntowała się i odniosła zwycięstwo. Przy pomocy baśniowej treści autor chce przekazać czytelnikom pewne prawdy społeczne. Książka ładnie wydana, dostępna dla dzieci 10—11-letnich. Poziom II lub III, dział B.

Wydawnictwo Poznańskie wydało w 1969 r. zbiór pt. **Orle gniazdo. Podania, legendy i baśnie wielkopolskie**. W takiej samej formie wydano obecnie baśnie Ziemi Lubuskiej JANUSZA KONIUSZA **Złota dzida Bolesława** (Poznań 1970 Wyd. Pozn. zł 55.—). Jest to piękna książka w twardej okładce, w płótnie, z obwolutą, z ilustracjami Szancera jednobarwnymi w treści i kolorowymi na tablicach, starannie opracowana, opatrzona wstępem, słowniczkiem, wykazem źródeł,

komentarzami i bibliografią i podająca baśnie w grupach tematycznych. Baśni i legend jest ogółem 76 w 8 grupach. Niektóre z nich są już dzieciom znane z książki Izabeli Koniusz i Heleny Rutkowskiej „Królewska pieczęć” (Poznań 1962). Baśnie oparte są na wątkach historyczno-legendarnych, akcja ich jest niekiedy dramatyczna i trzymająca czytelnika w napięciu. Dramaty a nawet groza niektórych scen sprawia, że bajki nadają się dla starszych dzieci, miłośników historii i baśni w wieku 11—14 lat. Poziom III, dział B.

Z kolei kilka obyczajowych powieści współczesnych dla dzieci korzystających z poziomu III. Nowa książka STANISŁAWY PLATÓWNY **A jednak się kręci** (W-wa 1970 NK, zł 15.—) to dobra i ciekawa powieść o dwojgu rozpieszczonych i niesamodzielnym dzieciach, które w czasie kilkumiesięcznego pobytu u dziadków pod Wrocławiem, po początkowych konfliktach z nowym otoczeniem, nauczyły się pracować i cenić pracę innych. Poziom III, dział P.

Książka EDMUNDA NIZIURSKIEGO **Jutro klasówka**, wydana w 1966 roku, zawierała 3 opowiadania: „Jutro klasówka”, „Afera w Złotym Plastrze” i „Wyspa Strachowica”. Obecne drugie wydanie (Katowice 1970 „Śląsk”, zł 25.—) zawiera jeszcze dwa dodatkowe opowiadania: „Fałszywy trop”, drukowany poprzednio osobno, i zupełnie nowe „Wielka heca”. Akcja opowiadań rozgrywa się w czasie roku szkolnego lub w czasie wakacji, jest wartka, żywa, książka napisana dowcipnie, z zabarwieniem satyrycznym a nawet groteskowym. Natomiast wartość pedagogiczna książki jest nieco wątpliwa, ze względu na cechy pewnego sadyzmu, jakie autor nadał swym bohaterom. Okładka miękka. Poziom III, dział P.

Książka WŁADYSŁAWA KRAPIWIŃNA **Ludzie z fregaty „Afryka”** (W-wa 1971 NK, zł 9.—) tłumaczona z rosyjskiego przez Hannę Ozogowską, to dalszy ciąg wydanej w 1967 r. powieści „Skąd wieje wiatr”. Niewidomy w pierwszym

tomie Władik odzyskuje wzrok i razem ze swymi kolegami przeżywa rozmaite czasem wesołe, a niekiedy bardzo dramatyczne przygody. Książka, jak wszystkie Krapiwina, wartościowa literacko i wychowawczo. Dla dzieci 12—14-letnich, poziom III, dział P.

Akcja powieści **NANCY FAULKNER Tajemniczy szyfr** (W-wa 1970 NK, zł 12.—), tłumaczonej z angielskiego przez Krystynę Tarnowską, rozgrywa się współcześnie w Ameryce, a jej bohaterowie to troje nastolatków. Główny bohater, Paul, kuleje po wypadku i bardzo ciężko to przeżywa, tym bardziej że przyszłość swoją widział w karierze sławnego sportowca-piłkarza. W czasie wakacji spędzanych na wsi u wujostwa poznaje jednak ciekawych ludzi, zaczyna dzielić ich zajęcia i zainteresowania i nabiera chęci do życia. Książka literacko poprawna, dość ciekawa, urozmaicona elementami sensacji, o pewnych wartościach poznawczych (wiadomości z mineralogii), dla dzieci ok. 11—14-letnich. Poziom III, dział P.

Powieść **EDITH UNNERSTAD U tatu-siowej mamy** (W-wa 1970 NK, zł 16.—) przełożyła ze szwedzkiego Maria Olszańska. Bohaterem jest mały Pelle wysłany na wieś do babki na czas pobytu matki w szpitalu. Chłopiec poznaje życie wsi, zaprzyjaźnia się z ludźmi i zwierzętami. Autorka pięknie pisze o swym kraju, ukazuje wielką pracowitość i przywiązanie do tradycji regionalnych ludności Skanii (w południowej Szwecji), cytuje legendy związane z miejscowościami, ludźmi czy zabytkami. Książka napisana z talentem, wartościowa, zainteresuje dzieci 11—14-letnie, poziom III, dział P.

Nowa powieść **ALINY GOLDNIKO-WEJ Adresat pilnie poszukiwany** (W-wa 1970 NK, zł 12.—) przeznaczona jest dla dziewcząt, a jej główny problem to praca nad sobą, samokontrola, próby określenia światopoglądu i miejsca w życiu, stosunek do otoczenia. Napisana jest w formie zbioru listów 15-letniej Ani, która pisze o sobie, swej rodzinie, o swych koleżankach i kolegach, sprawach zwią-

zanych z nauką, przyjaźniami, sympatiami itd. Akcja zainteresuje dziewczęta około 13—16-letnie, poziom IV, dział P.

Chłopcom bardziej niż dziewczętom spodoba się zapewne tłumaczona z niemieckiego nowa powieść **EDUARDA KLEINA Dynamit dla Santa Ines** (W-wa 1970 NK, zł 30.—), w której autor porusza problemy społecznej na tle akcji przygodowej, rozgrywającej się w egzotycznej scenerii Ameryki Południowej, nad Rio Negro, gdzie inżynierowie z NRD prowadzą budowę zapory wodnej. Poziom IV, dział Prz.

Również raczej chłopców zainteresuje nowa książka **KONSTANTEGO STECKIEGO pt. Smoluch** (W-wa 1970 NK, zł 18.—) napisana w pierwszej osobie na podstawie wspomnień autora. Jest to powieść o polskich marynarzach, którzy w czasie II wojny światowej walczyli z Niemcami, pełniąc służbę w konwojach morskich. Powieść napisana jest z werwą, niekiedy z humorem, w konwencjach przygodowych, a kończy się powrotem bohatera po wojnie do Polski. Dla młodzieży od 12 lat i starszych, poziom IV, dział H.

Trzy książki wydane przez Naszą Księgarnię, ilustrowane, sprawiające na pierwszy rzut oka wrażenie książek dla dzieci i młodzieży, a mianowicie: **MACIEJA KUCZYŃSKIEGO Kayum**, **JERZEGO CEPIKA Słowianie** i tłumaczona z węgierskiego **Wieża Babel. Legendy i mity starożytnego Bliskiego Wschodu** — z różnych względów przekraczają poziom czytelników bibliotek dla dzieci i młodzieży i jako takie nie powinny znaleźć się w naszych księgozbiorach. Wszystkie są dobre i interesujące, każda w swoim rodzaju. Dla dorosłych.

*

Przegląd książek popularnonaukowych rozpoczniemy od **Słownika wiedzy obywatelskiej** (W-wa 1970 PWN, zł 100.—). Przeznaczony on jest dla uczącej się młodzieży, jako podręczna encyklopedia, informująca o sprawach, które są przedmiotem lekcji wychowania obywatel-

skiego, zgodnie z programem nauczania. Krytyka, jakiej poddał książkę prof. Suchodolski (w „Kulturze” 1970 nr 50), wydaje mi się zbyt surowa. Słuszna jest krytyka niektórych haseł encyklopedii, czy zarzut ich niejednorodności, wypływającej z różnych kryteriów zasięgu, zakresu itd. przyjętych przez różnych autorów haseł. To powinno być skorygowane przez redakcję dzieła. Natomiast wątpliwości może budzi zarzut generalny, że brak w książce historii Polski, geografii Polski, map i w ogóle szerokiej wiedzy o Polsce od jej początków, bo przecież te wiadomości młodzież zdobywa na lekcjach historii, geografii, polskiego itd., każdy uczeń ma też swój własny atlas, a w nim mapy. Autorzy „Słownika” nie zamierzali stworzyć dzieła uzupełniającego wszelkie przedmioty nauczania, lecz pomoc naukową do przedmiotu „wychowanie obywatelskie”, a to zadanie książka spełnia. Klasyfikacja i dział O3.

Książka STEFANA BRATKOWSKIEGO *Świat, w którym żyjemy* (W-wa 1970 Wyd. Harc. Horyzonty, zł 25.—) ukazała się w serii „Akademia Wiedzy Społecznej Nastolatków”. Autor porusza różne tematy i problemy, głównie z dziedziny polityczno-społecznej, socjologicznej, socjograficznej, ale także z dziedziny filozofii i nauk przyrodniczych, problemy nurtujące młodzież w okresie kształtowania światopoglądu i szukania swego miejsca w życiu. Książka napisana jest w formie felietonowo-gawędziarskiej. Jest interesująca i wartościowa wychowawczo. Autor, poruszając tak wiele tematów w ramach małej książeczki, nie mógł wprawdzie ich pogłębić ale niewątpliwie pobudzi czytelników do myślenia, zainteresuje niektórymi tematami i niejednego zdopinguje do sięgnięcia po inne książki, poszerzające określony temat. Poziom trudności III—IV, klasyfikacja i dział 3.

Książka Janusza Magnuskiego *Prezentuj broń! Oręż żołnierza polskiego 1939—1970* (W-wa 1971 Wyd. Harc. Horyzonty, zł 35.—) stanowi przegląd opracowany w podziale na grupy: „Kampania wrześniowa 1939”, „Polskie siły zbrojne

na zachodzie 1939—1945”, „Ruch Oporu”, „Ludowe Wojsko Polskie 1943—1945” i „Ludowe Wojsko Polskie 1945—1970” — różnych rodzajów broni i uzbrojenia używanego przez żołnierzy polskich (karabiny, pistolety, rewolwery, granaty, rusznice itd. a także czołgi, samoloty wojenne). Dla każdego rodzaju broni przeznaczone są 2 strony, z których jedna zawiera kolorową ilustrację a druga zwięzły, ale wyczerpujący tekst objaśniający. Dobra książka dla wszystkich zainteresowanych tematem, klasyfikacja 355:629.1:629.7, dział 355.

LAROUSSE *Ziemia, rośliny, zwierzęta* (W-wa 1970 NK, zł 170.—), tłumaczenia z francuskiego Jadwigi Wernerowej i Jana Żabińskiego, to wielka, pięknie wydana, świetnie opracowana, bardzo wartościowa książka popularnonaukowa, rodzaj encyklopedii w logiczno-systematycznym układzie, na temat życia na Ziemi, a mianowicie: Ziemi we Wszechświecie, budowa powierzchni i wnętrza Ziemi, istot żywych na Ziemi, dziedziczności, historii życia, ewolucji, życia i zwyczajów zwierząt, biogeografii i biocenoz, miejsca człowieka w przyrodzie i klasyfikacji systematycznej istot żywych. Książka kończy się słowniczkiem terminów przyrodniczych, indeksem rzeczowym i spisem źródeł ilustracji. Treść książki składa się z dobrego, jasno napisanego tekstu oraz kolorowych i czarno-białych licznych, doskonałych ilustracji, opatrzonych szczegółowymi podpisami, które przyczyniają się do zrozumienia tekstu, książka dla szerokiego kręgu czytelników zainteresowanych przyrodą — najstarszych dzieci, młodzieży i dorosłych. Klasyfikacja i dział 5.

Iksy i igreki WŁODZIMIERZA KRY-SICKIEGO (W-wa 1970 NK, zł 10.—) to książka popularnonaukowa z dziedziny matematyki, ściślej mówiąc algebry, zawierająca wstęp historyczny oraz zbiór zadań o stopniowanej trudności, równań z jedną i dwiema niewiadomymi. Przy końcu książki — odpowiedzi. Dla dzieci z klasy VII i VIII. Klasyfikacja i dział 51.

Książka pt. **Grajmy** (W-wa 1970 „Ruch”, z tekstem HANNY JANUSZEWSKIEJ, muzyką FRANCISZKI LESZCZYŃSKIEJ, opracowana metodycznie przez BEDEŃ NOWOSIELSKĄ, pomyślana jest i opracowana — jak wynika z jej treści i układu — dla dzieci z III i IV klas szkoły podstawowej, które uczą się nut na lekcjach śpiewu. Materiał poznawczy książki obejmuje wszystkie elementy tej nauki, znajdujące się w programie nauczania, a podany jest w formie wierszowanej opowieści, wyjaśniającej i ukazującej przykłady. Wyjaśnienia słowne uzupełnione są grafikami i nutami. Poziom II, klasyfikacja i dział 78.

ROMANA WASCHKI **Przewodnik Iskier: muzyka jazzowa i rozrywkowa** (W-wa 1970 „Iskry”, zł 60.—) to interesująco opracowana i dość wyczerpująca, ilustrowana, starannie wydana encyklopedia muzyki jazzowej i rozrywkowej. Będzie niewątpliwie bardzo wykorzystywana przez młodzież. Klasyfikacja 78(03), dział 78.

Ploną ognie młodych serc (W-wa 1970 Wyd. Harc., zł 18—3, kolejny tomik z cyklu „Nasze ogniska”, przynosi materiały repertuarowe związane z ważnymi rocznicami politycznymi (na rocznicę Rewolucji Październikowej, Dni Lenińskie, Święto Pracy, Dzień Walki z Kolonializmem itd.), montaż słowno-muzyczne i inscenizacje. Do tekstów podano nuty. Dla starszych dzieci. Klasyfikacja 893:369,4, dział 791/794.

Iskier przewodnik po stolicach świata (W-wa 1970 „Iskry”, zł 50.—) to zbiór wiadomości o wszystkich stolicach współczesnych niepodległych państw świata, w układzie alfabetycznym w obrębie kontynentów: Europy, Azji, Afryki, obu Ameryk i Australii z Oceanią. Wiadomości o każdej stolicy — dość wszechstronne, krajoznawcze. Na tablicach — fotografie. Przy końcu książki — wykaz alfabetyczny stolic. Pożyteczna książka do wykorzystywania „na raty”, jak encyklopedia. Klasyfikacja 914/919, dział 91.

Nowa Zelandia MIECZYŚLAWA JESMANA (W-wa 1970 PZWS, zł 10.—) to książka z serii z globusem, zapoznająca czytelnika w sposób przystępny, zwięzły, ale wszechstronny z Nową Zelandią (położenie, ukształtowanie, klimat, ludzie, gospodarka, kultura itd.). Ilustrowana fotografiami. Poziom III, klasyfikacja 919.31, dział 91.

Do działu życiorysów dwie nowe pozycje: **Generał Józef Bem 1794—1850** (W-wa 1970 MON, zł 8.—), wydana jako siódmy w 1970 roku tomik serii „Bitwy. Kampanie. Dowódcy” (klasyfikacja 92 Bem J.: 943,8, dział 92 A/Z, poziom III—IV) oraz **Zrodzony do walki LEONA PRZEMSKIEGO** (W-wa 1970 NK, zł 13.—). W tej książce autor opisuje życie Ludwika Mierosławskiego (1814—1878), poświęcając zresztą więcej miejsca działalności polityczno-wojskowej swego bohatera i jej wynikom, niż samemu życiu. Poziom IV, klasyfikacja 92 Mierosławski L., dział 92 A/Z.

Książka **Bolko Świdnicki RYSZARDA PIETRZYKOWSKIEGO** (W-wa 1970 PZWS, zł 6.—) ukazał się w Bibliotece Historycznej. Autor w sposób łatwy, w dużym stopniu zbeletryzowany, opowiada o Bolku Świdnickim, wnuku Łokietka, księciu śląskim (który żył w latach 1312—1368) i o jego dążeniach do złączenia ziem Piastów śląskich z Polską. Poziom III, dział 943.8.

Książka **OLGIERDA TERLECKIEGO Monte Cassino 1944** (W-wa 1970 MON, zł 8.—) ukazał się w serii „Bitwy, Kampanie, Dowódcy” (6/70). Zawiera opis bitwy pod Monte Cassino z silnym podkreśleniem bohaterstwa walczących w tej bitwie Polaków. Dla najstarszych dzieci, młodzieży i dorosłych. Klasyfikacja 943.8:940.53, dział 943.8, druga kartka w dziale 93/99.

Atlas przemian politycznych świata w XX wieku (W-wa 1970 PPWK, zł 40.—) obejmuje mapy oraz teksty uzupełniające, informacyjne na temat geografii politycznej Polski i świata w XX wieku — od początków tego wieku, zmiany kolejne i stan w 1969 roku. Przy końcu

książki chronologia wydarzeń 1900—1969 (poszczególne kolejne lata, najważniejsze wydarzenia). Klasyfikacja 912:93/99, dział 912.

Książka GABRIELA ZYCHA **Pułownik Jan Michał Dąbrowski 1782—1827** (W-wa 1970 MON, zł 8.—) ukazała się jako 8 pozycja serii „Bitwy. Kampanie. Dowódcy” w 1970 r. Jest to życiorys, nieco zbeletryzowany, Jana Michała Dąbrowskiego, syna Jana Henryka Dąbrowskiego. Tłem życia bohatera jest szeroki obraz naszej historii tamtych czasów. Dla najstarszych dzieci, młodzieży i dorosłych. Klasyfikacja i dział 943.8.

Na koniec — dwie interesujące książki dla bibliotekarzy pracujących z dziećmi i młodzieżą. Ukazuje się zresztą tak mało książek na temat literatury i czytelnictwa dzieci, że każda publikacja, nawet nie odkrywczą, nawet kompilacyjną, czy lansującą poglądy dyskusyjne — jest dla nas cenna.

Nowa książka KRYSZYNY KULICZKOWSKIEJ **W szklanej kuli. Szkice o literaturze dla dzieci i młodzieży** (W-wa 1970 NK, zł 33.—) to wybór wcześniej publikowanych recenzji książek, sylwetek autorów i artykułów z dziedziny krytyki literatury dziecięcej. Bibliotekarze będą czytać tę pozycję jak nową, ponieważ z wszelką pewnością niektóre z tych artykułów nie były im znane, niektóre są nieco zmienione, a sposób ich uszeregowania i podania też stwarza pewne novum. Kuliczkowska sięga do literatury dawnej i nowej, polskiej i obcej (z przewagą polskiej), przeznaczonej dla dzieci (głównie starszych) i dla młodzieży z tzw. pogranicza. Czasem jest to omówienie poszczególnych książek, czy grup książek, czasem poruszenie jakiegoś zagadnienia, czasem polemika, czasem przegląd różnych opinii, z cytataми. Książka nie jest historią literatury, ani informatorem dla osób nie znających tematu. Przeznaczona jest dla tych, którym książki dla dzieci nie są obce, a zdanie swe będą mogli skonfrontować ze zdaniem autorki. Dział 82.

Praca zbiorowa **Z badań nad czytelnictwem i literaturą dla młodzieży** (W-wa

1970 NK, zł 20.—) zawiera 8 prac 8 autorów, z których pierwsza porusza problem literatury, a następne różne problemy związane z czytelnictwem dzieci i młodzieży, jak np. percepcja określonej książki, obraz zainteresowań określonym gatunkiem literackim itd., przy czym wnioski autorów wypływają z przeprowadzonych przez nich badań. Niektóre z tych prac sprawiają wrażenie prac magisterskich bardzo młodziutkich „badaczy”, ponieważ charakteryzują się właściwymi młodzieży kategorycznymi sędziami i skłonnością do uogólnień na podstawie małej liczby przesłanek. Niektóre z prac są bardzo interesujące i — wydaje się — słuszne, np. o czytelnictwie „kryminałów”. Dla bibliotekarzy — mimo dyskusyjności niektórych prac — lektura tej książki będzie ciekawa i pożyteczna, nie tylko jako konfrontacja z własnymi obserwacjami ale i jako inspiracja do podjęcia obserwacji czytelnictwa na terenie własnej biblioteki, służących nie tyle akademickim rozważaniom, czy pobożnym życzeniom pod adresem pisarzy (bo to daremne), ile raczej naszej praktyce. Dział 02.

Na zakończenie — książka TADEUSZA ROJKA **Historia i historyjki** (W-wa 1970 NK, zł 18.—) to napisany w formie eseju-gawędy zbiór wiadomości, anegdot i ciekawostek związanych bądź ze sławnymi ludźmi polskiej historii, bądź z obyczajowością i kulturą Polaków na przestrzeni dziejów. Ciekawostki te zgromadził autor w 12 grupach poświęconych wybranym tematom — np. o podróżowaniu, o teatrach i aktorach, o tym co i jak jedli i pili nasi przodkowie, o tym czym się leczyli itd. Jedna z grup podaje (w kilku podrozdziałach) wiadomości i ciekawostki z dziejów polskiej książki rękopiśmiennej i polskiego drukarstwa. Książka stanowi swoisty dodatek do poważnych książek historycznych, relacjonujących zdarzenia, a pomijających koloryt czasów. Napisa-na jest lekko, dowcipnie i interesująco, ilustrowana przez Uniechowskiego. Dla młodzieży i dorosłych, nawet tych, którzy na ogół stronią od lektury historycznej. Klasyfikacja i dział 943.8.

JADWIGA CZARNECKA

Układ katalogu rzeczowego
w małych bibliotekach publicznych

UKŁAD KATALOGU RZECZOWEGO W MAŁYCH BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH

Na adnotowanych kartach katalogowych wydawanych przez Bibliotekę Narodową podawane są począwszy od 1 stycznia 1969 r. symbole klasyfikacyjne ustalane wg zamieszczonego na s. 101 „Wykazu działów katalogu rzeczowego dla małych bibliotek publicznych”. Symbole te umieszczane są u dołu karty z prawej strony, nad symbolami rozbudowanymi „Przewodnika Bibliograficznego”.

Projekt „Wykazu...” w całości oraz szczegółowe rozwiązania co do wyodrębnienia i zakresu niektórych działów były dyskutowane na konferencjach instruktorów wojewódzkich w Olsztynie i Lublinie (wrzesień 1968, luty 1969) poświęconych sprawom katalogów rzeczowych w małych bibliotekach. Zmiany zaproponowane przez uczestników obu konferencji zostały z niewielkimi wyjątkami wprowadzone do wykazu.

Również na konferencjach tych uznano, iż wykaz, chociaż opracowany z punktu widzenia potrzeb bibliotek gromadzkich, będzie przydatny w innych małych bibliotekach, których księgozbiór w zasadzie nie przekracza 10 000 tomów.

„Wykaz...” uwzględnia najbardziej istotne zmiany wprowadzone ostatnio w UKD. Polegają one na zlikwidowaniu działu 4 Językoznawstwo — i przeniesieniu jego zakresu do działu 8, w którym utworzony został poddział: 80 Językoznawstwo. Zmiana ta pociągnęła za sobą następną, a mianowicie przyjęcie znaku 82 jako ogólnego symbolu literatury pięknej.

Niezależnie od tych zmian, będących następstwem zmian w UKD, wprowadzono do wykazu inny symbol, a tym samym inną lokalizację działu „Organizacje młodzieży”. Oznaczono go symbolem 329.78 i umieszczono po dziale 329 Partie i stronnictwa polityczne.

W myśl obowiązującej zasady dostosowywania struktury katalogu do zawartości księgozbioru i charakteru ukazujących się publikacji, wyodrębniono w „Wykazie...” pewne działy, których nie było w wykazach poprzednich. Utworzono je dla takich tematów (zakresów), którymi czytelnicy są specjalnie zainteresowani, a które wyraźnie się wyodrębniają w ramach tematyki działów ogólniejszych (np. 629.11 Technika pojazdów lądowych. Motoryzacja; 629.7 Technika lotnicza i astronautyczna).

Aby ułatwić bibliotekarzom prowadzenie katalogu i wykorzystanie go jako źródła informacji, podano w „Wykazie...” przy każdym dziale objęty nim zakres, wymieniając pojęcia najważniejsze w danym dziale, bądź najczęściej występujące w publikacjach kwalifikujących się do gromadzkich i innych małych bibliotek.

Przy działach, których przedmiot nie jest zdefiniowany w sposób jednoznaczny, podano dodatkowe informacje (uwagi) w sprawie klasyfikowania książek o określonej tematyce.

Posługiwanie się „Wykazem...” ułatwi również spora liczba zamieszczonych odsyłaczy międzdziałowych.

Wprowadzając nowe o działy o zakresach bardziej szczegółowych, niż dotąd przyjęte, zachowano jednak działy łączone w wypadkach uzasadnionych wiązaniem się zakresu treściowego działów ze sobą sąsiadujących, jak np. 53/54 czy 66/68. Niezależnie od tego rodzaju połączeń, wprowadzono jeszcze inne, jak np. 33 + 38, tzn. utworzone z działów, których zakresy są zbliżone, mimo że działy te nie sąsiadują ze sobą w tablicach UKD.

Połączenie pewnych działów w „Wykazie...” nie zobowiązuje do tworzenia takich działów w każdej bibliotece. W bibliotekach mniej zasobnych można je tworzyć, a w bibliotekach posiadających obszerniejszą literaturę z danego zakresu — rozdzielać. Wybór jednego z tych rozwiązań przez bibliotekę we własnym zakresie umożliwiają podane przy działach łączonych symbole działów pojedynczych i odpowiadające im zakresy tematyczne (por. np. dział 56/59).

Wprowadzając działy pojedyncze należy jednak zachować te działy łączone, których zakres tematyczny jest stosunkowo wąski, np. 793/794 Rozrywki towarzyskie. Zabawy, gry umysłowe. Gry stołowe; 796/799 Sport. Wychowanie fizyczne. Nie wydaje się również, aby wymagał podziału dział 66/68 Przemysły i rzemiosła.

Przyjmując szerszą wersję „Wykazu...” jako podstawę do tworzenia katalogu, należy pamiętać o wprowadzeniu odpowiednich zmian w odsyłaczach.

Biblioteka Narodowa ustalając symbole dla poszczególnych publikacji umieszcza je na kartach w takiej formie, w jakiej występują w nazwach działów. Np. książka, która omawia organizację oświaty w Polsce, otrzyma symbol 37, publikacja na temat rasizmu w USA — symbol 32, biografia jednej, dwóch lub trzech osób — symbol 92A/Z (obok symbolu określającego kierunek lub charakter działalności danej osoby lub osób), zbiór biografii — symbol 92 (również przeznaczony ew. odpowiednim symbolem). Wyjątek stanowią książki kwalifikowane do działów łączonych. Otrzymują one nie jak dawniej, przed 1969 rokiem, symbol złożony, lecz symbol pojedynczy, odpowiadający treści książki. Tak więc książka poświęcona zagadnieniom związanym z administracją państwa otrzyma nie symbol 35/36 lecz symbol pojedynczy, właściwy dla zagadnień administracji, tj. 35, książka o uprawie zbóż otrzyma symbol 633, a nie symbol 632/635.

Ta właśnie metoda znakowania klasyfikowanych pozycji ułatwia tworzenie działów pojedynczych, ewentualnie łączenia ich nieco inaczej, niż podano w „Wykazie...”.

Książki dla czytelników do lat 14 zarówno beletrystyczne jak i popularnonaukowe otrzymują na kartach adnotowanych obok symbolu klasyfikacji oznaczenie poziomu.

Jak wynika z podanych informacji, podstawą dla prawidłowego prowadzenia katalogów w małych bibliotekach publicznych mają być karty adnotowane wydawane przez Bibliotekę Narodową. I dlatego sprawą o znaczeniu zasadniczym jest właściwe zorganizowanie wykorzystywania tych kart przez biblioteki powia-

towe ew. bezpośrednio przez biblioteki gromadzkie i małe miejskie. Badania Instytutu Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej przeprowadzone w 1967 r. wykazały, że ok. 93% kart przychodzi w takim terminie, że mogą być wykorzystane przy opracowywaniu nabytków. Tak więc otrzymując karty z symbolami prawidłowymi, dostosowanymi do schematu katalogu (jednocześnie z nowymi książkami lub niewiele później) można tworzyć bez większego wysiłku i specjalnych trudności katalog komunikatywny, rzetelnie informujący o zawartości księgozbioru. Po dopisaniu, w miarę potrzeby, kart wtórnych (a w katalogu alfabetycznym — odsyłaczy) oraz umieszczeniu w prawym górnym rogu każdej karty znaku miejsca książki, można włączać karty do katalogów.

W obrębie poszczególnych działów katalogu (bez względu na to, czy są to działy pojedyncze, czy łączone) układa się karty tak jak w katalogu alfabetycznym. Wyjątek stanowi dział: 92 A/Z Biografie i autobiografie indywidualne, gdzie głównym elementem układu są nazwiska osób opisywanych (w biografiach) i nazwiska autorów (w autobiografiach). W tym dziale będą więc ułożone w jednym ciągu alfabetycznym nazwiska (czy w ogóle nazwy) osób będących przedmiotem biografii i nazwiska autorów autobiografii, pamiętników itp. Nazwiska bohaterów biografii podawane są na kartach drukowanych z lewej strony u dołu (jako hasła przedmiotowe). Na kartach przeznaczonych do katalogu rzeczowego (tylko do działu 92 A/Z) należy nazwiska te podkreślać kolorowym ołówkiem, ew. umieszczać je u góry karty nad hasłem alfabetycznym.

Zmiany w klasyfikowaniu książek wynikające z wprowadzenia niniejszego „Wykazu...” pociągają za sobą konieczność dostosowania struktury katalogu rzeczowego w małych bibliotekach do struktury „Wykazu...” Będzie to wymagało przeklasyfikowania części książek znajdujących się w bibliotece.

Specjalnym problemem do rozwiązania będą ewentualne zmiany w ustawieniu książek na półkach (jako konsekwencja przeprowadzonej korekty katalogu rzeczowego) i związane z tym zmiany sygnatur (a właściwie tylko ich części, tzn. symboli działów). Niezależnie od tego konieczne będzie ustalenie formy sygnatur w działach oznaczonych symbolami łączonymi.

Reorganizacja katalogów oraz oparcie ich budowy na „Wykazie...” zostały zalecone pismem Ministerstwa Kultury i Sztuki z dnia 22 stycznia 1969 r. Zn. KOB-III-936-1/69.

*

Przeprowadzanie korekty katalogów w małych bibliotekach oraz zmian w ustawieniu książek na półkach organizują biblioteki wojewódzkie i biblioteki powiatowe.

Obecny tekst „Wykazu działów katalogu rzeczowego...” zawiera pewne zmiany w stosunku do tekstu ogłoszonego w numerze 7—8 „Poradnika Bibliotekarza” z 1969 r. Poprawiono, mianowicie, lub uzupełniono charakterystyki (zakresy) poszczególnych działów oraz zwiększono liczbę odsyłaczy międzdziałowych. Poza tym przyjęto inny niż w poprzednim tekście sposób oznaczania symbolu złożonego, utworzonego dla działu noszącego nazwę: Historia polskich ruchów rewolucyjnych. Wprowadzono mianowicie zamiast nawiasu kwadratowego zatwierdzony ostatnio przez FID podwójny dwukropek, który wskazuje, że symbol stanowi specyficzną całość i nie wymaga sporządzania kart własnych. Dodatkowymi wyjaśnieniami uzupełniono również niniejszy tekst wprowadzający. Natomiast konstrukcja wykazu, stosowane symbole i nazwy działów pozostały bez zmian.

Bardzo istotnym uzupełnieniem „Wykazu...” jest dołączony do niego indeks przedmiotowy.

WYKAZ DZIAŁÓW KATALOGU RZECZOWEGO DLA MAŁYCH BIBLIOTEK
PUBLICZNYCH

0 DZIAŁ OGÓLNY

00 OGÓLNE PODSTAWY WIEDZY I KULTURY

Nauka i wiedza w ogólności. Organizacja i technika pracy umysłowej. Dokumentacja i informacja naukowa. Książka w ogólności, jej historia. Pismo, jego formy i historia. Cywilizacja. Kultura. Postęp.

Historia kultury — zob.: 93/99 Historia — poszczególne działy.

007 CYBERNETYKA

Działanie i organizowanie: teoria informacji, łączności i kontroli — ogólnie.

U w a g a: Publikacje z zakresu poszczególnych działów cybernetyki otrzymują — jako pierwszy — symbol odpowiedniego działu, a jako drugi — symbol 007, np. cybernetyka człowieka 61:007.

01 BIBLIOGRAFIA

Metodyka sporządzania spisów bibliograficznych i korzystania z nich. Historia i organizacja bibliografii.

016/017 Spisy bibliograficzne. Katalogi

016 Spisy bibliograficzne obejmujące literaturę dobraną z punktu widzenia potrzeb bibliotek publicznych, poradniki bibliograficzne, które podają informacje o literaturze z określonej dziedziny wiedzy lub na określony temat, czyli tzw. bibliografie dziedzin lub zagadnień.

017 Katalogi bibliotek powielane lub drukowane (np. katalog ew. wykazy nabytków biblioteki powiatowej lub wojewódzkiej).

U w a g a: Bibliografie dziedzin lub zagadnień otrzymują jako drugi — symbol danego działu.

02 BIBLIOTEKARSTWO. BIBLIOTEKOZNAWSTWO. CZYTELNICSTWO.

Zadania bibliotek. Polityka biblioteczna. Organizacja i prowadzenie bibliotek. Prace biblioteczne. Biblioteki różnych rodzajów (typów). Czytelnictwo — psychologia, metodyka. Informacje i poradnictwo w doborze lektury. Czytelnictwo różnych grup społecznych.

03+058/059 ENCYKLOPEDIE I SŁOWNIKI ENCYKLOPEDYCZNE — OGÓLNE. INFORMATORY. KALENDARZE

03 Encyklopedie i słowniki zawierające wiadomości ze wszystkich lub kilku dziedzin wiedzy.

058 Informatory.

059 Kalendarze ogólne.

Encyklopedie i słowniki specjalne, kalendarze specjalne — zob. poszczególne działy.

05+07 PRASOZNAWSTWO *)

Znaczenie prasy. Etyka dziennikarska. Praca w wydawnictwie. Praca redakcji.

*) Nie kwalifikuje się tutaj poszczególnych dzienników i czasopism. Karty z ich opisami można ująć w katalogu alfabetycznym (na początku lub na końcu całego ciągu) za oddzielną przegródką z napisem: Czasopisma i dzienniki.

Organizacja i działalność określonych stowarzyszeń i instytucji. Kongresy. Zjazdy. Konferencje. Wystawy. Targi. — Cele muzeów. Muzea jako pomoc w nauce. Znaczenie wychowawcze muzeów.

U w a g a: Jeżeli zakres działalności stowarzyszenia czy instytucji (również muzeum) ogranicza się do jednej gałęzi wiedzy, określonej dziedziny życia społecznego bądź specjalnego zadania, publikacja dotycząca danej organizacji czy instytucji otrzymuje — jako pierwszy — symbol odpowiedniego działu, a jako drugi — symbol 06.

1 FILOZOFIA

Historia filozofii: Problemy, kierunki i teorie filozoficzne z zakresu ontologii, teorii poznania, logiki i estetyki ze szczególnym uwzględnieniem filozofii marksistowskiej.

159.9 PSYCHOLOGIA

Publikacje, które przedstawiają zagadnienia i dziedziny psychologii w ujęciu teoretycznym, oraz poradniki wskazujące sposób postępowania zgodny z zasadami i wskazaniem tej nauki.

17 ETYKA. MORALNOŚĆ. FILOZOFIA PRAKTYCZNA

Prace ujmujące zagadnienia etyki od strony teoretycznej oraz publikacje omawiające i propagujące określone normy postępowania w życiu osobistym, społecznym i rodzinnym.

2 RELIGIOZNAWSTWO

Historia religii. Ogólne zagadnienia religioznawcze, religia a nauka. Ateizm. Religia chrześcijańska, Kościoły poszczególnych wyznań chrześcijańskich (historia i współczesna działalność), Kościół rzymsko-katolicki. Religie niechrześcijańskie. Mitologie greckie, rzymskie i inne. Stosunki między państwem a kościołem, polityka laicyzacyjna państwa — zob.: 322 Państwo a Kościół.

3 NAUKI SPOŁECZNE

301 SOCJOLOGIA

Zagadnienia, dziedziny i systemy socjologiczne. Opisy społeczeństw oraz zjawiska i procesy społecznych zachodzących w Polsce i w innych krajach. Relacje z badań socjologicznych.

304-308 ZAGADNIENIA SPOŁECZNE W OGÓLE. SOCJOGRAFIA

304 Zagadnienia społeczne w ogóle. Publikacje o charakterze reportażowym i publicystycznym, które omawiają, na ogół w powiązaniu z faktami i zagadnieniami politycznymi i gospodarczymi, różne zjawiska i zagadnienia społeczne występujące w Polsce i w innych krajach.

308 Socjografia: Opisy (najczęściej o charakterze monograficznym) poszczególnych krajów, państw i społeczeństw przedstawiające ich sytuację społeczną (polityczną, ekonomiczną, kulturalną).

Podróże oraz opisy krajów z różnych punktów widzenia — zob.: 91 Geografia. Opisy krajów. Podróże.

Podróże po Polsce oraz opisy polskich regionów i miejscowości z różnych punktów widzenia — zob.: 914.38 Geografia Polski. Opisy regionów...

31 STATYSTYKA

Pojęcia statystyczne. Metody i technika badań statystycznych. Dane statystyczne dotyczące Polski i innych krajów.

POLITYKA

Formy organizacji politycznej i nauka o państwie. Polityka wewnętrzna poszczególnych państw (m.in. ruchy międzynarodowe, stosunki między ludnością a państwem, ruchy społeczne, wojny domowe i rewolucje). Wybory, plebiscyty. Zagadnienia migracyjne. Kolonializm. Międzynarodowe stosunki polityczne, imperializm, ruchy zmierzające do zbliżenia narodów i zachowania pokoju, napięcia i konflikty międzynarodowe, działalność organizacji międzynarodowych, wpływy polityczne na inne państwa, wywiad, dywersja. Parlament, sejm, przedstawicielstwa narodowe.

U w a g a: Włącza się tutaj tylko publikacje (głównie o charakterze publicystycznym) odnoszące się do wydarzeń politycznych okresu powojennego (po II wojnie światowej).

Publikacje omawiające sytuacje i wydarzenia polityczne, które miały miejsce przed i w czasie II wojny światowej, oraz opracowania syntetyczne obejmujące cały okres powojenny lub okres kilkunastu lat (po wojnie) — zob.: 93.99 Historia — poszczególne działy.

Prawo międzynarodowe — Prawo państwowe (konstytucje) — zob.: 34 Prawo. Stosunek obywateli do państwa, patriotyzm, stosunek władz do obywateli, etyka stosunków między państwami — zob.: 17 Etyka. Moralność. Filozofia praktyczna.

322

PAŃSTWO A KOŚCIÓŁ

Prace teoretyczno-problemowe. Opisy konkretnych sytuacji i faktów z dziedziny stosunków między państwem a kościołem, polityki zaiczyacyjnej państwa itp.

U w a g a: Do tego działu włącza się poza opisami sytuacji i faktów współczesnych (jak w dziale 32) również wtórne karty z opisami publikacji zakwalifikowanych do działów historycznych. W związku z tym publikacje historyczne otrzymują — jako drugi — symbol 322.

329

PARTIE I STRONNICTWA POLITYCZNE, ORGANIZACJE SPOŁECZNO-POLITYCZNE

Statuty, programy, organizacja, działalność oraz zjazdy partii, stronnictw i organizacji (działających współcześnie, tzn. po II wojnie światowej).

U w a g i: Sprawozdania z narad (plenów) partyjnych otrzymują — obok symbolu 329 — symbol drugi, właściwy dla przedmiotu narady, np. 329:33.

Opracowania historyczne dotyczące działalności poszczególnych partii, stronnictw i organizacji przed i w czasie II wojny światowej otrzymują — jako pierwszy — symbol odpowiedniego działu historii, a jako drugi — symbol 329.

329.78

SPOŁECZNO-POLITYCZNE ORGANIZACJE MŁODZIEŻY

Statuty, programy, organizacja, działalność oraz zjazdy organizacji młodzieżowych (działających współcześnie, tzn. po II wojnie światowej).

U w a g a: Opracowania historyczne dotyczące działalności organizacji młodzieżowych przed i w czasie II wojny światowej otrzymują — jako pierwszy — symbol odpowiedniego działu historii, a jako drugi — symbol 329.78.

33+38

EKONOMIA POLITYCZNA. SYTUACJA GOSPODARCZA. EKONOMIKA HANDLU, TRANSPORTU I ŁĄCZNOŚCI

33 Ekonomia polityczna; sytuacja gospodarcza: Ogólne pojęcie ekonomii politycznej (m.in. prawa ekonomiczne, teoria gospodarki kapitalistycznej i socjalistycznej, teoria rozwoju gospodarczego). Ziemia; własność publiczna i prywatna (m.in. zagadnienia ekonomiczne wsi, polityka agrarna, zagadnienia mieszkaniowe). Spółdzielczość. Finanse;

bankowość; pieniądź. Polityka celna. Produkcja; wytwarzanie dóbr materialnych; sytuacja gospodarcza (m.in. polityka gospodarcza, planowanie gospodarki narodowej; międzynarodowa współpraca gospodarcza). Podział, zachowanie i spożycie dóbr materialnych. — Publikacje omawiające ogólną sytuację gospodarczą lub poszczególne dziedziny i problemy życia gospodarczego Polski oraz innych krajów.

38 Ekonomia handlu, transportu i łączności: Zagadnienia ogólne. Handel wewnętrzny, zagraniczny i międzynarodowy. Łączność (poczta, telekomunikacja). Transport (kolejowy, wodny, lądowy, lotniczy) — Wagi i miary. Normalizacja.

Technika środków transportu i łączności — zob.: 62 Inżynieria. Technika; 621.3 Elektrotechnika. Telekomunikacja; 629.11 Technika pojazdów lądowych. Motoryzacja; 629.7 Technika lotnicza i astronautyczna.

Organizacja transportu i poczty — Organizacja i technika handlu — zob.: 65 Kierownictwo. Organizacja biur, przedsiębiorstw...

331

PRACA

Teoria pracy. Nauka o pracy. Ekonomia pracy. Stosunki między pracodawcami a pracownikami. Wynagrodzenie za pracę. Rynek pracy. Czas pracy. Warunki pracy. Szkolenie zawodowe. Organizacja pracy. Współzawodnictwo pracy. Związki zawodowe. Samorząd robotniczy.

Bezpieczeństwo i higiena pracy — zob.: 61 Medycyna.

Organizacja i technika pracy umysłowej — zob.: 00 Ogólne podstawy wiedzy i kultury.

Organizowanie pracy... — zob. też: 65 Kierownictwo. Organizacja biur, przedsiębiorstw...

Prawo pracy — zob.: 35/36 Administracja publiczna. Prawo administracyjne...

335

SOCJALIZM. KOMUNIZM

Prace klasyków marksizmu-leninizmu (bez względu na ich tematykę). Teoria i praktyka socjalizmu marksistowskiego. Teorie i kierunki socjalistyczne poprzedzające socjalizm marksistowski.

U w a g a: Prace klasyków marksizmu-leninizmu, których przedmiot należy do zakresu innych działów, otrzymują również — jako drugi — symbol danego działu.

Filozofia marksistowska — zob.: 1 Filozofia

Etyka marksistowska — zob.: 17 Etyka. Moralność. Filozofia praktyczna.

Klasy społeczne — zob.: 301 Socjologia, 32 Polityka.

Państwa socjalistyczne — zob.: 32 Polityka.

Ekonomia marksistowska, ekonomia ustrojów socjalistycznych — zob.: 33+38 Ekonomia polityczna...

34

PRAWO

Zagadnienia ogólne prawa oraz zagadnienia szczegółowe należące do zakresu: prawa międzynarodowego (m.in. przestępstwa wojenne), państwowego (m.in. konstytucje, prawa obywatelskie), karnego (m.in. przestępczość, kryminologia) cywilnego i prywatnego oraz sądownictwa (m.in. sprawozdania z procesów). — Przepisy prawne (teksty i komentarze).

Prawo administracyjne — Prawo pracy — zob.: 35/36 Administracja publiczna...

35/36

ADMINISTRACJA PUBLICZNA. PRAWO ADMINISTRACYJNE. OPIEKA I POMOC SPOŁECZNA. UBEZPIECZENIA

35 Administracja publiczna: Ustawodawstwo administracyjne. Instytucje użyteczności publicznej (m.in. gospodarka komunalna). Administracja różnych stopni (rady narodowe, władze i urzędy centralne).

36 Opieka i pomoc społeczna: Zagadnienia ogólne. Instytucje i dziedziny opieki i pomocy społecznej — Ubezpieczenia.

WOJSKOWOŚĆ. OBRONA NARODOWA. SIŁY ZBROJNE

Historia sztuki wojennej. Filozofia i socjologia wojny. Ogólne wiadomości o wojsku i marynarce wojennej. Organizacja obrony kraju. Organizacja sił zbrojnych (Polski i innych państw). Taktyka i strategia operacji wojennych.

U w a g a: Książki z zakresu techniki wojskowej, klasyfikowane do działu 62 Technika — otrzymują również (jako drugi) symbol 355 i kartę wtórną, którą włącza się do tego działu.

Historia wojen — zob.: 93/99 Historia — poszczególne działy.

Historia II wojny światowej — zob.: dział 940.53.

37

OŚWIATA. WYCHOWANIE. SZKOLNICTWO

Historia oświaty, wychowania i szkolnictwa. Polityka oświatowa. Psychologia wychowawcza. Podstawowe formy wychowania: wychowanie rodzinne, wychowanie w szkole i poza szkołą. Organizacja wychowania i nauczania (m.in. kształcenie osobowości, samowychowanie, samokształcenie, poradnictwo zawodowe). Szkolnictwo różnych stopni.

Organizacja i technika pracy umysłowej — zob.: 00 Ogólne podstawy wiedzy i kultury.

374+378.8

NAUCZANIE I WYCHOWANIE POZASZKOLNE. WYKORZYSTYWANIE WOLNEGO CZASU

374 Nauczanie i wychowanie pozaszkolne: Oświata młodzieży. Oświata dorosłych. Uniwersytety ludowe, powszechne itp. Praca kulturalno-oświatowa. Domy kultury, świetlice.

379.8 Wykorzystywanie wolnego czasu: Kolekcjonerstwo. Hobby. Wczasy. Auto-stop.

Organizacja i technika pracy umysłowej — zob.: 00 Ogólne podstawy wiedzy i kultury.

Zob. też.: 689 Rzemiosło amatorskie. Majsterkowanie

38

HANDEL — zob.: 33+38 EKONOMIA POLITYCZNA. SYTUACJA GOSPODARCZA. EKONOMIKA HANDLU, TRANSPORTU I ŁĄCZNOŚCI

39

ETNOGRAFIA. ZWYCZAJE. OBYCZAJE. FOLKLOR

Ubiory. Ozdoby. Moda. Stroje ludowe. Obyczaje życia prywatnego i rodzinnego, publicznego i społecznego. Zwyczaje towarzyskie. — Społeczne stanowisko kobiety (m.in. Liga Kobiet). — Tradycje ludowe. Twórczość ludowa (literacka). Wierzenia i zwyczaje ludowe.

Ludowa twórczość w dziedzinie sztuk plastycznych — zob. odpowiednie działy sztuki.

Ludowa twórczość muzyczna — zob. też: 78 Muzyka.

Ludowa twórczość literacka — zob. też odpowiednie działy literatury pięknej.

5

MATEMATYKA. NAUKI PRZYRODNICZE

50

OGÓLNE ZAGADNIENIA NAUK MATEMATYCZNO-PRZYRODNICZYCH

Ogólne zagadnienia nauk matematyczno-przyrodniczych i nauk przyrodniczych. Przyroda w ogólności. Historia przyrody. Ochrona przyrody. Rezerваты.

Ochrona krajobrazu. Ochrona i konserwacja zabytków — zob.: 71/72 Planowanie przestrzenne...

MATEMATYKA

Arytmetyka. Teoria liczb. Algebra. Geometria. Trygonometria. Analiza. Metody numeryczne. Pomoce obliczeniowe. Gry matematyczne. Statystyka matematyczna. Rachunek prawdopodobieństwa. — i in.

ASTRONOMIA. GEODEZJA

Astronomia teoretyczna (m.in. mechanika nieba). Astronomia praktyczna (m.in. obserwatoria, instrumenty, przyrządy). Astronomia opisowa: Astrofizyka. Astrochemia. Astrobiologia. Wszechświat i jego budowa. Kosmologia. Przestrzeń kosmiczna. Układ słoneczny (Księżyc. Planety. Meteory. Komety. Słońce). Gwiazdy (m.in. galaktyki, droga mleczna). Ziemia (z astronomicznego punktu widzenia). Astronomia lotnicza. — Geodezja (m.in. Kartografia) — Chronologia. Rachuba czasu.

Astronautyka — zob.: 629.7 Technika lotnicza i astronautyczna.

FIZYKA. CHEMIA

53 Fizyka: Ogólne zasady fizyki (m.in. ogólna teoria względności, teoria kwantów, mechanika kwantowa). Mechanika. Dźwięk. Akustyka (m.in. zastosowanie akustyki). Światło (m.in. barwy i ich właściwości). Optyka (m.in. zastosowanie optyki). Ciepło. Termodynamika (m.in. energia cieplna). Elektryczność. Magnetyzm i elektromagnetyzm. Fizyczna budowa materii. Fizyka jądrowa.

54 Chemia: Chemia teoretyczna (chemia fizyczna, teoria atomowa, związki chemiczne). Chemia doświadczalna. Chemia analityczna. Chemia nieorganiczna — Mineralogia. Krystalografia.

GEOLOGIA I NAUKI POKREWNE. METEOROLOGIA

Geologia regionalna. Geofizyka. Geochemia. Geobiologia. Geologia stosowana: poszukiwania geologiczne. Geologia ogólna (fizyczna, dynamiczna): kształt, budowa i pochodzenie ziemi, procesy endogeniczne (m.in. ruchy tektoniczne, procesy wulkaniczne) i egzogeniczne (m.in. zjawiska glacialne czyli lodowcowe). Geomorfologia: ukształtowanie powierzchni ziemi (łądy i dna mórz). Meteorologia. Klimatologia. — Geologia historyczna. — Petrografia. Złoża minerałów, rud i skal użytecznych. — Hydrologia.

Górnictwo — zob.: 62 Inżynieria. Technika.

PALEONTOLOGIA. NAUKI BIOLOGICZNE. BOTANIKA. ZOOLOGIA

56 Paleontologia kolejnych pokładów geologicznych. Paleontologia określonych krajów i miejscowości. Teorie paleontologiczne. Metody badań skamieniałości. Paleobiologia. Paleobotanika. Paleozoologia. Paleantropologia.

57 Nauki biologiczne: Antropologia (m.in. rasy ludzkie). Biologia ogólna: Dziedziczność, zmienność i powstawanie gatunków. Pochodzenie i powstawanie życia. Morfologia i fizjologia ogólna. Nauka o komórce (cytologia). Symbioza. Pasożytnictwo. Ogólna histologia i organologia (tkanki i narządy, organizm jako całość). Mikrobiologia. Bakteriologia. Ogólne właściwości życia (m.in. biochemia, przemiana energii w organizmach, ekologia — stosunek organizmów do środowiska, rozmnażanie się i rozwój organizmów). Technika biologiczna (doświadczenia i obserwacje biologiczne).

58 Botanika: Ogrody botaniczne. Biologia roślin: Fizjologia, embrio-

logia, morfologia, ekologia, rozmieszczenie geograficzne (geografia) roślin. Grupy roślin i poszczególne rośliny.

59 Zoologia: Ogrody zoologiczne. Biologia zwierząt: Fizjologia, embriologia, anatomia zwierząt. Sposób życia zwierząt. Ekologia zwierząt. Rozmieszczenie geograficzne (geografia) zwierząt. — Grupy zwierząt i poszczególne zwierzęta.

Anatomia i fizjologia człowieka — zob.: 61 Medycyna.

6

NAUKI STOSOWANE: MEDYCINA. NAUKI TECHNICZNE. ROLNICTWO.

60

ZAGADNIENIA OGÓLNE NAUK STOSOWANYCH. WYNAZAZKI

U w a g a: Klasyfikuje się tutaj publikacje omawiające zagadnienia wynalazczości w ujęciu ogólnym oraz historię wynalazków. Publikacje dotyczące określonych wynalazków lub wynalazków z określonej dziedziny otrzymują symbol odpowiedniego działu i ewentualnie — jako drugi — symbol 60.

61

MEDYCINA

Anatomia. Fizjologia. Higiena ogólna i osobista. Zdrowie publiczne. Urzędowa i zawodowa organizacja służby zdrowia. Nadzór i kontrola sanitarna. Zapobieganie chorobom zakaźnym. Higiena powietrza, wody, gleby; higiena miast i wsi. Wypadki i ochrona przed nimi (m.in. bezpieczeństwo i higiena pracy, ochrona przeciwpożarowa i pożarnictwo, ratownictwo). Farmacja. Leki. Przemysł farmaceutyczny. Choroby i ich leczenie. Chirurgia. Ginekologia. Położnictwo.

Pielęgnowanie ciała; kosmetyka — zob.: 64 Gospodarstwo domowe.

619

MEDYCINA WETERYNARYJNA

Choroby i leczenie zwierząt domowych.

62

INŻYNIERIA. TECHNIKA

Badania materiałów, ich techniczne własności. Towaroznawstwo. Gospodarka energetyczna. Technologia jądrowa. Teoria budowy maszyn. Ich rodzaje, części, budowa, eksploatacja (regulacja i sterowanie), obsługa i konserwacja. Górnictwo. Technika wojskowa. Inżynieria lądowa (m.in. budowa kolei). Inżynieria wodna. Budownictwo wodne (m.in. roboty podwodne, praca nurków); budownictwo rzeczne i morskie. Ratownictwo morskie. Inżynieria sanitarna. Zaopatrywanie w wodę. Urządzenia sanitarne. Ogrzewanie. Technika oświetlenia. Technika środków transportu wodnego (okrętów, statków, łodzi). Ratownictwo okrętowe.

Elektrotechnika. Technika telekomunikacji — zob. dział 521.3.

Organizacja komunikacji i transportu — zob.: 65 Kierownictwo. Organizacja biur, przedsiębiorstw...

Technika pojazdów lądowych — zob. dział 629.11.

Technika lotnicza i astronautyczna — zob. dział 629.7.

621.3

ELEKTROTECHNIKA. TELEKOMUNIKACJA

Elektroenergetyka. Wytwarzanie, przesyłanie i rozdział energii elektrycznej. Urządzenia do oświetlania elektrycznego. Trakcja elektryczna. Technika elektrochemiczna. Termoelektryczność. Grzejnictwo elektryczne. Technika fal, drgań i impulsów elektrycznych. Elektronika. Fotoelektronika. — Telegrafia, telefonia, radiokomunikacja, tele-

wizja, sygnalizacja, telemechanika, sterowanie zdalne, pomiary zdalne — technika, organizacja i eksploatacja.

Działalność instytucji radiowych i telewizyjnych — zob.: 7.09 Radio i telewizja.

629.11

TECHNIKA POJAZDÓW LĄDOWYCH. MOTORYZACJA

Pojazdy lądowe i drogowe (oprócz pojazdów szynowych): proste środki przewozowe (wózki ręczne itp.), pojazdy poruszane siłą zwierzęcą, pojazdy mechaniczne (samochody, motocykle, skutery, rowery) — ich budowa, technika eksploatacji, konserwacja.

Organizacja komunikacji i transportu — zob.: 65 Kierownictwo. Organizacja biur, przedsiębiorstw...

Przepisy drogowe — zob.: 35/36 Administracja publiczna.

629.7

TECHNIKA LOTNICZA I ASTRONAUTYCZNA

Statki powietrzne, rakiety i statki kosmiczne — ich budowa, technika eksploatacji (m.in. technika lotu). — Lotnictwo. Astronautyka.

Organizacja komunikacji i transportu lotniczego — zob.: 65 Kierownictwo. Organizacja biur, przedsiębiorstw...

63

ROLNICTWO. LEŚNICTWO. HODOWLA. PRODUKCJA ZWIERZĘCA. ŁOWIECTWO. RYBACTWO

631

Ogólne zagadnienia rolnictwa. Gospodarstwo wiejskie

Prowadzenie gospodarstwa rolnego. Ekonomia gospodarstwa rolnego. Budynki gospodarcze. Maszyny i narzędzia rolnicze. Mechanizacja rolnictwa. Gleboznawstwo. Prace rolnicze, uprawa, hodowla roślin (ogólnie). Inżynieria rolna (m.in. melioracje). Nawożenie. Wpływ upraw rolniczych na środowisko fizyczne.

Zagadnienia ekonomiczne wsi — zob.: 33+38 Ekonomia polityczna. Sytuacja gospodarcza...

632/635

Uprawa i hodowla roślin

632 Choroby, szkodniki i ochrona roślin uprawnych.

633 Uprawa roślin polowych.

634 Leśnictwo. Sadownictwo.

635 Ogrodnictwo. Warzywnictwo. Kwaciarnictwo.

636/639

Zootechnika. Produkty pochodzenia zwierzęcego. Łowiectwo Rybactwo

636 Hodowla zwierząt.

637 Gospodarstwo mleczne i różne produkty pochodzenia zwierzęcego.

638 Hodowla pszczoł i jedwabników.

639 Łowiectwo. Rybactwo. Rybołówstwo. Hodowla ryb.

Higiena, choroby i leczenie zwierząt — zob.: 619 Medycyna weterynaryjna.

Przemysł spożywczy — zob.: 66/68 Przemysły i rzemiosła.

Myślistwo i rybołówstwo sportowe — zob.: 796/799 Sport...

64

GOSPODARSTWO DOMOWE. HOTELARSTWO. ŻYWIENIE ZBIOROWE

Prowadzenie prywatnych gospodarstw domowych, hoteli i zakładów żywienia zbiorowego. Przyrządzanie posiłków. Rodzaje posiłków. Nakrywanie i podawanie do stołu. Mieszkanie, jego urządzenie i konserwacja. Odzież (szycie, naprawa, konserwacja i przechowywanie) Roboty na drutach. Roboty szydełkowe. Pielęgnacja ciała. Kosmetyka. Pranie i prasowanie.

wanie. Czyszczenie mieszkania i przedmiotów domowych. Przyjmowanie gości.

65

KIEROWNICTWO. ORGANIZACJA BIUR, PRZEDSIĘBIORSTW PRZEMYSŁOWYCH I HANDLOWYCH, TRANSPORTU I ŁĄCZNOŚCI

Kierownictwo: teoria, metodyka, systemy, organizacja. Praca biurowa, jej organizacja i technika. Organizacja i eksploatacja transportu i poczty (ruch i organizacja przewozów i poczty). Rachunkowość. Księgowość. Organizacja przedsiębiorstw. Organizacja i technika handlu. Reklama i propaganda.

Zob. też.: 331 Praca.

Telekomunikacja — organizacja i eksploatacja — zob.: 621.3 Elektrotechnika Telekomunikacja.

655

PRZEMYSŁ POLIGRAFICZNY. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA. KSIĘGARSTWO

Historia drukarstwa. Formy i technologia druku. Organizacja i działalność wydawnictw i księgarstwa.

Książka w ogóle, jej historia — zob.: 00 Ogólne podstawy wiedzy i kultury.

66/68

PRZEMYSŁY I RZEMIOSŁA

66 Przemysł chemiczny i technologia chemiczna: Inżynieria chemiczna (urządzenia, procesy, operacje itp.). Produkty chemiczne; specjalne gałęzie przemysłu chemicznego. Materiały wybuchowe; paliwa. Mikrobiologia techniczna; przemysł fermentacyjny; napoje, używki. Przemysł spożywczy. Oleje; tłuszcze, woski. Przemysł szklarski i ceramiczny. Przemysł farbiarski. Przemysły chemii organicznej. Metalurgia; hutnictwo.

67 Różne przemysły i rzemiosła: Wytwarzanie przedmiotów z metali i kamieni szlachetnych, z żelaza i stali, z metali nieżelaznych. Przemysł drzewny, skórzaný, celulozowo-papierniczy, włókienniczy. Przemysły oparte na naturalnych i syntetycznych tworzywach wielkocząsteczkowych (kauczuki i tworzywa sztuczne). Technologia kamienia, wyroby z kamieni, masy perłowej, koralu itp.

68 Różne przemysły i rzemiosła. Mechanika precyzyjna: Budowa i wyrób przyrządów pomiarowych. Maszyny i urządzenia do liczenia i przetwarzania danych. Przyrządy i sprzęt optyczny. Maszyny i urządzenia reprograficzne, maszyny drukarskie. Instrumenty muzyczne. Nagrywanie i odtwarzanie dźwięku. — Kowalstwo. Wyroby żelazne. Ślusarstwo. Rusznikarstwo. Urządzenia do oświetlania i ogrzewania. Meblarstwo i rzemiosła pokrewne. Siodlarstwo, rymarstwo, szewstwo itp. Introligatorstwo, szklarstwo. Przemysł odzieżowy. Fryzjerstwo. Szczotkarstwo. Tokarstwo artystyczne. Wyrób zabawek i artykułów dekoracyjnych.

U w a g a: Wymienionymi wyżej symbolami oznacza się odpowiednio publikacje, których przedmiotem jest przemysłowe lub rzemieślnicze wytwarzanie określonych produktów, opisy tych produktów, często — również zagadnienia produkcji i budowy maszyn oraz urządzeń pomocniczych potrzebnych do ich wytwarzania.

Przemysł z punktu widzenia ekonomicznego — zob.: 33+38 Ekonomia polityczna. Sytuacja gospodarcza...

Wytwarzanie odzieży w gospodarstwie domowym, jej konserwacja — zob.: 64 Gospodarstwo domowe.

689

RZEMIOSŁO AMATORSKIE. MAJSTERKOWANIE

Techniczne i ręczne prace amatorskie. Sporządzanie różnego rodzaju sprzętów do własnego użytku. Modelarstwo.

BUDOWNICTWO

Organizacja placu budowy. Materiały i elementy budowlane. Roboty murarskie i pokrewne. Roboty ciesielskie. Stolarstwo budowlane. Wypożyczenie i instalacje w budynkach. Ogrzewanie, wentylacja i klimatyzacja. Roboty wykończeniowe i dekoracyjne. Ochrona budynków. Urządzenia zabezpieczające.

Przepisy budowlane — zob.: 35/36 Administracja publiczna. Prawo administracyjne...

Wytwarzanie materiałów budowlanych — zob.: 66/68 Przemysły i rzemiosła. Zob. też: 71/72 Planowanie przestrzenne. Architektura.

7

SZTUKA. ROZRYWKI. SPORT

Historia sztuki w ogóle. Okresy. Style. Teoria sztuki. Estetyka. Zagadnienia ogólne sztuki.

7.09

RADIO I TELEWIZJA

Wychowawcza rola radia i telewizji. Struktura i funkcja programów radiowych i telewizyjnych. Przygotowywanie audycji oraz ich recepcja. Telekomunikacja — technika, organizacja i eksploatacja — zob.: 621.3 Elektronika. Telekomunikacja.

71/72

PLANOWANIE PRZESTRZENNE (URBANISTYKA; KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU). ARCHITEKTURA

71 Planowanie przestrzenne (urbanistyka, kształtowanie krajobrazu): Planowanie regionalne. Planowanie miast i wsi. Krajobraz — naturalny i kształtowany (m.in. planowanie terenów zielonych). Parki, ogrody. Ochrona krajobrazu. Ochrona i konserwacja zabytków.

72 Architektura: Estetyka i teoria architektury. Historia architektury. Style architektoniczne. Architektura budynków i budowli o różnym przeznaczeniu (m.in. pomniki, wyposażenie ulic itp.). Zdobnictwo architektoniczne.

73/76

RZEŹBIARSTWO I SZTUKI POKREWNE. RYSUNEK. SZTUKA UŻYTKOWA. MALARSTWO. GRAFIKA.

73 Rzeźbiarstwo i sztuki pokrewne: Technika rzeźby. Style w rzeźbie. Motywy przedstawione w rzeźbie. Cel i zastosowanie rzeźby. Rzeźba (snycerstwo) w kamieniu i metalu. Pieczęcie. Sfragistyka. Monety, medale. Numizmatyka. Ceramika artystyczna. Metaloplastyka artystyczna.

74 Rysunek. Sztuka użytkowa: Technika rysunku. Wycinanki. Rysunek perspektywiczny, anatomiczny, techniczny (kreślarnictwo). Rzemiosło artystyczne. Style rzemiosła artystycznego. Tematyka rzemiosła artystycznego. Artystyczne roboty ręczne. Dekoracja wnętrz. Meble artystyczne.

75 Malarstwo: Estetyka malarstwa. Technika malarstwa. Historia malarstwa. Style w malarstwie. Tematyka malarstwa. Cele i zastosowanie malarstwa. Artyści malarze.

76 Grafika: Estetyka grafiki. Technika grafiki. Rytownictwo wypukłe. Drzeworyty. Linoryty. Rytownictwo wklęsłe. Miedzioryty. Staloryty. Trawienie. Technika rytownicza płaska. Litografia artystyczna. Grafika użytkowa (m.in. plakaty).

77

FOTOGRAFIA

Teoria i charakter zjawisk fotograficznych. Aparaty i materiały fotograficzne. Procesy fotograficzne. Specjalne zastosowania techniki foto-

graficznej (m.in. fotokopiowanie, mikrofilmowanie, projekcja, telefotografia, radiografia, stereofotografia). — Albumy fotograficzne.

U w a g a: Albumy fotograficzne o określonej tematyce otrzymują — jako pierwszy — symbol odpowiedniego działu, a jako drugi — symbol 77.

78

MUZYKA

Estetyka i filozofia muzyki. Historia muzyki. Style muzyczne. Muzyka ludowa. Muzycy. Teoria muzyki. Rodzaje muzyki: muzyka teatralna, operowa, operetkowa itp., religijna, wokalna i chóralna (świecka), instrumentalna — zespołowa i solowa na poszczególne instrumenty.

791

ROZRYWKI I WIDOWISKA PUBLICZNE

Teatr lalek. Uroczystości publiczne, parady, święta ludowe itp. Cyrk.

791.4

FILM

Historia filmu. Style filmowe. Rodzaje filmów. Produkcja filmów: technika, proces, środki pomocnicze; reżyserzy, aktorzy. Wyświetlanie filmów.

792

TEATR

Teoria i estetyka teatru i sceny. Historia teatru. Okresy i style. Technika teatralna. Dekoracje. Kulturalne i społeczne wartości teatru. Sztuka reżyserska. Sztuka aktorska. Przedstawienia teatralne: przedstawienia utworów dramatycznych, przedstawienia muzyczne (oper, operetki i in.), kabaretowe, choreograficzne.

Sztuki dramatyczne — zob.: 82-1/-2 Poezja i Dramat.

Teatr amatorski — zob.: 793.1 Teatr amatorski.

Teatr lalek — zob.: 791 Rozrywki i widowiska publiczne.

793/794

ROZRYWKI TOWARZYSKIE. ZABAWY. GRY UMYSŁOWE. GRY STOŁOWE.

793 Rozrywki towarzyskie i zabawy. Tańce towarzyskie i ludowe. Gry towarzyskie. Zabawy świetlicowe. Zagadki, łamigłówki itp. Sztuki magiczne itp.

794 Gry umysłowe i stołowe: szachy, warcaby, gra w karty, pasjanse, bilard, tenis stołowy (ping, pong).

793.1

TEATR AMATORSKI

U w a g a: Utwory dla teatru amatorskiego otrzymują oprócz symbolu 793.1 symbol drugi określający formę literacką utworu czy utworów (np. 82-2, 82-1) bądź też formę publikacji (np. 82-8).

Teatr lalek — zob.: 791 Rozrywki i widowiska publiczne.

796/799

SPORT. WYCHOWANIE FIZYCZNE

Teoria ćwiczeń fizycznych i sportu. Sprzęt. Wyposażenie. Ochrona przed wypadkami.

796 Gry sportowe; sporty atletyczne; gimnastyka: Zawody sportowe, olimpiady. Gry i zabawy dziecięce. Gry ruchowe i zręcznościowe z przyrządami. Gry w piłkę. Gimnastyka. Lekkoatletyka. Turystyka. Wycieczki piesze. Alpinistyka. Taternictwo. Ratownictwo górskie. Kolarstwo. Sport samochodowy i motocyklowy. Sport zapaśniczy i obronny (m. in. szermierka). Sporty zimowe.

797 Sporty wodne i powietrzne.

798 Sport jeździecki. Wyścigi zwierząt.

799 Sport wędkarski, myśliwski, strzelecki.

- 8 **JĘZYKOZNAWSTWO. LITERATURA PIĘKNA.**
(NAUKA O LITERATURZE I UTWORY LITERACKIE)
- 80 **JĘZYKOZNAWSTWO**
Zagadnienie ogólne językoznawstwa: Pochodzenie, rozwój i historia języka. Poprawność językowa, rodzaje języków i in. Ortografia. Wymowa. Leksykologia. Słowniki językowe. Fonetyka. Gramatyka. — Poszczególne języki.
- 82 **NAUKA O LITERATURZE**
Historia literatury. Teoria literatury (m. in. estetyka literatury). Technika literacka. Prace o twórczości pisarzy oraz o dziełach literackich. Szkice na tematy literackie.
- 82-1/-2 **POEZJA I DRAMAT**
82-1 Utwory poetyckie.
82-2 Utwory dramatyczne.
- 82-3 + 884-3 **POWIEŚCI. NOWELE. OPOWIADANIA**
- 82-3 **Powieści. Nowele. Opowiadania — Literatura zagraniczna**
- 884-3 **Powieści. Nowele. Opowiadania — Literatura polska.**
- 82-7 **HUMORESKI. SATYRY. PARODIE**
- 82-8 **ANTOLOGIE. AFORYZMY. PRZYSŁOWIA. ANEGDOTY**
- 82-92 **PUBLICYSTYKA. REPORTAŻE. FELIETONY.**
U w a g a: Kwalifikuje się tutaj publikacje, których ze względu na ich różnorodną treść nie można zakwalifikować do określonego działu.
- 82-93 **LITERATURA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY**
Powieści. Opowiadania. Wiersze. Baśnie. Bajki.
U w a g i: Kwalifikuje się tutaj utwory literatury pięknej przeznaczone dla czytelników w wielu do 14 lat włącznie. Symbol uzupełnia się oznaczeniem poziomu. Książki popularnonaukowe dla czytelników do l. 14 — zob. odpowiednie działy literatury niebeletrystycznej.
- 9 **GEOGRAFIA. BIOGRAFIE. HISTORIA**
- 91 **GEOGRAFIA. OPISY KRAJÓW. PODRÓŻE**
Historia geografii i odkryć geograficznych. Zagadnienia ogólnogeograficzne. Geografia fizyczna. Geografia gospodarcza. Opisy krajów i miejscowości z różnych punktów widzenia. Przewodniki krajoznawcze po poszczególnych krajach i miejscowościach. Mapy i plany poszczególnych krajów i miejscowości. Albumy krajoznawcze. Relacje z wypraw i podróży po różnych krajach, morzach i oceanach, a także z wypraw alpinistycznych i jaskiniowych.
U w a g a: Nie włącza się do tego działu publikacji dotyczących Polski. Publikacje te kwalifikuje się do działu 914.38.
Opisy krajów z punktu widzenia społecznego (politycznego, ekonomicznego, kulturalnego) — zob.: 304+308 Zagadnienia społeczne w ogóle. Socjografia.
- 914.38 **GEOGRAFIA POLSKI. OPISY REGIONÓW I MIEJSCOWOŚCI.**
PODRÓŻE PO POLSCE
Historia geografii polskiej. Geografia fizyczna. Geografia gospodarcza. Monografie regionalne. Przewodniki krajoznawcze. Mapy, plany i albu-

my graficzne przedstawiające teren całej Polski oraz poszczególnych jej regionów i miejscowości. Opisy podróży po Polsce, wycieczek górskich i wypraw jaskiniowych.

Opisy całego kraju, poszczególnych województw, regionów i miejscowości z punktu widzenia społecznego (politycznego, ekonomicznego, kulturalnego) — zob.: 304+308 Zagadnienia społeczne w ogóle. Socjografia.

92 **BIOGRAFIE I AUTOBIOGRAFIE**

92 A/Z **Biografie i autobiografie indywidualne**

Biografie (życiorysy) lub fragmenty biografii poszczególnych osób, życiorysy własne przedstawione w formie dzienników, pamiętników, korespondencji.

U w a g a: W tym dziale biografie układa się wg nazwisk (lub imion) osób będących przedmiotem biografii w jednym ciągu alfabetycznym z nazwiskami autorów autobiografii i pamiętników.

92 **Biografie i autobiografie zbiorowe**

Biograficzne dzieła zbiorowe (które zawierają więcej niż trzy biografie, kilka pamiętników, dzienników lub ich fragmentów).

U w a g i: Prace, które omawiają działalność zawodową danej osoby lub osób, związaną z określoną dziedziną wiedzy, sztuki itp. otrzymują jako pierwszy — symbol danej dziedziny, a jako drugi — symbol 92 A/Z lub 92.

Dzieła literatury pięknej (powieści, poezje), które przedstawiają życie określonej osoby lub grupy osób, otrzymują — jako drugi — symbol 92 A/Z lub 92.

93 99 **HISTORIA**

930 **Nauki historyczne. Nauki pomocnicze historii.**

Historia jako nauka. Teoria i filozofia historii. Metodyka badań historycznych. Archiwa. Archeologia.

931 **Historia świata starożytnego**

Prahistoria i historia starożytna powszechna i poszczególnych krajów (państw) świata starożytnego (polityczna, społeczna, gospodarcza i historia kultury).

94 **Historia powszechna średniowieczna i nowożytna**

Historia (polityczna, społeczna i gospodarcza) krajów (państw) położonych na kilku kontynentach (ujęcie syntetyczne lub omówienie kilku państw w jednej publikacji). Historia kultury i cywilizacji światowej.

940 **Historia Europy**

Prahistoria i historia Europy powszechna i poszczególnych krajów (państw) europejskich (polityczna, społeczna, gospodarcza i historia kultury).

940.53 **Historia II wojny światowej (polityczna i wojskowa)**

Publikacje dotyczące II wojny światowej, omawiające m. in. przyczyny wojny, starania i układy pokojowe, różne aspekty wojny, operacje lądowe na poszczególnych frontach, kampanie i bitwy, działania wojenne w powietrzu i na morzu, sprawy jeńców wojennych, służbę zdrowia, życie żołnierskie, służbę tajną (wywiad) w czasie wojny, okrucieństwa i zbrodnie wojenne.

U w a g a: Publikacje omawiające wydarzenia wojenne na terenie Polski, udział Polaków w tej wojnie oraz inne sprawy wojny związane z Polską otrzymują — jako drugi — symbol 943.8.

Prahistoria i historia Polski (polityczna, społeczna, gospodarcza i historia kultury) oraz poszczególnych regionów i miejscowości (z wyłączeniem historii ruchów rewolucyjnych).

943.8::323.2 **Historia polskich ruchów rewolucyjnych**

Historia postępowych i rewolucyjnych ruchów robotniczych i ludowych oraz ruchów młodzieżowych.

U w a g a: Publikacje omawiające działalność określonych partii, stronnictw politycznych bądź organizacji młodzieżowych otrzymują — jako drugi — symbol 329 lub 329.78.

Publikacje na temat działalności współczesnej (po II wojny światowej) poszczególnych partii, stronnictw, organizacji społecznych i organizacji młodzieżowych — zob.: 329 Partie i stronnictwa polityczne...; 329.78 Społeczno-polityczne organizacje młodzieży.

950/990

Historia Azji, Afryki, Ameryki, Australii, Oceanii

950 Historia Azji

960 Historia Afryki

970 Historia Ameryki Północnej

972 Historia Ameryki Środkowej

980 Historia Ameryki Południowej

990 Historia Indonezji, Australii

i innych wysp Oceanii

Prahistoria i historia powszechna oraz historia poszczególnych krajów (państw) danego kontynentu (polityczna, społeczna, gospodarcza i historia kultury).

U w a g a: Do podanych wyżej działów od 94 do 990 kwalifikuje się publikacje omawiające fakty historyczne do czasu II wojny światowej włącznie, a także opracowania syntetyczne obejmujące cały okres powojenny lub okres kilkunastu lat. Publikacje odnoszące się do wydarzeń politycznych okresu powojennego (z wyjątkiem opracowań syntetycznych) — zob.: 32 Polityka; 322 Państwo a kościół.

INDEKS PRZEDMIOTOWY

- Administracja publiczna 35
 Administracyjne prawo 35
 Agrarna polityka 33
 Aforyzmy 82—8
 Afryka i kraje afrykańskie — historia 960
 Aktorska sztuka 792
 Akustyka 53
 Albumy fotograficzne 77
 Albumy krajoznawcze 91
 Albumy krajoznawcze Polski 914.38
 Algebra 51
 Alpinistyka 796
 Wyprawy 91
 Amatorskie rzemiosło 689
 Ameryka Południowa i poszczególne jej kraje — historia 980
 Ameryka Północna i poszczególne jej kraje — historia 970
 Ameryka Środkowa i poszczególne jej kraje — historia 972
 Analiza matematyczna 51
 Anatomia człowieka 61
 Anatomia zwierząt 59
 Anegdoty 82—8
 Antologie 82—8
 Antropologia 57
 Archeologia 930
 Architektura 72
 Archiwa 930
 Arytmetyka 51
 Astrobiologia 52
 Astrochemia 52
 Astrofizyka 52
 Astronomia 52
 Astronautyka 629.7
 Ateizm 2
 Atomowa teoria 54
 Australia — historia 990
 Auto-stop 379.8
 Azja i kraje azjatyckie — historia 950

 Badania statystyczne 31
 Bakteriologia 57
 Balet 792
 Bankowość 33
 Barwy — fizyka 53
 Bezpieczeństwo i higiena pracy 61
 Bibliografia — metodyka, historia, organizacja 01
 Amatorski teatr 793.1

 Bibliograficzne spisy (i poradniki) 016
 metodyka sporządzania i korzystania 01
 Bibliotekarstwo 02
 Biblioteki 02
 katalogi bibliotek 017
 Bibliotekoznawstwo 02
 Bilard 794
 Biochemia 57
 Biografie indywidualne 92A/Z
 Biografie zbiorowe 92
 Biologia ogólna 57
 Biologia roślin 58
 Biologia zwierząt 59
 Biologiczne nauki 57
 Biurowa praca — organizacja i technika 65
 Botanika 58
 Budownictwo 69
 Budownictwo wodne, rzeczne i morskie 62
 Budowle różne — architektura 72
 Budynki — architektura 72
 Budynki gospodarcze 631

 Celną polityka 33
 Celulozowo-papierniczy przemysł 67
 Ceramiczny przemysł 66
 Ceramika artystyczna 73
 Chemia 54
 Chemiczne produkty 66
 Chemiczny przemysł 66
 Chirurgia 61
 Choreograficzne przedstawienia 792
 Choroby 61
 Choroby roślin uprawnych 632
 Choroby zwierząt domowych 619
 Chóralna muzyka 78
 Chronologia 52
 Ciało ludzkie — pielęgnacja 64
 Ciepło 53
 Ciesielstwo 69
 Cybernetyka 007
 Cyrk 791
 Cytologia 57
 Cywilizacja 00
 Cywilne prawo 34
 Czas — rachuba 52
 Czas pracy 331
 Czas wolny — wykorzystywanie 379.8

- Czyszczenie mieszkania i przedmiotów domowych 64
Czytelnictwo 02
- Dekoracja wnętrz 74
Dekoracyjne artykuły — wyrób 68
Dobra materialne — podział i spożycie 33
Dokumentacja 00
Domowe gospodarstwo 64
Domy kultury 374
Dramaty
 literatura 82—2
 teatr 792
- Drgania elektryczne — technika 621.3
Droga mleczna 52
Druga wojna światowa — historia polityczna i wojskowa 940.53
Druk — formy i technologia 655
Drukarskie maszyny — produkcja 68
Drukarstwo — historia 655
Drzewny przemysł 67
Drzeworyty 76
Dywersja 32
Dziedziczność, zmienność i powstawanie gatunków 57
Dziennikarstwo — etyka 05+07
Dźwięk
 fizyka 53
 nagrywanie i odtwarzanie 68
- Egzogeniczne procesy 55
Ekologia 57
Ekologia roślin 58
Ekologia zwierząt 59
Ekonomia polityczna 33
Elektroenergetyka 621.3
Elektromagnetyzm 53
Elektrotechnika 621.3
Elektryczna trakcja 621.3
Elektrochemiczna technika 621.3
Elektronika 621.3
Elektryczność 53
Embriologia roślin 58
Embriologia zwierząt 59
Encyklopedie — ogólne 03
Endogeniczne procesy 55
Energetyczna gospodarka 62
Energia cieplna 53
Energia elektryczna — wytwarzanie, przesyłanie i rozdział 621.3
Energia jądrowa — technologia 62
- Energia w organizmach — przemiana 57
Estetyka 1
Etnografia 39
Etyka 17
Etyka dziennikarska 05+07
Europa i kraje europejskie — historia 940
- Fale elektryczne — technika 621.3
Farbiarski przemysł 66
Farmacja 61
 przemysł 61
Felietony 82—92
Fermentacyjny przemysł 66
Film 791.4
Filozofia 1
Filozofia marksistowska 1
Filozofia praktyczna 17
Finanse 33
Fizjologia człowieka 61
Fizjologia ogólna 57
Fizjologia roślin 58
Fizjologia zwierząt 59
Fizyka 53
Fryzjerstwo 68
Folklor 39
Fonetyka 80
Fotoelektronika 621.3
Fotografia 77
Fotograficzne albumy 77
Fotokopiowanie 77
- Galaktyki 52
Gatunki — powstawanie — biologia 57
Geobiologia 55
Geochemia 55
Geodezja 52
Geofizyka 55
Geografia 91
Geografia Polski 914.38
Gegografia roślin 58
Geografia zwierząt 59
Geologia 55
Geometria 51
Geomorfologia 55
Gimnastyka 796
Ginekologia 61
Glacjalne zjawiska 55
Gleba — higiena 61
Gleboznawstwo 631
Gospodarcza polityka 33
Gospodarcza sytuacja poszczególnych krajów 33

- Gospodarcza współpraca międzynarodowa 33
- Gospodarka energetyczna 62
- Gospodarka kapitalistyczna 33
- Gospodarka komunalna 35
- Gospodarka socjalistyczna 33
- Gospodarstwo domowe 64
- Gospodarstwo mleczne 637
- Gospodarstwo wiejskie (rolne) — prowadzenie, ekonomika 631
- Goście — przyjmowanie — gospodarstwo domowe 64
- Górnictwo 62
- Grafika 76
- Grafika użytkowa 76
- Gramatyka 80
- Gry matematyczne 51
- Gry sportowe 796
- Gry umysłowe i stołowe 794
- Gry towarzyskie 793
- Gry w karty 794
- Grzejnictwo elektryczne 621.3
- Gwiazdy 52
- Handel — ekonomika 38
organizacja i technika 65
- Higiena 61
- Histologia ogólna 57
- Historia 93/99
jako nauka 930
nauki pomocnicze 930
- Historia Afryki i krajów afrykańskich 960
- Historia Ameryki Południowej i poszczególnych jej krajów 980
- Historia Ameryki Północnej i poszczególnych jej krajów 970
- Historia Ameryki Środkowej i poszczególnych jej krajów 972
- Historia Australii 990
- Historia Azji i krajów azjatyckich 950
- Historia II wojny światowej (polityczna i wojskowa) 940.53
- Historia Europy i krajów europejskich 940
- Historia Indonezji 990
- Historia kultury — zob. Historia poszczególnych okresów, części świata i krajów
- Historia nowożytna — powszechna 94
- Historia Oceanii 990
- Historia Polski 943.8
- Historia polskich ruchów rewolucyjnych 943.8:323.2
- Historia starożytna 931
- Historia średniowieczna — powszechna 94
- Historia wojen — zob. Historia poszczególnych okresów, części świata i krajów
- Hobby 379.8
- Hodowla ogólna roślin 631
- Hodowla poszczególnych roślin 633/635
- Hodowla pszczół i jedwabników 638
- Hodowla ryb 639
- Hodowla zwierząt domowych 636
- Hotelarstwo 64
- Humoreski 82—7
- Hutnictwo 66
- Hydrologia 55
- Imperializm 32
- Impulsy elektryczne — technika 621.3
- Indonezja — historia 990
- Informacja — teoria 007
- Informacja naukowa 00
- Informatory 058
- Instytucje 06
- Instytucje opieki i pomocy społecznej 35
- Instytucje użyteczności publicznej 35
- Introligatorstwo 68
- Inżynieria 62
- Inżynieria chemiczna 66
- Inżynieria lądowa, wodna i sanitarna 62
- Inżynieria rolna 631
- Inżynieria wojskowa 62
- Jądrowa energia — technologia 62
- Jądrowa fizyka 53
- Jedwabniki — hodowla 638
- Językoznawstwo 80
- Kabarety 792
- Kalendarze ogólne 059
- Kamienie — technologia, wyroby 67
- Kamienie szlachetne — wyroby 67
- Karne prawo 34
- Kartografia 52
zob. też.: Mapy 91; Mapy Polski 914.38
- Katalogi bibliotek 017
- Kauczuki sztuczne — produkcja 67
- Kierownictwo — teoria, metodyka, organizacja 65
- Klimatologia 55
- Kobieta — społeczne stanowisko 39

- Kolarstwo 796
 Koleje — technika 62
 Kolekcjonerstwo 374
 Kolonializm 32
 Komety 52
 Komórka — biologia 57
 Komunizm 335
 Konferencje 06
 Kongresy 06
 Konserwacja zabytków 71
 Korale — wyroby 67
 Konstytucje 34
 Kosmetyka 64
 Kosmiczna przestrzeń 52
 Kosmologia 52
 Kościoły wyznań chrześcijańskich 2
 Kościół rzymsko-katolicki 2
 Kowalstwo 68
 Krajobraz — kształtowanie i ochrona 71
 Krajoznawstwo — zob.: Geografia 91
 Kreślarstwo 74
 Kryminologia 34
 Krystalografia 54
 Książka w ogólności, historia książki 00
 Księgarstwo 655
 Księgowość 65
 Księżyc 52
 Kształcenie osobowości 37
 Kultura 00
 Kultura — historia — zob. Historia poszczególnych okresów, części świata i krajów
 Kulturalno-oświatowa praca 374
 Kwanty
 mechanika kwantowa 53
 teoria 53
 Kwaciarsstwo 634
- Laicyzacja 322
 Leki 61
 Lekkoatletyka 796
 Leksykologia 80
 Leśnictwo 634
 Liga Kobiet 39
 Linoryty 76
 Literatura piękna
 utwory literackie 82—1/—92
 nauka o literaturze 82
 Literatura (piękna) dla dzieci i młodzieży 82—93
 Litografia artystyczna 76
 Lodowcowe zjawiska 55
 Logika 1
- Lotnictwo — technika 629.7
 Ludność a państwo 32
 Ludowa muzyka 78
 Ludowa twórczość (literacka) 39
 Ludowe ruchy postępowe i rewolucyjne polskie — historia 943.8::323.2
 Ludowe święta 791
 Ludowe tradycje 39
 Ludowe wierzenia i zwyczaje 39
- Łączność — ekonomika 38
 Łódzie — technika, budowa 62
 Łowiectwo 639
- Magnetyzm 53
 Majsterkowanie 689
 Malarstwo 75
 Mapy 91
 Mapy Polski 914.38
 Marksizm-leninizm — prace klasyków marksizmu-leninizmu 335
 Marynarka wojenna 355
 Masa perłowa — wyroby 67
 Maszyny 62
 Maszyny do liczenia i przetwarzania danych 68
 Maszyny rolnicze 631
 Matematyka statystyczna 51
 Matematyczne gry 51
 Matematyka 51
 Materia — budowa fizyczna 53
 Materiały — badania, techniczne własności 62
 Materiały wybuchowe 66
 Meblarstwo 68
 Meble artystyczne 74
 Mechanika 53
 Mechanika kwantowa 53
 Mechanika nieba 52
 Mechanika precyzyjna 68
 Medale — numizmatyka 73
 Medycyna 61
 Medycyna weterynaryjna 619
 Melioracje — rolnictwo 631
 Metale — wyroby 67
 Metaloplastyka artystyczna 73
 Metalurgia 66
 Meteorologia 55
 Meteory 52
 Metody numeryczna — matematyka 51
 Miary 38
 Miedzioryty 76

- Mieszkanie — urządzenie i konserwacja 64
- Mieszkaniowe zagadnienia — ekonomia 33
- Międzynarodowa współpraca gospodarcza 33
- Międzynarodowe organizacje 32
- Międzynarodowe prawo 34
- Międzynarodowe ruchy polityczne 32
- Międzynarodowe stosunki polityczne 32
- Migracja 32
- Mikrobiologia 57
- Mikrobiologia techniczna 66
- Mikrofilmowanie 77
- Mineralogia 54
- Minerały — złoża 55
- Mitologie 2
- Mleczna droga 52
- Mleczne gospodarstwo 637
- Młodzież — organizacje społeczno-polityczne 329.78
- Młodzież polska — historia ruchów postępowych i rewolucyjnych 943.8::323.2
- Moda 39
- Modelarstwo 689
- Monety — numizmatyka 73
- Moralność 17
- Morfologia ogólna 57
- Morfologia roślin 58
- Motocykle 629.11
- Motoryzacja 629.11
- Murarstwo 69
- Muzea 06
- Muzyczne instrumenty — produkcja 68
- Muzyka 78
- Napoje — produkcja 66
- Narzędzia rolnicze 631
- Nauczanie pozaszkolne 374
- Nauka 00
- Nauka o komórce — biologia 57
- Nauka o książce 00
- Nauka o literaturze 82
- Nauka o państwie 32
- Nauki biologiczne 57
- Nauki matematyczno-przyrodnicze — zagadnienia ogólne 50
- Nauki przyrodnicze 5
- Nauki społeczne 343
- Nauki społeczne — zagadnienia ogólne 50
- Nauki techniczne 6
- Nawożenie 631
- Normalizacja 38
- Nowele
- literatura polska 884—3
- literatura zagraniczna 82—3
- Nowożytny czasy — historia powszechna 94
- Numeryczne metody — matematyka 51
- Numizmatyka 73
- Nurkowie — praca podwodna 62
- Obliczenia maszynowe 51
- Obliczeniowe pomoce 51
- Obrona narodowa 355
- Obserwatoria astronomiczne 52
- Obyczaje i wyczaje 39
- Obywatelskie prawa 34
- Oceania — historia 990
- Ochrona krajobrazu 71
- Ochrona przeciwpożarowa 61
- Ochrona przed wypadkami 61
- Ochrona przed wypadkami w sporcie 796/799
- Ochrona przyrody 50
- Ochrona roślin uprawnych 632
- Ochrona zabytków 71
- Odkrycia geograficzne 91
- Odzież — szycie, konserwacja, przechowywanie w gospodarstwie domowym 64
- Odzieżowy przemysł 68
- Ogrodnictwo 634
- Ogrody 71
- Ogrody botaniczne 58
- Ogrody zoologiczne 59
- Ogrzewanie
- budownictwo 62
- produkcja urządzeń 68
- instalacje w budynkach 69
- Okrety — technika 62
- Oleje — produkcja 66
- Olimpiady 796
- Ontologia 1
- Opera 792
- muzyka operowa 78
- Operetka 792
- muzyka operetkowa 78
- Opieka społeczna 36
- Opowiadania
- literatura polska 884—3
- literatura zagraniczna 82—3

- Optyka
 fizyka 53
 produkcja przyrządów i sprzętu 68
- Organizacja pracy 331
 zob. też: Kierownictwo 65
- Organizacje międzynarodowe 32
- Organizacje społeczno-polityczne 329
- Organizacje społeczno-polityczne młodzieży 329.78
- Organizmy — biologia 57
- Organologia ogólna 57
- Ortografia 80
- Osobowość — kształcenie 37
- Oświata 37
- Oświata pozaszkolna (młodzieży i dorosłych) 374
- Oświecenie
 technika 62
 produkcja urządzeń 68
- Oświecenie elektryczne — urządzenia 621.3
- Ozdoby 39
- Paleoantropologia 56
- Paleobiologia 56
- Paleobotnika 56
- Paleontologia 56
- Paleozoologia 56
- Paliwa — produkcja 66
- Pamiętniki 92 A/Z
 zbiory pamiętników 92
- Państwo a kościół 322
- Państwowe prawo 34
- Papierniczy przemysł 67
- Parki 71
- Parlament 32
- Parodie 82—7
- Partie polityczne 329
- Pasjanse 794
- Pasożytnictwo-biologia 57
- Petrografia 55
- Pieczęcie — sfragistyka 73
- Pielęgnacja ciała 64
- Pieniądz 33
- Ping-pong 794
- Pismo — formy, historia 00
- Plakaty — grafika 76
- Planety 52
- Planowanie gospodarki narodowej 33
- Planowanie przestrzenne 71
- Plany — mapy 91
- Plany — mapy Polski 914.38
- Plebiscyty 32
- Pochodzenie i powstawanie życia 57
- Poczta 65
 ekonomika 38
- Podróże krajoznawcze po Polsce 914.38
- Podróże krajoznawcze po różnych krajach 91
- Podwodne roboty 62
- Poezja 82—1
- Pojazdy lądowe i drogowe 629.11
- Pojazdy szynowe (koleje) — technika 62
- Pokój — ruchy zmierzające do zachowania pokoju 32
- Poligraficzny przemysł 655
- Polityczno-społeczne organizacje młodzieży 329.78
- Polityka 32
- Polityka agrarna 33
- Polityka gospodarcza 33
- Polityka laicyzacyjna państwa 322
- Polityka oświatowa 37
- Polska — geografia 914.38
 historia 943.8
 krajoznawstwo 914.38
- Położnictwo 61
- Pomiarowe przyrządy — budowa i wyrób 68
- Pomiary zdalne 621.3
- Pomniki 72
- Pomoc społeczna 36
- Poradnictwo zawodowe 37
- Poradniki bibliograficzne 016
- Porządki domowe 64
- Posiłki — przyrządzanie 64
- Postęp 00
- Poszukiwania geologiczne 55
- Powieści
 literatura polska 884—3
 literatura zagraniczna 82—3
- Powietrze — higiena 61
- Pożarnictwo 61
- Praca 331
 bezpieczeństwo i higiena 61
- Praca kulturalno-oświatowa 374
- Praca umysłowa — organizacja i technika 00
- Prahistoria — zob. Historia poszczególnych części świata i krajów
- Pranie 64
- Prasowanie 64
- Prasoznawstwo 05 + 07
- Prawa obywatelskie 34
- Prawdopodobieństwo — rachunek 51
- Prawo 34

- Prawo administracyjne 35
 Procesy 34
 Procesy egzogeniczne 55
 Procesy endogeniczne 55
 Procesy wulkaniczne 55
 Produkcja — ekonomia 33
 Projekcja 77
 Propaganda 65
 Prywatne prawo 34
 Przeciwożarowa ochrona 61
 Przedsiębiorstwo — organizacja 65
 Przedstawienia teatralne 792
 Przemysł farmaceutyczny 61
 Przestępczość 34
 Przestępstwa wojenne 34
 Przestrzeń kosmiczna 52
 Przetwarzanie danych — maszyny ma-
 tematyczne 68
 Przewodniki krajoznawcze 91
 Przewodniki krajoznawcze po Polsce
 914.38
 Przyjmowanie gości — gospodarstwo do-
 mowe 64
 Przyroda — ochrona 50
 Przyroda w ogólności 50
 Przysłowia 82—8
 Psychologia 159.9
 Psychologia czytelnictwa 02
 Psychologia wychowawcza 37
 Pszczoły — hodowla 638
 Publicystyka 82—92
 Rachuba czasu 52

 Rachunek prawdopodobieństwa 51
 Rachunkowość 65
 Radio — audycje 7.09
 Radiografia 77
 Radiokomunikacja — technika, organi-
 zacja i eksploatacja 621.3
 Rady narodowe 35
 Rakiety — budowa, technika eksploata-
 cji 629.7
 Rasy ludzkie 57
 Ratownictwo 61
 Ratownictwo górskie 796
 Ratownictwo morskie 62
 Ratownictwo okrętowe 62
 Regiony Polski — geografia 914.38
 historia 943.8
 Regulacja — technika 62
 Reklama 65
 Religijna muzyka 78
 Religioznawstwo 2

 Reportaże 82—92
 Reprograficzne maszyny i urządzenia —
 produkcja 68
 Rewolucje 32
 polskie — historia 943.8::323.2
 Rezerwaty 50
 Reżyserska sztuka 792
 Robotnicze ruchy rewolucyjne — pol-
 skie — historia 943.8::323.2
 Roboty na drutach 64
 Roboty ręczne — artystyczne 74
 Roboty szydełkowe 64
 Rolnictwo 63
 zagadnienia ogólne 631
 Rośliny — botanika 58
 Rośliny uprawne
 choroby, szkodniki i ochrona 632
 uprawa ogólnie 631
 uprawa poszczególnych roślin 633/635
 Rowery 629.11
 Rozmieszczenie geograficzne roślin 58
 Rozmieszczenie geograficzne zwierząt 59
 Rozrywki publiczne 791
 Rozrywki towarzyskie 793
 Rusznikarstwo 68
 Rudy — złoża 55
 Ruchy zmierzające do zachowania po-
 koju 32
 Ruchy tektoniczne 55
 Ruchy społeczne 32
 Ruchy rewolucyjne i postępowe pol-
 skie — historia 943.8::323.2
 Ruchy młodzieżowe (postępowe i rewo-
 lucyjne) polskie — historia
 943.8::323.2
 Ruchy międzynarodowe 32
 Rybołówstwo 639
 Ryby — hodowla 639
 Rymarstwo 68
 Rynek pracy 331
 Rysunek 74
 Rytownictwo 76
 Rzemiosło amatorskie 689
 Rzemiosło artystyczne 74
 Rzeźbiarstwo 73

 Sadownictwo 634
 Samochody 629.11
 Samokształcenie 37
 Samoloty 629.7
 Samorząd robotniczy 331
 Samowychowanie 37
 Sanitarna inżynieria 62

- Sanitarny nadzór i kontrola 61
 Satyry 82—7
 Sądownictwo 34
 Sejm 32
 Sfragistyka 73
 Siły zbrojne 355
 Siodlarstwo 68
 Skąły użyteczne — złoza 55
 Skamieniałości 56
 Skórzany przemysł 67
 Skutery 629.11
 Słoneczny układ 52
 Słońce 52
 Słowniki encyklopedyczne — ogólne 03
 Słowniki językowe 80
 Służba zdrowia 61
 Snycerstwo 73
 Socjalizm 335
 Socjografia 308
 Socjologia 301
 Spisy bibliograficzne 016
 metodyka sporządzania i korzystania
 01
 Społeczeństwo 301
 Społeczne stanowisko kobiety 39
 Społeczne zagadnienia — różne 304
 Społeczne zjawiska i procesy — socjolo-
 gia 301
 Społeczne nauki 3
 Społeczno-polityczne organizacje 329
 Społeczno-polityczne organizacje mło-
 dzieży 329.78
 Sport 796/799
 Sport jeździecki 798
 Sport myśliwski 799
 Sport samochodowy i motocyklowy 796
 Sport strzelecki 799
 Sport wędkarski 799
 Sport zapaśniczy i obronny 796
 Sportowe gry 796
 Sporty atletyczne 796
 Sporty powietrzne 797
 Sporty wodne 797
 Sporty zimowe 796
 Spożywczy przemysł 66
 Spółdzielczość 33
 Stal — wyroby 67
 Staloryty 76
 Starożytność — historia 931
 Statki — technika 62
 Statki kosmiczne — budowa, technika
 eksploatacji 629.7
 Statki powietrzne — budowa, technika
 eksploatacji 629.7
 Statystyka 31
 Statystyka matematyczna 51
 Stereofotografia 77
 Sterowanie — technika 62
 Sterowanie zdalne — technika, organiza-
 cja i eksploatacja 621.3
 Stolarstwo budowlane 69
 Stosowane nauki 6
 zagadnienia ogólne 60
 Stowarzyszenia 06
 Strategia operacji wojennych 355
 Stroje ludowe 39
 Stronnictwa polityczne 329
 Sygnalizacja — technika, organizacja
 i eksploatacja 621.3
 Symbioza 57
 Szachy 794
 Szczotkarstwo 68
 Szymierka 796
 Szewstwo 68
 Szklarstwo 68
 Szklarstwo przemysł 66
 Szkodniki roślin uprawnych 632
 Szkolenie zawodowe 331
 Szkolnictwo 37
 Sztuka 7
 Sztuki magiczne 793
 Ślusarstwo 68
 Średniowiecze — historia powszechna 94
 Środki transportu wodnego — technika
 62
 Światło 53
 Świetlice 374
 Święta ludowe 791
 Taktyka operacji wojennych 355
 Tańce towarzyskie i ludowe 793
 Targi 06
 Tatarnictwo 796
 Teatr 792
 Teatr amatorski 793.1
 Teatr lalek 791
 Teatralna muzyka 78
 Techniczne nauki 6
 Technika 62
 Technika elektrochemiczna 621.3
 Technika lotnicza i astronautyczna 629.7
 Technika środków transportu lądowego
 629.11
 Technika wojskowa 62

- Tektoniczne ruchy 55
 Telegrafia — technika, organizacja, eksploatacja 621.3
 Telefonia — technika, organizacja, eksploatacja 621.3
 Telefotografia 77
 Telekomunikacja
 ekonomika 38
 technika, organizacja, eksploatacja 621.3
 Telemechanika — technika, organizacja, eksploatacja 621.3
 Telewizja
 technika, organizacja i eksploatacja 621.3
 audycje 7.09
 Tenis stołowy 794
 Teoria atomowa 54
 Teoria gier — matematyka 51
 Teoria informacji 007
 Teoria kwantów 53
 Teoria liczb 51
 Teoria poznania 1
 Teoria względności 53
 Tereny zielone — planowanie 71
 Termodynamika 53
 Termoelektryczność 621.3
 Tkanki 57
 Tłuszcze — produkcja 66
 Tokarstwo artystyczne 68
 Towaroznawstwo 62
 Tradycje ludowe 39
 Trakcja elektryczna 621.3
 Transport
 ekonomika 38
 ruch i organizacja przewozów 65
 Transport lądowy — technika środków transportu 629.11
 Transport wodny — technika środków transportu 62
 Trygonometria 51
 Turystyka 796
 Tworzywa sztuczne — produkcja 67
 Tworzywa wielkocząsteczkowe — przemysł 67
 Twórczość ludowa (literacka) 39
 Ubezpieczenia 35
 Ubory 39
 Układ słoneczny 52
 Ulice — architektura 72
 Umysłowa praca — organizacja i technika 00
 Uniwersytety ludowe i powszechne 374
 Uprawa roślin
 ogólna 631
 poszczególnych roślin 633/635
 Urbanistyka 71
 Uroczystości publiczne 791
 Urzędy centralne 35
 Ustawodawstwo 34
 administracyjne 35
 Używki — produkcja 66
 Wagi 38
 Warcaby 794
 Warunki pracy 331
 Warzywnictwo 634
 Wczasy 379.8
 Weterynaria 619
 Widowiska publiczne 791
 Wiedza 00
 Wierzenia i zwyczaje ludowe 39
 Wieś
 ekonomia 33
 higiena 61
 Władze centralne 35
 Własność — publiczna i prywatna — ekonomia 33
 Włókienniczy przemysł 67
 Wnętrza — dekoracja 74
 Wojenne przestępstwa — prawo 34
 Wojna
 filozofia i socjologia, historia sztuki wojennej, taktyka i strategia operacji wojennych 355
 historia wojen — zob. Historia poszczególnych okresów, części świata (krajów), historia II wojny światowej
 Wojna światowa druga — historia polityczna i wojskowa 9:0.53
 Wojny domowe — polityka 32
 historia — zob. Historia poszczególnych okresów, części świata (krajów)
 Wojskowa inżynieria 62
 Wojskowość 355
 Wokalna muzyka 78
 Woski — produkcja 66
 Współpraca gospodarza międzynarodowa 33
 Współzawodnictwo pracy 331
 Wszechświat 52
 Wulkaniczne procesy 55
 Wybory 32
 Wychowanie 37

- Wychowanie fizyczne 796/799
 Wychowanie pozaszkolne 374
 Wycieczki piesze 796
 Wydawnictwa — organizacja i działalność 655
 Wykazy nabytków bibliotecznych 017
 Wykorzystywanie wolnego czasu 379.8
 Wymowa 80
 Wynagrodzenie za pracę 331
 Wynalazki — zagadnienia ogólne, historia 60
 Wypadki
 ochrona 61
 zabezpieczenie w sporcie 796/799
 Wyprawy geograficzne, alpinistyczne, jaskiniowe, morskie i oceaniczne 91
 Wyprawy jaskiniowe w Polsce 914.98
 Wystawy 06
 Wyścigi zwierząt 798
 Wywiad — polityka 32
 Wywiad w czasie II wojny światowej 940.53

 Zabawki — wyrób 68
 Zabawy świetlicowe 793
 Zabawy towarzyskie 793
 Zabytki — ochrona i konserwacja 71
 Zagadki 793
 Zagadnienia społeczne — różne 304
 Zawodowe poradnictwo 37
 Zawodowe szkolenie 331
 Zawody sportowe 796
 Zbrodnie wojenne
 prawo 34
 w czasie II wojny światowej 940.53
 Zdrowie publiczne 61
 Ziemia
 astronomia 52
 geologia 55
 ekonomia 33
 Zjawiska glacialne (lodowcowe) 55
 Zjazdy 06
 partii, stronnictw, organizacji społeczno-politycznych 329
 organizacji młodzieżowych 329.78
 Złóża minerałów rud i skał użytecznych 55
 Zoologia 59
 Zootechnika 636/639
 Związki chemiczne 54
 Związki zawodowe 331
 Zwierzęta
 wyścigi zwierząt 798
 zoologia 59
 Zwierzęta domowe
 choroby i leczenie 619
 hodowla 636, 638
 produkty pochodzenia zwierzęcego 637
 Zwyczaje i obyczaje 39
 Zwyczaje towarzyskie 39

 Żelazo
 produkcja 66
 wyroby 68
 wyroby artystyczne 73
 Żelazo kute — wyroby 67
 Życie — biologia 57
 Życie gospodarcze poszczególnych krajów 33
 Życie prywatne, rodzinne, publiczne i społeczne — obyczaje 39
 Życiorysy
 indywidualne 92A/Z
 zbiorowe 92
 Żywnienie zbiorowe 64